

Programmabegroting 2024

INHOUDSOPGAVE

LEESWIJZER	3
ALGEMENE INLEIDING EN AANBIEDING DOOR HET COLLEGE	4
PROGRAMMA'S	5
PROGRAMMA 1; Bestuur, regio en middelen	6
PROGRAMMA 2; Sociaal Domein	14
PROGRAMMA 3; Ruimte en leefomgeving	19
PROGRAMMA 3; Ruimte en leefomgeving	27
MEERJARENBEGROTING EN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	30
OVERZICHT KOSTEN VAN OVERHEAD	31
REGLING BELEIDSINDICATOREN	32
PARAGRAFEN	33
1. Lokale heffingen	34
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	39
3. Kapitaalgoederen	49
4. Financiering	54
5. Bedrijfsvoering	60
6. Verbonden partijen	63
7. Grondbeleid	77
FINANCIËLE BEGROTING	81
Overzicht van baten en lasten	82
Gehanteerde kaders voor de begroting 2024	84
Verschillenanalyse	85
Overzicht van incidentele baten en lasten	87
Overzicht van structureel begrotingsresultaat	89
Meerjarig overzicht van de vermogenspositie	90
Geprognosticeerde balans per begin en eind 2022 en 2023-2027	91
EMU-saldo	91
Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld	92
Begroting en het meerjarenperspectief	95

Voor u ligt de Programmabegroting 2024. Uw wensen en ambities zijn opgenomen in deze programmabegroting. Daarmee zijn de koers, doelen en uitvoering die waren gebaseerd op het raadsakkoord, dat u heeft vastgesteld in 2022 en waarop onze College Uitvoeringsprogramma 1.0 en 2.0 is gebaseerd. Doelen die aansluiten bij de door de raad gestelde ambities en opgaven.

Opbouw begroting

De begroting is als volgt opgebouwd:

- ☐ In de **Algemene inleiding en aanbieding door het college**, worden de belangrijkste ontwikkelingen voor het komende jaar toegelicht.
- ☐ Onder **Programma's** zijn de beleidsvelden ondergebracht in drie programma's. Per programma zijn aan de hand van thema's, de doelen, inspanningen en middelen weergegeven.
- ☐ Onder **Programma's** zijn ook opgenomen: de wettelijk verplichte overzichten voor de algemene dekkingsmiddelen, kosten van overhead, vennootschapsbelasting, onvoorzien en beleidsindicatoren.
- ☐ Onder **Paragrafen** zijn de verplichte paragrafen opgenomen die op verschillende onderwerpen, programma overstijgend, inzicht geven in de begroting.
- ☐ De **Financiële begroting** bevat het overzicht van baten en lasten, de uiteenzetting van de financiële positie en toelichting, en het meerjarenperspectief.

Ontwikkeling van de begroting

Bij de Richtnota 2024 gaf u de kaders mee voor deze begroting. Omdat belangrijke ambities en ontwikkelingen nog geen plek in de Richtnota hadden, bleek het noodzakelijk om u kort na de zomer een bijgesteld kader voor te leggen in de vorm van de Nota van Actualisatie. Hierin was verwerkt: het College Uitvoeringsprogramma 2.0, de geactualiseerde investeringen inclusief rente-effecten, de meicirculaire, en een eerste proeve van bezuinigings-/ombuigingsalternatieven in de vorm van het knoppenmodel.

Bij de behandeling en vaststelling van de Nota van Actualisatie heeft uw raad een amendement aangenomen: *“De begroting voor het jaar 2024 sluitend te maken zonder toevoeging vanuit de Algemene Reserve en vanaf 2025 de tekorten in beeld te brengen.”*

Inmiddels is deze begroting sluitend voor de jaren 2024 en 2025. Daarmee voldoet deze begroting aan uw kaders.

De Nota van Actualisatie was een momentopname van de begrotingsuitwerking. In de uitwerking van de begroting waren er nog een aantal ontwikkelingen die hebben geleid tot een verbetering van het begrotingssaldo. De meerjarenbegroting, inclusief de effecten van de Septembecirculaire heeft voor de jaren 2026 en 2027 nog steeds een tekort. Na vaststelling van deze begroting start meteen het traject om in voorbereiding op de Richtnota 2025, te bezien welke bezuinigingen/ ombuigingen mogelijk zijn. Aansluitend worden in de aanloop naar de Richtnota 2025, scenario's ontwikkeld vanuit deze brede inventarisatie. Deze worden gecombineerd met de alternatieven die wij al hebben gepresenteerd in de huidige Nota van Actualisatie 2024.

ALGEMENE INLEIDING EN AANBIEDING DOOR HET COLLEGE

Voor u ligt de Programmabegroting 2024 en de Meerjarenraming 2025-2027. De programma begroting is opgesteld in een periode waarin we te maken hebben met flinke uitdagingen.

Huishoudboekje op orde

Door de grote ambities en bijbehorende investeringen is er voor de gemeente een opgave om de inkomsten en uitgaven met elkaar in evenwicht te brengen, of door extra inkomsten, dan wel door vermindering van uitgaven, want wij kiezen voor een sluitende begroting. Met het aanbieden van deze begroting kiezen wij voor het waarmaken van de ambities voor onze ondernemers en inwoners en leggen wij onszelf ook een opdracht op om direct na het vaststellen van deze begroting aan de slag te gaan met de Richtnota 2025. Gemeenten geven met de deelname aan de VNG oproep over een realistische begroting een krachtig signaal naar de Rijksoverheid onder meer over de effecten van de opschalingskorting. Wij hechten eraan te benadrukken dat wij los van deze uitzonderlijke situatie hechten aan het principe van een sluitende begroting en een huishoudboekje op orde.

Val kabinet en Gemeentefonds

De grootste uitdaging ligt niet in de ambities waar onze gemeente voor staat. Met de going concern, nog lopende ambities uit het traject Focus met Ambitie en het College Uitvoeringsprogramma ligt er een flinke opgave. Op dit moment is vooral de grote onduidelijkheid op landelijk niveau onze grootste hobbel bij het invullen van deze uitdagingen. De val van het Kabinet en Tweede Kamerverkiezingen op 22 november 2023 zorgen voor onduidelijkheid over het Gemeentefonds en de beschikbare middelen voor gemeenten om hun ambities waar te maken. Er zijn dan twee mogelijkheden: je wacht tot duidelijkheid en zet je ambities op slot, of je blijft je ambities waarmaken voor je inwoners. Zowel in het fysiek als sociaal domein.

Doorontwikkelen P&C

Het doorontwikkelen van de programmabegroting en de P en C cyclus zien wij als een proces van "met elkaar groeien". Samen de doelen uit het Raadsakkoord en het College Uitvoeringsprogramma steeds meer concretiseren en waar mogelijk in prestatie indicatoren. Samen met de financiële werkgroep vanuit de raad werken wij graag aan dit proces.

Arbeidsmarkt

Daarnaast is ook de arbeidsmarkt niet onze vriend. Er zijn veel meer banen dan mensen. Desondanks slaagt Kaag en Braassem erin om jonge mensen aan zich te binden. In de eerste helft van 2023 is het aantal openstaande vacatures teruggebracht beneden de tien. Het concept van talentontwikkeling sluit aan bij de visie op een lerende professionele organisatie. Tegelijkertijd zijn wij net als andere gemeenten ook afhankelijk van externe inhuur.

Tot slot

In onze dorpen staan wij voor grote uitdagingen. Gelukkig gaat het met veel mensen goed. Toch is er ook in onze gemeente een toenemend aantal mensen voor wie die bestaanszekerheid niet vanzelfsprekend is. Door de vele vrijwilligers met ondersteuning van de professionele partners en de gemeente, zijn er gerichte programma's om preventief te zorgen dat mensen niet in deze situatie belanden. Vóór alles vinden wij namelijk dat iedereen naar vermogen moet meedoen, in betaalde arbeid of in de vele plekken als vrijwilliger.

PROGRAMMA'S

Voor u ligt de inhoudelijke toelichting horende bij de programmabegroting. Passend bij de ambities uit het raadsakkoord, zijn de diverse thema's ondergebracht per programmahoofdstuk. Gevolgd door de koers die daarbij wenselijk is.

De cijfers en toelichting zullen op verschillende momenten in het jaar geactualiseerd worden om daarmee de laatste vorderingen op het thema inzichtelijk te maken.

Voor het toelichten van de maatschappelijke effecten in de programma's horende onder de BBV zijn de beleidsindicatoren opgenomen in de bijlage bij dit hoofdstuk.

Thema: Regionale samenwerking

Koers

De komende periode verstevigen we de positie en lobbykracht van Kaag en Braassem.

Doelen

- ❖ Bevorderen van de regionale samenwerking om de belangen te behartigen van Kaag en Braassem in de regio
- ❖ Samenwerken in de regio op een transparante, effectieve en kostenbesparende manier
- ❖ Het college speelt een actieve regierol binnen de verbonden partijen en samenwerkingsverbanden

Uitvoering

We hebben in 2023 de Regionale Agenda Kaag en Braassem geactualiseerd en we hebben voor de verbonden partijen een analyse van de huidige samenwerking gemaakt.

We zorgen voor een juiste verslaglegging op hoofdlijnen aan de raad over de besluiten en aandachtspunten van de verbonden partijen. Over de vorm daarvan voeren we, tegelijk met de actualisatie van de Regionale Agenda, het gesprek met de raad.

Het college is ambassadeur van de regionale samenwerking en pakt de regiorol. We nemen deel in de besturen van de verbonden partijen. Vanuit onze actieve regiorol monitoren we de financiële ontwikkelingen binnen onze verbonden partijen.

Wij zijn een sterke partner in de regio; hiervoor hebben we in 2023 in kaart gebracht wat voor Kaag en Braassem belangrijke speerpunten in de regio zijn.

Toelichting

- ❖ Intensiveer ambtelijke samenwerking met Alphen aan den Rijn en Nieuwkoop
- ❖ Inzichtelijk maken doelen regionale samenwerking en uniformeren verslaglegging en intern proces

Thema: Financiën

Koers

Een goede balans houden tussen een financieel gezonde gemeente en een gemeente waarin het voorzieningenniveau op peil is, waar het fijn wonen, werken en recreëren is.

Doelen

- ❖ Ambities waar kunnen maken door het beschikbaar hebben van voldoende middelen
- ❖ Financieel gezond blijven met een meerjarig sluitende begroting
- ❖ Goed beheer van financiële risico's

Uitvoering

De financiële toekomst is onzeker. Er zijn verschillende externe factoren die een negatief effect hebben op het meerjarenbegrotingsbeeld. Enerzijds nemen de lasten van investeringen fors toe door de stijgende rente. Anderzijds zullen de baten afnemen vanaf 2026: op dat moment gaat de opschalingskorting in vanuit het Rijk en zijn er minder middelen beschikbaar vanuit het Gemeentefonds. Het is nog onbekend hoeveel geld er vanaf 2026 beschikbaar zal zijn en dat maakt het heel lastig om plannen te maken. Daarom is het werken met scenario's essentieel. Stappen die daarin zijn ondernomen zijn:

- ☐ Inrichten en inzetten knoppenmodel ter onderbouwing van prioritering van ambities uit het raadsakkoord en college uitvoeringsprogramma
- ☐ Raadsvoorstellen voorzien van dilemma's en keuzes

Het goed beheren van financiële risico's is essentieel in deze tijd. Een extern bureau is ingezet om kwalitatief goed risicomanagement binnen de organisatie te implementeren.

Toelichting

- ❖ Breng de financiële gevolgen van de ambities vanuit het raadsakkoord in kaart
- ❖ Financieel gezond blijven met een meerjarig sluitende begroting
- ❖ Kwalitatief goed risicomanagement

Thema: Participatie en communicatie

Koers

Een actieve en vernieuwende koers op het gebied van participatie, duidelijke en begrijpelijke communicatie is daarbij een basisvoorwaarde

Doelen

- ❖ We laten inwoners actief onderdeel zijn van de gemeente door (meer) in samenhang met inwoners beleid te ontwikkelen.
- ❖ We besteden extra aandacht aan het zo vroeg en passend mogelijk betrekken van inwoners bij onze opgaven en projecten.
- ❖ We sluiten als gemeente aan bij initiatieven en ideeën van inwoners.
- ❖ We willen uitvoering geven aan het uitvoeringsplan communicatie, dat gebaseerd is op de door de raad vastgestelde visie 2021-2024. Daarmee zorgen we voor doorontwikkeling van onze communicatie.
- ❖ We zorgen voor meer structuur en betere communicatie. Dit doen we zowel door versterking van onze interne organisatie (communicatiever maken van de organisatie) als het verbeteren van de communicatie met onze inwoners en organisaties (helder, begrijpelijk, zo veel mogelijk mensen bereiken, interactie). Dit alles op basis van de hoofdlijnen in de communicatievisie.

Uitvoering

Participatie

We stellen voor participatie een Ontwikkelprogramma op waarin we onze doelen op het gebied van participatie en samenwerking vastleggen voor de periode 2024 – 2026. Het programma helpt ons het volgende te bereiken:

- ☐ Participeren is geen doel op zich, maar een belangrijk instrument om inwoners te betrekken. Wij zijn transparant of er sprake is van informeren of participeren (samen denken, doen, beslissen of leren). We stellen een Toolbox participatie op die helpt de juiste samenwerking op maat te organiseren met bijvoorbeeld inwonersinitiatieven, dorpsraden of ondernemers.
- ☐ De komende raadsperiode werken we verder aan nieuwe instrumenten en nieuwe vormen van participatie en we stellen hiervoor budget beschikbaar. We benutten de kansen die digitalisering biedt maar maken een bewuste keuze tussen digitaal en fysiek, passend bij het onderwerp.
Waar het gaat om de structurele vraag voor meer budget zijn de ambities op het gebied van participatie onderdeel van het knoppenmodel.
- ☐ Het is voor de raad belangrijk dat de gemeente een partner is bij de vele initiatieven en ideeën die leven in onze gemeente. Om die rol beter te kunnen vervullen zullen we de 'groene golf-ambtenaar' als instrument verder ontwikkelen in de organisatie. Op deze manier begeleiden wij inwoners en ondernemers van begin tot eind in de gemeentelijke procedures.
- ☐ We willen inwoners meer zeggenschap geven door een initiatievenfonds en dorps- en burgerbegrotingen te gebruiken; we hebben in 2023 scenario's en verschillende vormen in kaart gebracht, bij vaststelling van het ontwikkelprogramma start de uitvoering van een pilot om ervaring op te doen.

- Bij overheidsparticipatie wordt de gemeenteraad vooraf om kaders gevraagd. Hierdoor kan de raad daarna meer op de achtergrond blijven en wordt de raad niet verrast door het eindresultaat. Indien nodig worden hierbij ook afspraken gemaakt over tussentijdse terugkoppeling naar de gemeenteraad.

Communicatie

We creëren de mogelijkheden om uitvoering te geven aan de ambities uit het uitvoeringsplan communicatie 2021-2024. Zo maken we cluster communicatie qua formatie compleet. We implementeren de nieuwe huisstijl. Verhalen uit de organisatie, de toelichting wat we doen en waarom, krijgen meer ruimte. Beleid op de inzet van onze middelen wordt verder uitgewerkt en toegepast, zodat we beter aansluiten bij de inwoner. Collega's worden ook blijvend getraind en geadviseerd in het toegankelijk schrijven. De nieuwsbrieftool is gerealiseerd en de inzet daarvan wordt uitgebreid.

Thema: Veiligheid en handhaving

Koers

Kaag en Braassem wil een gemeente zijn waarin de inwoners veilig zijn, omzien naar elkaar en weerbaar zijn.

Doelen

- ❖ Inwoners ervaren de veiligheid in de gemeente met 7,7 of hoger;
- ❖ Verbeteren van zichtbaarheid handhaving op straat;
- ❖ Meer investeren in het tegengaan van ondermijning.

Uitvoering

We werken aan het verbeteren van de zichtbaarheid van handhaving op straat. Zo is inmiddels de BOA-capaciteit vergroot met 2 fte.

We investeren daarnaast in de weerbaarheid van onze inwoners en daarvoor organiseren we verschillende acties. Dit is in het verlengde van de prioriteiten die zijn opgenomen in het Integraal Veiligheidsbeleid. Door middel van de Veiligheidsmonitor meten we daarnaast het veiligheidsgevoel bij onze inwoners. Op dit moment loopt het onderzoek voor de Veiligheidsmonitor 2023. De resultaten hiervan worden begin 2024 verwacht, waarna dit gedeeld zal worden aan de raad.

- ❖ Blijf in gesprek met de politie om tot een goede taakverdeling te komen
- ❖ Het uitvoeringsplan horende bij het Integraal Veiligheidsbeleid in werking stellen
- ❖ Er wordt aandacht besteed aan onder meer ondermijning, zorg en veiligheid, cyber, de crisisorganisatie en opvang vluchtelingen
- ❖ Toepassen buurtbemiddeling
- ❖ In 2024 geven we uitvoer aan het nieuw opgestelde Uitvoerings- en Handhavingsstrategie (voormalig VTH beleid)

Thema: Organisatie

Koers

Wij groeien mee met de samenleving en zijn voorbereid op de toekomst.

Doelen

- ❖ De interne organisatie verder professionaliseren;
- ❖ We zijn een goede werkgever.

Uitvoering

Onze organisatie is in ontwikkeling. Eind 2022 is besloten om hier middelen voor beschikbaar te stellen. Hierdoor werd het mogelijk om de nieuwe, toekomstbestendige organisatiestructuur vorm te geven: van teams naar clusters met elk een eigen clustermanager.

Tegelijkertijd is ook de arbeidsmarkt in ontwikkeling: er is sprake van krapte op de arbeidsmarkt die de komende jaren verder toe zal nemen. We zien dit terug in de toegenomen inhuur. Dit heeft nadelige gevolgen, zowel financieel als ook voor de borging van kennis. Om te blijven voorzien in onze gemeentelijke behoeften is een goede aansluiting op de krappe arbeidsmarkt noodzakelijk.

Daarom richten wij ons de komende tijd op bovenstaande doelen: professionalisering van de interne organisatie én goed werkgeverschap. Onderwerpen als 'dienstverlening', 'binden, boeien & betrekken' en 'inhuur van derden' zijn hier onderdeel van.

Doel is een toekomstbestendige organisatie waarbij focus ligt op het bevorderen van de instroom, de ontwikkeling en retentie van medewerkers. Tegelijkertijd wordt onderzocht welk model het beste aansluit bij de top van het ambtelijk management wat passend is in de algehele opbouw van de organisatie en integraliteit en gelijkwaardigheid beoogt te bewerkstelligen.

Huisvesting

Een interne projectgroep werkt aan een visie op de huisvesting van onze gemeentelijke organisatie, in aansluiting op de ambities uit het raadsakkoord 2022-2026. Het huidige gemeentehuis kent uitdagingen op het gebied van duurzaamheid en functioneert niet optimaal. Rekening houdend met de noodzakelijke ontwikkeling van onze organisatie, vooral in relatie tot de dienstverlening richting inwoners en bedrijven, is herhuisvesting noodzakelijk om te voldoen aan de eisen van deze tijd, de duurzaamheidseisen en onze eigen ambities.

We werken aan uitgangspunten als vertrekpunt voor de herhuisvesting. Dat zijn uitgangspunten op gebied van onder andere duurzaamheid, dienstverlening, organisatie en toekomstgerichtheid. Ook een ruimtelijke en financiële onderbouwing maken deel uit van het proces. Deze uitgangspunten vertalen we vervolgens naar een ruimtelijk programma van eisen. De uitgangspunten, financiële vertaling en het programma van eisen worden te zijner tijd voorgelegd aan de gemeenteraad.

Op basis van deze stukken worden mogelijke scenario's voor de huisvesting van de gemeentelijke organisatie beoordeeld. Vanuit het gewenste financiële bewustzijn, mede in relatie tot de gemeentelijke begroting, wordt als voorwaarde opgenomen dat de ontwikkeling sober en doelmatig dient te zijn. Het uiteindelijke voorkeursscenario wordt verder uitgewerkt.

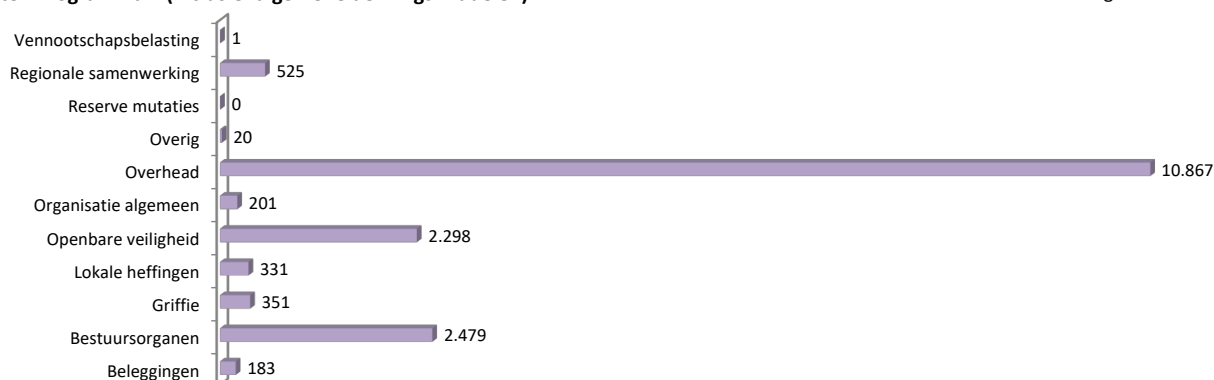
Ook hierin wordt de raad meegenomen, evenals medewerkers, inwoners en andere belanghebbenden.

INZICHT IN HET PROGRAMMABUDGET

Programma 1 heeft een totaalbudget van afgerond € 54,6 miljoen aan geraamde baten en € 17,3 miljoen aan geraamde bestedingen (lasten). Onderstaande grafiek geeft inzicht in de herkomst van de middelen en de onderdelen waaraan de budgetten binnen dit programma worden besteed. Omdat de algemene uitkering uit het gemeentefonds en het grootste deel van de inkomsten uit lokale heffingen binnen dit programma zijn verantwoord, sluit het programma met een positief saldo van € 37,3 miljoen.

Lasten Programma 1 (inclusief algemene dekkingsmiddelen)

bedragen * €1.000

Baten Programma 1 (inclusief algemene dekkingsmiddelen)

bedragen * €1.000

MEERJARENBEGROTING

Het financiële meerjarenperspectief van dit programma wordt in onderstaande tabel aangegeven en is op deze wijze in de meerjarenbegroting 2024 – 2027 verwerkt. In dit overzicht zijn alle baten en lasten en het saldo van programma 1 vermeld (exclusief algemene dekkingsmiddelen).

Programma 1 Bestuur, regio en middelen	Programma budget 2024	Meerjarenperspectief			
		2025	2026	2027	
Budget exploitatielasten	5.721 N	5.494 N	5.405 N	5.403 N	
Baten	-54 V	-54 V	-54 V	-54 V	
Saldo van baten en lasten	5.667 N	5.440 N	5.351 N	5.349 N	
Reservemutaties: toevoegingen	0 N	0 N	0 N	0 N	
Reservemutaties: beschikkingen	-284 V	0 N	0 N	0 N	
Geraamd programmaresultaat	5.383 N	5.440 N	5.351 N	5.349 N	
	2024	2025	2026	2027	
Toevoegingen					
Niet van toepassing	0 N	0 N	0 N	0 N	
	0 N	0 N	0 N	0 N	
Beschikkingen					
Bijdrage aan Holland Rijnland	-284 V	0 N	0 N	0 N	
	-284 V	0 N	0 N	0 N	

Bedragen * € 1.000

Thema: Sociaal domein

Koers

We focussen ons de komende jaren op het versterken van bestaanszekerheid en de sociale basis, het realiseren van kansengelijkheid en het makkelijker maken van gezond leven (zoals opgenomen in de Maatschappelijke agenda).

Doelen

- ❖ Behoud en uitbreiding van het culturele aanbod in onze gemeente.
- ❖ Een sterke sociale basis met aandacht voor gezondheid en welzijn van onze inwoners.
- ❖ Een kwalitatief en betaalbaar aanbod aan laagdrempelige hulp en ondersteuning dicht bij onze inwoners.
- ❖ Voorkomen en aanpakken laaggeletterdheid en bevorderen digi-vaardigheid.

Uitvoering

Het sociaal domein blijft in beweging. We hebben daarbij te maken met meerdere uitdagingen: een krappe arbeidsmarkt, dubbele vergrijzing en een blijvend hoog beroep op jeugdhulp. We zien dat de complexer wordende (digitale) samenleving ervoor zorgt dat sommige mensen minder goed kunnen meedoen, geen geschikt werk kunnen vinden of dat inwoners mentale problemen krijgen. Om deze uitdagingen aan te pakken gaan we inzetten op, ten minste, de volgende onderdelen:

- We gaan samen met onze partners, zoals de bibliotheek en De Driemaster, actief inzetten op het tegengaan van laaggeletterdheid en het versterken van digivaardigheden.
- We gaan lokaal een aanbod realiseren voor inwoners die behoefte hebben aan prikkelarme woonvormen (skaeve huse).
- We geven prioriteit aan zaken op het gebied van gezondheid – waaronder mentale gezondheid, maar ook sport en bewegen -, preventie, inclusie (voor alle inwoners, waaronder de lhbtqia+ doelgroep), vroegtijdige interventies en maatwerk. Hiervoor hebben we per 2024 een nieuwe overeenkomst afgesloten met De Driemaster. We volgen de inzet en resultaten van De Driemaster op deze thema's.

Om de jeugdhulp dichtbij te (blijven) organiseren, richten we per 1 januari 2024 een lokaal jeugd- en gezinsteam in voor het bieden van jeugdhulp en voor het vormen van de toegang tot specialistische jeugdhulp. Voor de specialistische jeugdhulp sluiten we per 2024 aan bij de regionale overeenkomsten met jeugdhulpaanbieders. Inzet blijft goede en voor ons als gemeente betaalbare jeugd- en gezinshulp. Hierbij hebben we ook specifiek aandacht voor het tegengaan van wachtlijsten.

Cultuur vinden we van groot belang in onze gemeente. Daarom gaan we in 2024 inzetten op minimaal het behoud van het culturele aanbod in onze gemeente en waar mogelijk een

uitbreiding van dit aanbod. Dit doen wij in ieder geval door onze culturele organisaties te ondersteunen via De Driemaster.

Toelichting

Onderwerp	Indicator 2024
Aantal jeugdigen met jeugdhulp vanuit het lokale team	350
Aantal jeugdigen met specialistische jeugdhulp	600
Aantal mensen met een bijstandsuitkering:	350
Instroom:	60
Uitstroom (waarvan naar werk ...):	50 (15)
Aantal mantelzorgers dat in beeld is (in bestand)	275
Aantal gerealiseerde opvangplekken maatschappelijke opvang en skaeve huse	10
Aandeel klanten met langlopende Wmo-ondersteuning van Tom in de buurt die zelfredzamer worden	85%
Aandeel inwoners die zeggen dat de Wmo-ondersteuning van Tom in de buurt voorkomt dat problemen (verder) zijn geëscaleerd	80%

Thema: Onderwijs IKC

Koers

We focussen ons de komende jaren op het bieden van een doorgaande leerlijn van kinderen van 0 tot 13 jaar, waar kinderen zich kunnen ontwikkelen binnen een breed aanbod van kennis, cultuur, sociale vaardigheden en sport.

Doelen

- ❖ Een dekkend aanbod aan IKC's in Kaag en Braassem.

Uitvoering

We werken aan de realisatie van het KC Noord, het IKC Woubrugge en aan de uitbreiding van de Kaskade. Daarnaast gaan we de ontwikkeling van een IKC in Rijpwetering/Oud Ade verkennen.

Toelichting

Onderwerp	Indicator
Absoluut verzuim	0,3%
Aandeel vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie	1,7%
Aantal thuiszitters	15

IKC-ontwikkelingen

Uitbreiding Kaskade

IKC Rijpwetering/ de Kinderbrug

KC Noord

IKC Woubrugge

Thema: Sportpad

Koers

We focussen ons de komende jaren op het samenbrengen van de betrokken partijen om ruimtelijk en inhoudelijk verder invulling geven aan hun visie om zo de fysieke en mentale gezondheid en daarmee de vitaliteit van de gemeenschap als geheel te vergroten.

Doelen

- ❖ Een gefaseerde uitwerking van de integrale gebiedsvisie Sportpad waar sport, cultuur, onderwijs, wonen en zorg voor alle inwoners van 0-100 jaar samen komen.

Uitvoering

Voor deelproject 1 van het Sportpad wordt er een kredietvoorstel opgesteld, waarin rekening wordt gehouden met de laatste ontwikkelingen;

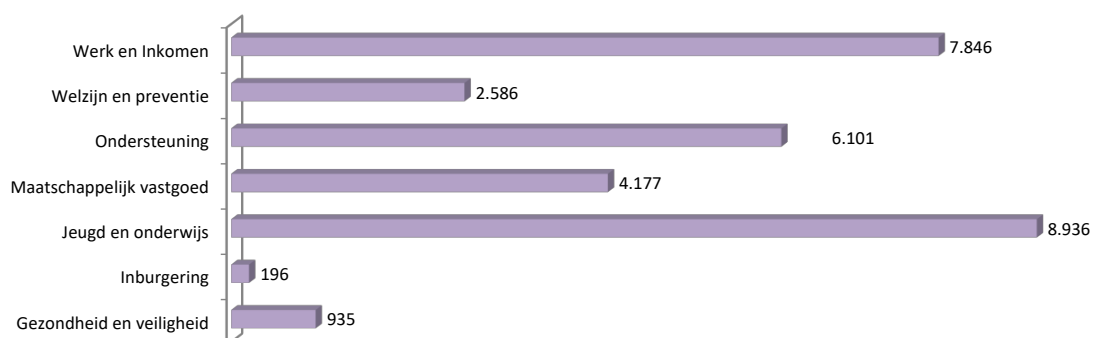
Voor deelproject 2 ligt er een besluit van de raad om uitvoering te geven aan de businesscase. De verenigingen zijn dit aan het uitwerken en komen met een subsidie aanvraag.

Voor deelproject 3 (de tussenliggende infra) wordt met alle stakeholders in en om het gebied, gewerkt aan een inrichtingsplan, als uitwerking van het bestemmingsplan.

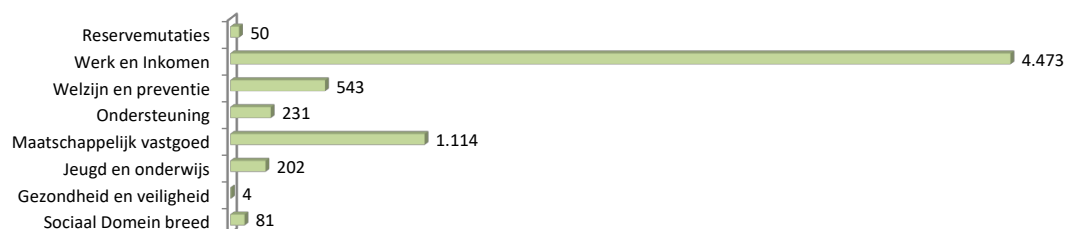
Voor de vrijvallende locaties wordt een plan van aanpak gemaakt.

Programma 2 heeft een totaalbudget van afgerond € 6,7 miljoen aan geraamde baten en € 32,5 miljoen aan geraamde bestedingen (lasten). Onderstaande grafiek geeft inzicht in de herkomst van de middelen en de onderdelen waaraan de budgetten binnen dit programma worden besteed.

bedragen * € 1.000

bedragen * € 1.000

Het financiële meerjarenperspectief van dit programma wordt in onderstaande tabel aangegeven en is op deze wijze in de meerjarenbegroting 2024 – 2027 verwerkt. In dit overzicht zijn alle baten en lasten en het saldo van programma 2 vermeld.

Bedragen * € 1.000

Programma 2 Sociaal Domein	Programma budget 2024	Meerjarenperspectief			
		2025	2026	2027	
Budget exploitatielasten	32.549 N	32.606 N	32.012 N	32.774 N	
Baten	-6.647 V	-6.699 V	-6.675 V	-6.310 V	
Saldo van baten en lasten	25.902 N	25.907 N	25.336 N	26.464 N	
Reservemutaties: toevoegingen	0 N	0 N	0 N	0 N	
Reservemutaties: beschikkingen	-50 V	0 N	0 N	0 N	
Geraamd programmaresultaat	25.852 N	25.907 N	25.336 N	26.464 N	
	2024	2025	2026	2027	
Toevoegingen					
Niet van toepassing	0 N	0 N	0 N	0 N	
	0 N	0 N	0 N	0 N	
Beschikkingen					
Hospice Amandi	-50 V	0 N	0 N	0 N	
	-50 V	0 N	0 N	0 N	

Thema: Wonen

Koers

Meer en sneller realiseren van woningen in het sociale en betaalbare segment

Doelen

- ❖ Meer beschikbare woningen voor onze inwoners door het sneller realiseren van meer woningen.
- ❖ Betaalbaar wonen voor alle inwoners mogelijk maken.
- ❖ Een eerlijke verdeling zodat meerdere doelgroepen kans maken op een woning.

Uitvoering

We gaan samen met inwoners en partijen in de gemeente een proces organiseren waarin we “out of the box” nadenken over locaties en instrumenten om eerder woningen beschikbaar te krijgen voor verschillende doelgroepen.

We gaan vaker dan voorheen ook via grondposities zorgen dat (tijdelijke) woningen versneld beschikbaar komen. Hiertoe heeft de gemeenteraad eind 2023 een actiever grondbeleid vastgesteld.

We gaan alle instrumenten uit de Doelgroepenverordening en contracten met initiatiefnemers zodanig aanpassen dat wordt gestuurd op woningen beschikbaar krijgen in de gewenste prijsklassen, zowel huur als koop; de eerste voorbereidende stap is het uitwerken van de voorstellen die in februari 2022 met de raad zijn verkend.

We gaan actief de lobby in zetten om woningbouwlocaties beschikbaar te krijgen voor (tijdelijke) woningen op locaties die nog niet passen in het beleid van andere overheden; op basis van eigen ambitie invloed uit oefenen op het beleid van anderen.

Toelichting

Inventarisatie maken van potentiële bouwlocaties

Maak afspraken met de woningbouwverenigingen over verduurzaming woningen

Invoeren instrumenten om speculatie tegen te gaan

Afspraken maken over verdichting Braassemerland

Evaluatie huisvesting arbeidsmigranten

Bij bouw of herinrichting meer aandacht voor lokale afvoer regenwater

Aanscherpen regels m.b.t. sociale vereveningsfonds

Aanvullende afspraken met woningbouwcorporaties

Onderzoek doen naar niet wettelijke regels

Actief grondbeleid

Actieplan versnelling woningbouw

Regels toewijzen/realiseren woningen middensegment (huur)

Thema: Omgevingsvisie

Koers

Een integrale benadering met de Omgevingsvisie als overkoepelend document

Doelen

- ❖ Een geactualiseerde omgevingsvisie in lijn met het raadsakkoord.

Uitvoering

Voor het thema wonen gaan we de in de omgevingsvisie opgenomen beleidskeuzes scherper formuleren en afstemmen op gemaakte afspraken in de regio.

Bij het thema land- en tuinbouw realiseren we ons dat het rijksbeleid voor veel agrariërs grote impact kan hebben. Het is belangrijk om hier als gemeente in de omgevingsvisie op in te spelen.

Ook voor de vier duurzame glastuinbouwgebieden is het wenselijk om als gemeente een heldere toekomstvisie te formuleren.

Eind 2023 komen de uitgangspunten van de visie Baan Sotaweg in de raad. Voor de Geestweg en Floraweg zal door de Greenport een gebiedsvisie worden opgesteld in 2024. Na goedkeuring van de raad zal dit vervolgens verankerd worden in het omgevingsplan.

Voor recreatie en toerisme is een visie opgesteld die antwoord geeft op vragen als 'Wat betekent het om een recreatiegemeente te zijn?' en 'Waar willen we in welk(e) gebied/kern op inzetten?'. Deze recreatievisie zal worden verwerkt in de actualisatie van de Omgevingsvisie.

Toelichting

Aandacht voor Water in Omgevingsvisie 3.0

Overige thema's zoals Landbouw, recreatie en toerisme en sociaal domein worden meegenomen in de actualisatie van de omgevingsvisie

Thema: Verkeersveiligheid, openbare ruimte en IBOR

Koers

Al onze kernen bereikbaar en verkeersveilig krijgen en houden. Een schone, hele, veilige en toegankelijke openbare ruimte is een belangrijke basis voor de leefbaarheid van onze dorpen.

Doelen

- ❖ Een veilige gemeente
- ❖ Overlast voor inwoner beperken bij onderhoud en verbeteren
- ❖ Voldoen aan door raad gestelde kwaliteitsnormen
- ❖ Duurzaam en klimaatadaptief onderhoud van de openbare ruimte

Uitvoering

Een inventarisatie maken van bestaande verkeersknelpunten op ons wegennet. O.a. aan de hand van de conformiteit van de wegen aan de richtlijn Duurzaam Veilig en een analyse vanuit de Monitor Onveilige Wegsituaties.

De hoog scorende wegen integreren in de bestaande meerjaren onderhoudsplanning voor wegen (op basis van riool- en wegbeheer). In 2024 gaan we ook aan de slag met planmatig beheer en onderhoud van onze wegen.

Uitvoering geven aan de motie van de raad inzake de verkeersveiligheid Noordeinde en Zuideinde; In 2024 wordt uitvoering gegeven aan de maatregelen om de verkeerssituatie te verbeteren.

In 2024 wordt via een model Inzichtelijk gemaakt wat de beheersbudgetten in relatie tot de kostenontwikkeling (inflatie) maar vooral ook de ontwikkeling van het areaal door de jaren heen zijn.

Toelichting

Uitvoeren van een quickscan naar reëel benodigde beheer- en onderhoudsbudgetten

Opstellen beleids- en beheerplannen Openbare Ruimte

Niet geregeld grondgebruik

Plannen tot verbetering koppelen aan regulier onderhoud: werk met werk maken

Onderzoek verbeteren verkeersveiligheid Noordeinde Zuideinde

Inventariseren grootschalige reconstructie

Thema: Recreatie

Koers

Kaag en Braassem wil zich profileren en manifesteren als recreatiegemeente voor zowel recreant, ondernemer en inwoner

Doelen

- ❖ Kaag en Braassem profileren en manifesteren als recreatiegemeente.
- ❖ Kaag en Braassem recreatief aantrekkelijk houden voor inwoners en (regionale) bezoekers.

Uitvoering

Een gezamenlijke Visie en Actieprogramma Recreatie (recreatievisie) is opgesteld door Kaag en Braassem Promotie. Deze is geland in de omgevingsvisie herziening die nu ter inzage ligt.

De (netwerk)positie van Stichting Kaag en Braassem Promotie versterken per 2024.

Het handhaven en waar mogelijk gepast uitbreiden van recreatieve voorzieningen vanuit eigen grondposities en particuliere initiatieven.

Voortzetten en ondersteunen van de inwonerswerkgroep zwemstrand Roelofarendsveen.

Toelichting

Voorstel realisatie Tweede Sluis

Ontwikkelen Visie en Actieprogramma Vrije Tijd - vertaling naar Omgevingsvisie

Invoeren Toeristenbelasting

Thema: Duurzaamheid

Koers

Kaag en Braassem doet actief mee aan de energietransitie en de verduurzaming van Nederland

Doelen

Een veilige groene en gezonde leefomgeving voor mens, plant en dier door;

- ❖ Het beperken van de CO2 uitstoot in de gebouwde omgeving
- ❖ De uitstoot door verkeer en vervoer te verlagen
- ❖ Meer aandacht te hebben voor de gevolgen van klimaatverandering
- ❖ De biodiversiteit te verbeteren
- ❖ De bodemdaling te beperken en
- ❖ Bewuster om te gaan met energie, water, grondstoffen en voedsel

Uitvoering

Het ontwikkelen van een lokale aanpak voor de energietransitie in Kaag en Braassem met als doel 49% CO2 reductie in 2030 (Klimaatakkoord);

De gemeente geeft het goede voorbeeld en stimuleert bedrijven, inwoners en instellingen om bij te dragen aan een veilige, groene en gezonde leefomgeving.

Wij geven uitvoering aan de Warmtevisie van de Transcommissie. Wij zorgen dat dit een proces van de samenleving blijft en zoeken daarbij op wijkniveau participanten.

Het versterken van het groen (impuls openbaar groen en meer bomen) door middel van deelname aan het programma steenbreek, het opstellen van een klimaatadaptatiestrategie, het aanpassen van het LIOR.

Het biodiverser maken en beheren van het openbaar groen en de lijst met beschermenswaardige bomen actualiseren.

Wij zetten in op structurele middelen voor onze energiecoaches en initiatieven vanuit de dorpen om bewuster om te gaan met water, energie, voedsel en grondstoffen.

We werken samen met grondeigenaren, waterschap en provincie aan het tegengaan van de effecten van bodemdaling en ontwerpen scenario's voor een pilot vanuit de middelen van provincie en waterschap.

Toelichting

Stimuleren duurzaamheid bij inwoners en bedrijven

Zet in op betere afvalscheiding

Uitbreiden Tiny Forests

Versterking groen en klimaatadaptie

Integrale aanpak duurzaamheid inclusief doorlopende campagne

Thema: Land- en tuinbouw(gebieden)

Koers

Een belangrijk deel van het grondgebied van Kaag en Braassem is in gebruik bij agrariërs en ook in de toekomst zal de land- en tuinbouw een grote rol blijven spelen. Duidelijke kaders om verrommeling van het land- en tuinbouwgebied tegen te gaan en een vitale innovatieve land- en tuinbouwsector is hierbij van groot belang

Doelen

- ❖ Bodemdaling tegengaan
- ❖ Een vitale innovatieve land- en tuinbouwsector
- ❖ Behoud openlandschap

Uitvoering

Onderzoek doen hoe perspectief geboden kan worden aan (jonge) ondernemers.

Onderzoek doen naar karakteristiek en toekomstperspectief van de vier duurzame glastuinbouwgebieden; een voorbereidende stap is het onderzoeken van het duurzaam karakter van de glastuinbouw in overleg met de Greenport Aalsmeer.

Een gebiedsproces faciliteren met inwoners en bedrijven in het gebied Geestweg Floraweg om de toekomst voor dit gebied te bepalen. De resultaten worden inzet voor het overleg met provincie over de ruimtelijke kaders voor dit gebied.

Werk maken van het evalueren van een aantal ruimtelijke kaders zoals de ruimte-voor-ruimte regeling; in 2024 maken we een voorbereidende stap om aan de hand van de toepassingen conclusies en aanbevelingen te doen voor de komende jaren.

Een positieve grondhouding aannemen ten opzichte van nieuwe vormen van landschapsbeheer en nieuwe vormen van boeren als dit bijdraagt aan nieuw perspectief voor de landbouw; In 2024 gaan we verder in gesprek met agrariërs in het kader van het Zuidhollands programma Landelijk gebied (ZH-plg).

Toelichting

Faciliteer ondernemers en inwoners bij het ontwikkelen van een visie De Baan en Sotaweg

Faciliteer ondernemers en inwoners bij ontwikkelen visie Geestweg Floraweg

Programma landelijk gebied

Thema: Economie en bedrijventerreinen

Koers

Kaag en Braassem is een bedrijvige gemeente. Met bijvoorbeeld de ontwikkeling van bedrijventerreinen willen we in de aankomende jaren kansen benutten en onze lokale economie gezond houden.

Doelen

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven bieden en behouden

De economische sector de ruimte bieden om te ondernemen

Werkgelegenheid vergroten voor onze inwoners

Uitvoering

De bedrijventerreinen in onze gemeente zijn van groot belang voor onze lokale ondernemers. Bij (uitbreiding van) onze bedrijventerreinen willen we ruimte bieden aan (het doorgroeien van) lokale ondernemers. We richten ons met namen op Drechthoek 2 en Bedrijventerrein A4.

De ontsluiting van bedrijventerreinen, de tuinbouwgebieden, de winkellocaties en de toeristische locaties verdienen blijvend aandacht.

(Planologisch) Uitnodigend zijn voor lokale ondernemers zorgt ook voor meer werkgelegenheid binnen de gemeentegrenzen.

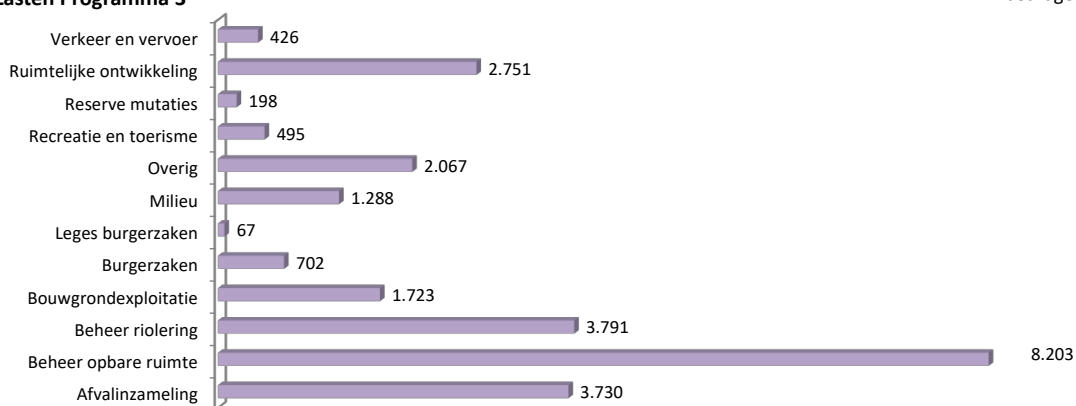
Dit alles doen we in overleg met de ondernemers en hun vertegenwoordigers zoals het Economisch Overleg Platform (EOP).

INZICHT IN HET PROGRAMMABUDGET

Programma 3 heeft een totaalbudget van afgerond € 14,7 miljoen aan geraamde baten en € 25,4 miljoen aan geraamde bestedingen (lasten). Binnen dit programma wordt een belangrijk deel van de lasten afgedekt door inkomsten uit afvalstoffenheffing, rioolrechten, leges omgevingsvergunningen en leges burgerzaken. Uitgaven in de sfeer van de bouwgrondexploitatie zijn in principe afgedekt door de opbrengsten uit grondverkoop en voor zover deze niet toereikend zijn door getroffen verliesvoorzieningen. Onderstaande grafiek geeft inzicht in de herkomst van de middelen en de onderdelen waaraan de budgetten binnen dit programma worden besteed.

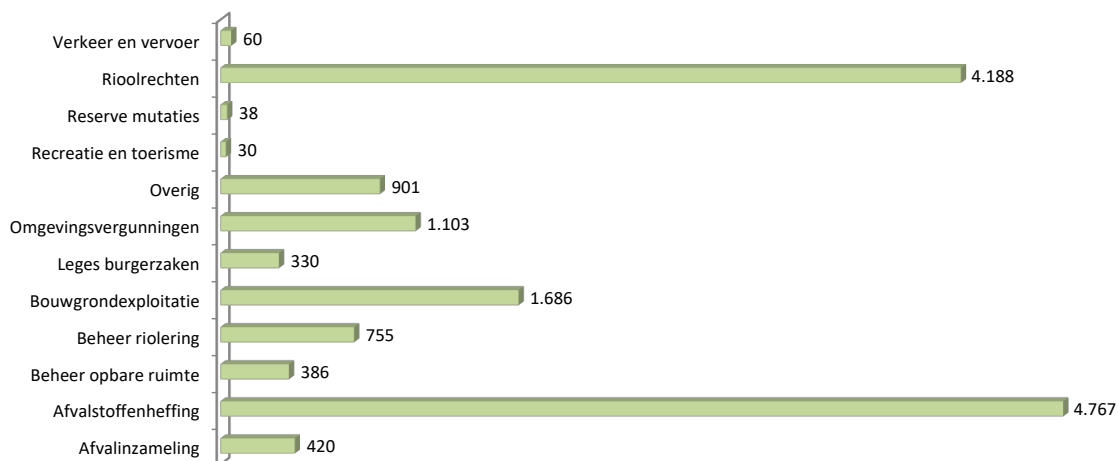
Lasten Programma 3

bedragen * € 1.000

Baten Programma 3

bedragen * € 1.000

MEERJARENBEGROTING

Het financiële meerjarenperspectief van dit programma wordt in onderstaande tabel aangegeven en is op deze wijze in de meerjarenbegroting 2024 – 2027 verwerkt. In dit overzicht zijn alle baten en lasten en het saldo van programma 3 vermeld.

		Bedragen * € 1.000			
Programma 3 Ruimte en leefomgeving	Programma budget 2024	Meerjarenperspectief			
		2025	2026	2027	
Budget exploitatielasten	25.242 N	25.017 N	24.870 N	24.469 N	
Baten	-14.626 V	-13.226 V	-12.927 V	-12.739 V	
Saldo van baten en lasten	10.616 N	11.791 N	11.942 N	11.730 N	
Reservemutaties: toevoegingen	198 N	5 N	0 N	164 N	
Reservemutaties: beschikkingen	-38 V	-300 V	-161 V	0 N	
Geraamd programmaresultaat	10.776 N	11.496 N	11.781 N	11.894 N	
	2024	2025	2026	2027	
Toevoegingen					
Dotatie reserve Infra vanuit beheerplan kunstwerken	198 N	5 N	0 N	164 N	
Dotatie reserve riolering	0 N	0 N	0 N	0 N	
	198 N	5 N	0 N	164 N	
Beschikkingen					
Dotatie reserve Infra vanuit beheerplan kunstwerken	0 N	0 V	-161 V	0 V	
Bijdrage aan provincie ivm N207 Passage Leimuiden		-300 V			
Afsluiten Centrumplan Leimuiden 2022	-38 V				
	-38 V	-300 V	-161 V	0 N	

MEERJARENBEGROTING EN ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Het meerjarenperspectief van de algemene dekkingsmiddelen is in onderstaande tabel aangegeven en in de meerjarenbegroting 2024–2027 verwerkt.

Bedragen * € 1.000

Algemene dekkingsmiddelen	Programma budget 2024	Meerjarenperspectief			
		2025	2026	2027	
Saldo van toe te rekenen overhead	10.938 N	10.854 N	10.914 N	10.914 N	
Geraamde vennootschapsbelasting	1 N	1 N	1 N	1 N	
Lokale heffingen	-6.900 V	-6.900 V	-6.900 V	-6.900 V	
Algemene uitkering	-45.488 V	-46.415 V	-42.969 V	-42.644 V	
Ontvangen dividend	-695 V	-695 V	-695 V	-695 V	
Saldo financieringsfunctie	-569 V	159 N	65 N	208 N	
Saldo van baten en lasten	-42.713 V	-42.996 V	-39.583 V	-39.116 V	
Reservemutaties: toevoegingen	0 N	0 N	0 N	0 N	
Reservemutaties: beschikkingen	0 N	0 N	0 N	0 N	
Geraamd resultaat algemene dekkingsmiddelen	-42.713 V	-42.996 V	-39.583 V	-39.116 V	
Toevoegingen	2024	2025	2026	2027	
Niet van toepassing	0 N	0 N	0 N	0 N	
	0 N	0 N	0 N	0 N	
Beschikkingen					
Niet van toepassing	0 N	0 N	0 N	0 N	
	0 N	0 N	0 N	0 N	

OVERZICHT KOSTEN VAN OVERHEAD

Onder overhead verstaan we het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van het primaire proces. Gemeenten mogen de overhead niet langer toerekenen aan de afzonderlijke programma's. Het overzicht kosten van overhead is sinds 2017 een vast onderdeel van de gemeentelijke begroting. Met onderstaand overzicht is de omvang en de samenstelling van de overhead inzichtelijk gemaakt.

Bedragen * € 1.000

Overhead		Begroting 2024		Saldo
		Lasten	Baten	
6004000	Bestuursondersteuning college	135	0	135
6004001	Gemeentehuis	700	-46	654
6004002	Staf afd. dienstverlening	620	0	620
6004003	Staf afd. bedrijfsvoering	303	0	303
6004004	Staf afd. ontwikkeling	248	-15	233
6004005	Cluster ICT	2.921	0	2.921
6004006	Cluster DIV	702	0	702
6004007	Cluster gegevensbeheer (BAG)	564	-3	561
6004008	Cluster financiën	939	0	939
6004009	Cluster personeelszaken	1.760	0	1.760
6004010	Cluster juridische zaken	443	0	443
6004011	Cluster communicatie	452	0	452
6004012	Cluster bodedienst en facilitair	205	0	205
6004013	Tractiemiddelen	0	0	0
6004014	Huisvesting buitendienst	0	0	0
6004015	Cluster kcc	0	0	0
6004016	Cluster burgerzaken	0	0	0
6004017	Cluster Wmo	0	0	0
6004018	Cluster belastingen	0	0	0
6004019	Cluster VTH	95	0	95
6004020	Cluster uitvoering OR	297	0	297
6004021	Cluster beleid en strategie	41	0	41
6004022	Cluster regie en planvorming	266	0	266
6004023	Cluster ruimte en omgevingszaken	0	0	0
6004024	Staf team Ruimte en Omgevingszaken	127	0	127
6004025	Staf team Dienstverlening	184	0	184
		11.002	-64	10.938

Vennootschapsbelasting

Met ingang van 1 januari 2016 is vennootschapsbelasting voor overheidsbedrijven ingrijpend gewijzigd. Intussen hebben wij aangifte gedaan over de jaren 2016 tot en met 2022. De hoogte van de aangifte ligt onder het budget van € 1.000 per jaar, dat wij hiervoor hebben geraamd.

Onvoorzien

Bij het vaststellen van de begroting 2015 is het bedrag voor onvoorzien bepaald op € 0. Deze beleidskeuze is nogmaals vastgesteld bij het vaststellen van de Financiële Verordening 2020 en toegepast. Ook in deze begroting staat de post onvoorzien op € 0. Met het loslaten van het reserveren van structurele begrotingsruimte voor het op kunnen vangen van risico's met structurele effecten kan uw raad overwegen om deze post wel weer op te nemen in de begroting.

REGELING BELEIDSINDICATOREN

Regeling van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 24 maart 2016, nr. 2016-0000177572

Taakveld	Naam Indicator	Eenheid	Bron	2024
0. Bestuur en ondersteuning	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	5,13 fte
0. Bestuur en ondersteuning	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	4,89 fte
0. Bestuur en ondersteuning	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting	€ 383
0. Bestuur en ondersteuning	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting	nmb
0. Bestuur en ondersteuning	Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting	14%
1. Veiligheid	Verwijzingen Halt	Aantal per 10.000 jongeren	Bureau Halt	nmb
1. Veiligheid	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	nmb
1. Veiligheid	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	nmb
1. Veiligheid	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	nmb
1. Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	nmb
3. Economie	Funciemenging	%	LISA	nmb
3. Economie	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	nmb
4. Onderwijs	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO	nmb
4. Onderwijs	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO	nmb
4. Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	Ingrado	nmb
5. Sport, cultuur en recreatie	Niet-sporters	%	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)	nmb
6. Sociaal domein	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA	nmb
6. Sociaal domein	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	nmb
6. Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	nmb
6. Sociaal domein	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS	nmb
6. Sociaal domein	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	nmb
6. Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS	nmb
6. Sociaal domein	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS	nmb
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	nmb
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	nmb
6. Sociaal domein	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	nmb
6. Sociaal domein	Clënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMDS	nmb
7. Volksgezondheid en Milieu	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS	nmb
7. Volksgezondheid en Milieu	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	nmb
8. Vhrosv	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS	nmb
8. Vhrosv	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen	nmb
8. Vhrosv	Demografische druk	%	CBS	nmb
8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	nmb
8. Vhrosv	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	nmb

PARAGRAFEN

In deze programmabegroting zijn de onderstaande zeven paragrafen opgenomen:

- 1) Lokale heffingen
- 2) Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- 3) Kapitaalgoederen
- 4) Financiering
- 5) Bedrijfsvoering
- 6) Verbonden partijen
- 7) Grondbeleid

1. Lokale heffingen

De Gemeentewet geeft een limitatieve opsomming van de belastingen die een gemeente mag heffen. Lokale heffingen vormen voor de gemeente een belangrijke inkomstenbron. Kaag en Braassem kent de onroerendezaakbelastingen (OZB), de roerende zaakbelasting (RZB), de forensenbelasting, en vanaf 2024 de toeristenbelasting. Tevens wordt een aantal rechten geheven: de rioolheffing, de afvalstoffenheffing, leges, marktgelden en grafrechten. In deze paragraaf wordt nader aandacht besteed aan de lokale heffingen, het kwijtscheldingsbeleid en er wordt een overzicht gegeven van de diverse heffingen met de daarbij geraamde inkomsten en de lokale lastendruk in Kaag en Braassem.

Beleid rondom belastingen

De gemeente Kaag en Braassem hanteert het uitgangspunt dat de lokale heffingen de gemeentelijke kostenontwikkeling volgen. Voor de belastinginkomsten wordt een inflatiecorrectie toegepast van 5,2%. Deze is gebaseerd op de loonvoet sector overheid voor 2024 uit de kerngegevensstabel van het CEP per maart 2023. De heffingen voor riool en afval zijn maximaal 100% kostendekkend, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele btw-component in de kosten.

Onroerendezaakbelastingen 2024 (OZB)

Jaarlijks wordt de WOZ-waarde opnieuw bepaald. Zodra de nieuwe WOZ-waarden voor 2024 (peildatum 1-1-2023) bekend zijn zal bij het tarievenvoorstel in december 2023, na vaststelling van de begroting, het definitieve belastingtarief hierop worden aangepast. Bij het bepalen van het tarief voor 2024 wordt tevens rekening gehouden met een inflatiecorrectie van 5,2% ten opzichte van de raming 2023, vermeerderd met areaaluitbreidingen.

Afvalstoffenheffing 2024

De afvalstoffenheffing wordt opgelegd aan gebruikers van woningen en recreatieverblijven en voor het inzamelen en verwerken van grof huishoudelijk afval. Er is in december 2021 voor 2022 en verder, een vast basistarief vastgesteld. Hierbij is geen onderscheid meer gemaakt tussen één- en meerpersoonshuishoudens. Daarnaast zijn er drie variabele tarieven gebaseerd op het aantal keer dat een container (afhankelijk van de grootte, 140 of 240 liter) of een zak restafval wordt aangeboden. In december 2023 worden de vaste en variabele tarieven voor 2024 vastgesteld. Ons beleid is om de tarieven kostendekkend te laten zijn. Dat is voor 2024 gelukt.

Riool- en waterzorgheffing 2024

Vanaf 2023 is in de verordening geen sprake meer van rioolheffing maar van riool- en waterzorgheffing. Naast de afvoer van water is er ook zorg voor beheer van het grondwaterpeil en voorkomen van droogte. De herziening van de verordening is uitgewerkt in een (concept) watertakenplan 2024-2027. De tarieven voor de rioolheffing zijn gebaseerd op dit watertakenplan 2024-2027. In december 2023 worden de tarieven voor de heffing definitief vastgesteld. Het watertakenplan 2024-2027 zal dan ter vaststelling aan uw raad worden voorgelegd. Mocht dit besluit gevolgen hebben voor de begroting, dan wordt dit als begrotingswijziging op de begroting 2024 verwerkt.

Bouwleges 2024

Bij het ramen van de bouwleges wordt, gelet op ervaringen uit het verleden, het voorzichtigheidsbeginsel gehanteerd. Dit wil zeggen dat alleen de reguliere leges worden geraamd en elk jaar afzonderlijk wordt bekeken of er aanvullend ook leges kunnen worden geraamd voor projecten die in de periode van het meerjarenperspectief van de begroting worden verwacht.

Inmiddels is duidelijk dat de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2024 doorgaat. Er zijn onderwerpen die moeten worden uitgewerkt zoals bijvoorbeeld de opvang van

inkomstenderving als de bouwtechnische toets voor bepaalde bouwwerken overbodig wordt. Maar ook over zaken als het heffen van leges over milieubelastende activiteiten moet nog duidelijkheid komen. Er wordt momenteel gewerkt aan een nieuwe legesverordening conform de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. In verband met de invoering van de Omgevingswet wordt in het meerjarenbeeld rekening gehouden met een verlaging van de opbrengsten.

Overzicht belastingdomein gemeente Kaag en Braassem

De hiernavolgende tabel geeft een overzicht van het lokale belastingdomein. Ook is vermeld hoe de ramingen voor 2024 tot stand zijn gekomen en waar nodig nog toegelicht per belastingsoort. De totale raming van eigen inkomsten is bepaald op basis van het bestaande beleid bij de lokale heffingen en als baat opgenomen in de begroting 2024. Aan de hand van de nog vast te stellen WOZ-waarden 2024 (peildatum 1 januari 2023) zullen de definitieve OZB-tarieven 2024 worden bepaald.

		<i>bedragen in €</i>
		begroting 2024
OZB eigenaren woningen		5.317.656
OZB eigenaren niet-woningen		904.720
OZB gebruikers niet-woningen		630.148
RZB eigenaren woningen		20.777
Inzameling grof huishoudelijk afval		150.641
Afvalstoffenheffing		4.616.044
Rioolheffing		4.188.138
Forensenbelasting		354.324
Precariobelasting		0
Diverse rechten	grafrechten	63.090
	marktgeden	11.000
Diverse leges	omgevingsvergunningen	1.102.982
	snelle motorboten	20.966
	burgerzaken	306.388
		17.686.874

Kostendekkendheid

Met ingang van 2017 is extra informatie verplicht waarin inzichtelijk wordt gemaakt hoe bij de berekening van tarieven van heffingen die hoogstens kostendekkend mogen zijn, wordt bewerkstelligd dat de baten de lasten niet overschrijden. Deze informatie wordt afzonderlijk in beeld gebracht voor de belangrijkste onderdelen binnen de gemeentelijke belastingen. De tarieven voor afvalinzameling, riolering, begraaftplaatsen en omgevingsvergunningen worden ieder afzonderlijk berekend. De resterende opbrengsten betreffen de overige leges te weten het verstrekken van persoons- en reisdocumenten alsook de overige vergunningverlening op basis van de APV.

		<i>bedragen in €</i>
Nr	Afvalinzameling en –verwerking (taakveld 7.3)	Begroting 2024
1	Kosten taakveld afval (netto)	3.309.774
2	BTW	670.728
3	Overhead	780.822
4	Toerekening rente	15.973
5	Totaal kosten	4.777.296
6	Inkomsten	-4.766.685
7	Netto-lasten	10.611
8	Kostendekking	100%

- 1 Betreft de kosten zoals die opgenomen zijn in het taakveld afval.
- 2 Extracomptabele toegerekende BTW op kosten en investeringen op grond van de invoering van de BTW-plicht gemeente.
- 3 Betreft de overhead op de taakgerichte uren. Dit wordt conform BBV-voorschriften extracomptabel toegerekend.
4. Toerekening van rente is gebaseerd op de omslagrente, met inachtneming van de BBV-voorschriften

Bij de vaststelling van de Verordening afvalstoffenheffing 2022 en de daarin opgenomen afvaltarieven voor 2022 is bepaald dat er een groei in kostendekkendheid wordt nagestreefd in twee jaar tijd. In deze begroting is de kostendekkendheid inmiddels 100%. Door een goed scheidingsgedrag en zo min mogelijk aanbieden van restafval kunnen inwoners hun werkelijke lasten lager houden.

		<i>bedragen in €</i>
Nr	Beheer rioleringsstelsel en waterzuivering (taakveld 7. Begroting 2024)	
1	Kosten taakveld riolering en waterzuivering	2.292.213
2	BTW	497.411
3	Overhead	674.064
4	Toerekening rente	743.826
5	Totaal kosten	4.207.514
6	Inkomsten	-4.188.138
7	Netto-lasten	19.376
8	Kostendekking	100%

- 1 Betreft kosten zoals opgenomen in het geactualiseerde GRP aangevuld met de taakgerichte uren.
- 2 Extracomptabel toegerekende BTW op kosten en investeringen op grond van de invoering van de BTW-plicht gemeente.
- 3 Betreft overhead op taakgerichte uren. Dit wordt extracomptabel toegerekend op grond van de BBV-voorschriften.
- 4 Toerekening van rente is gebaseerd op de omslagrente, met inachtneming van de BBV-voorschriften.

De kostendekkendheid van de riool- en waterzorgheffing bedraagt 100%.

Nr	Begraafplaatsen (taakveld 7.5)	Begroting 2024
1	Kosten taakveld begravingen	200.084
2	Overhead	80.625
3	Toerekening rente	16.935
4	Totaal kosten	297.644
5	Inkomsten	-63.090
6	Netto-lasten	234.554
7	Kostendekking	21%

- 1 Betreft kosten zoals geraamd op het taakveld begraafplaatsen
- 2 Betreft overhead op taakgerichte uren. Dit wordt extracomptabel toegerekend op grond van de BBV-voorschriften.
- 3 Toerekening van rente is gebaseerd op de omslagrente, met inachtneming van de BBV-voorschriften.

		<i>bedragen in €</i>
Nr	Leges: fysieke leefomgeving en omgevingsvergunning (WABO) (taakveld 8.3)	Begroting 2024
1	Kosten op de taakvelden	1.502.719
2	Overhead	799.613
3	Toerekening rente	0
4	Totaal kosten	2.302.333
5	Inkomsten	-1.102.982
6	Netto-lasten	1.199.351
7	Kostendekking	48%

- 1 Betreft kosten zoals geraamd op de taakvelden behorend tot de fysieke leefomgeving (m.n. WABO).
- 2 Betreft overhead op taakgerichte uren. Dit wordt extracomptabel toegerekend op grond de BBV-voorschriften.
- 3 Toerekening van rente is niet van toepassing.

		<i>bedragen in €</i>
Nr	Leges: Overige leges (Burgerzaken) (taakveld 0.2)	Begroting 2024
1	Kosten op de taakvelden	801.519
2	Overhead	380.911
3	Toerekening rente	0
4	Totaal kosten	1.182.429
5	Inkomsten	-327.354
6	Netto-lasten	855.075
7	Kostendekking	28%

- 1 Betreft kosten zoals geraamd op de taakvelden die behoren tot dienstverlening. De nadruk ligt hier persoons- en reisdocumenten, alsmede vergunningverlening op basis van de APV.
- 2 Betreft overhead op taakgerichte uren. Dit wordt extra comptabel toegerekend op grond van de BBV-voorschriften.
- 3 Toerekening van rente is niet van toepassing.

Totale woonlasten meerpersoonshuishoudens

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing. In onderstaande tabel worden de woonlasten van Kaag en Braassem weergegeven.

Gemiddelde woonlasten per meerpersoonshuishouden	2023	2024
OZB bij een fictieve woz-waarde van € 400.000	€ 348,80	€ 366,90
Afvalstoffenheffing vast tarief (*)	€ 282,00	€ 304,60
Riool- en waterzorgheffing	€ 288,00	€ 303,00
Totale gemiddelde woonlasten per meerpersoonshuishouden	€ 918,80	€ 974,50

(*) De werkelijke last per huishouden afvalstoffenheffing is afhankelijk van het scheidingsgedrag. Boven op het vast tarief wordt nog een bedrag per aangeboden zak of container in rekening gebracht.

Kwijtscheldingsbeleid

Een belastingplichtige met een inkomen van 100% of minder van het minimuminkomen komt in aanmerking voor gehele of gedeeltelijke kwijtschelding. Er kan uitsluitend kwijtschelding worden

verleend voor de afvalstoffenheffing en riool- en waterzorgheffing. Alle andere heffingen zijn van kwijtschelding uitgesloten.

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf geeft inzicht in het verwachte weerstandsvermogen voor het begrotingsjaar 2024 en geeft een doorkijk naar toekomstige ontwikkelingen. Ook geeft het inzicht in de financiële kengetallen in de begrotingsperiode 2024-2027.

Hiertoe is informatie opgenomen over onderstaande onderwerpen:

- ☐ Een inventarisatie van de risico's met een risicoprofiel en een benodigde weerstandscapaciteit gebaseerd op risicosimulatie;
- ☐ Inzicht in de beschikbare weerstandscapaciteit;
- ☐ Beoordeling van het weerstandsvermogen;
- ☐ Overzicht van structurele risico's en toekomstige ontwikkelingen;
- ☐ Inzicht in de financiële kengetallen.

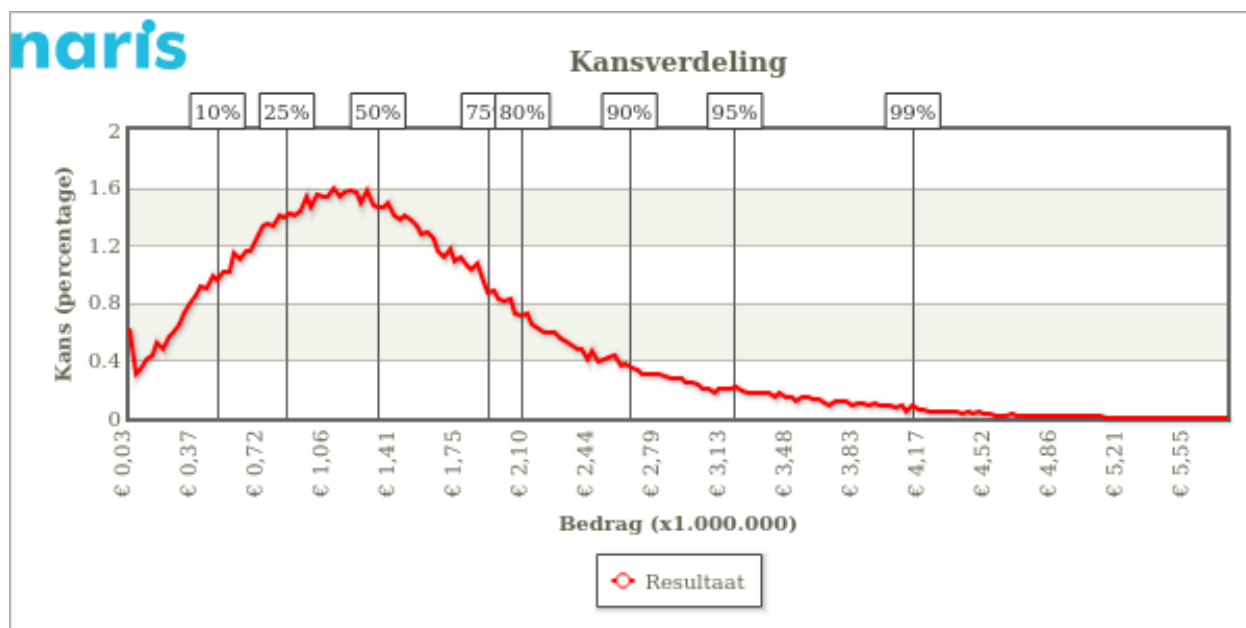
Het uitwerken van deze paragraaf gebeurt conform de vorig jaar geïntroduceerde nieuwe systematiek.

Risicoprofiel

Onderstaand zijn de belangrijkste risico's voor de gemeente weergegeven. Hierbij is tevens een inschatting gemaakt van de kans van optreden en de mogelijke maximale financiële gevolgschade. Het percentage geeft de invloed van het risico op het totaal benodigde weerstandsvermogen aan.

Risicogebeurtenis	Toelichting	Kans	Financieel Maximum	Invloed (%) op weerstand
Extra ondersteuning in het kader van armoedebestrijding en inkomensondersteuning	Als gevolg van de onzekerheid met betrekking tot energieprijzen, inflatie kunnen meer inwoners, ondernemers en verenigingen in de financiële problemen komen. Dit leidt niet alleen tot directe uitgaven, maar zal ook een beslag hebben op de inzet van de gemeentelijke organisatie.	75%	€ 1.100.000	28,7%
Uitspraak Raad van Arbitrage in Bouwgeschillen inzake het juridisch geschil Grietpolderweg valt negatief uit	Het geschil over de verantwoordelijkheid van de extra kosten voor de Grietpolderweg in het kader van de zettingsproblematiek wordt beslecht door een uitspraak van de Raad van Arbitrage in Bouwgeschillen. De kosten zijn in 2023 geraamd op ca. 1,2 miljoen en ondanks, de in de ogen van de gemeente sterke positie, wordt in het kader van de risicoreservering toch rekening gehouden met een negatieve uitspraak.	50%	€ 1.200.000	20,9%
Grote tekorten op de arbeidsmarkt en het niet (tijdig) kunnen invullen van kritische functies waardoor duurdere inhuur noodzakelijk is.	Voor de gemeente is het een uitdaging om voldoende gekwalificeerde medewerkers te behouden en/of te werven. De druk op de medewerkers wordt groter gezien een aantal externe ontwikkelingen in zowel de sociale als ruimtelijke beleidsvelden. Hiermee bestaat er ook een risico op een hoger ziekteverzuim dan voorzien. Hoewel het arbeidsmarkt risico een lange termijn component kent, wordt in de risico reservering rekening gehouden met extra uitgaven voor komend jaar (de meerkosten tov het salarisbudget).	70%	€ 399.000	9,7%
Afwijkingen op de raming open einde regeling Wmo ondersteuning	Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) kent een open einde regeling. Ondanks de opgebouwde ervaring en kwaliteit van de prognoses kan het voorkomen dat grote en/of complexe woningaanpassingen noodzakelijk zijn.	50%	€ 165.000	2,9%
Bovenmatige stijging bouwkosten, schaarste bouwproducten en brandstof/energieprijzen	Als gevolg van de snel stijgende bouwrijzen is in de begroting rekening gehouden met indexaties. Zowel voor investeringsprojecten (indexatie) als voor beheerprojecten en regulier onderhoud is in de richtnota en begroting rekening gehouden met een aanzienlijke stijging. Omdat de markt op dit moment dermate volatiel en onvoorspelbaar is, wordt een extra risico reservering voor 2024 opgenomen.	20%	€ 2.596.000	18,1%
Jeugdhulp: - Ombouw gesloten jeugdhulp - Caseloadverlaging jeugdbescherming - Meerkosten (specialistische) jeugdhulp - Subregionale teams	Op het gebied van jeugdhulp spelen meerdere risico's die we hier samenvoegen. Het gaat om de volgende risico's: -Ombouw gesloten jeugdhulp: de financiële situatie van aanbieders van gesloten jeugdhulp blijft precair. Mochten er extra middelen nodig zijn om de continuïteit van gesloten jeugdhulp te (blijven) borgen, zijn wij als gemeente verplicht om deze middelen beschikbaar te stellen. Gesloten jeugdhulp is namelijk aangewezen als cruciale zorg. De raad is per brief van mei 2023 over dit risico geïnformeerd. -Caseloadverlaging jeugdbescherming: de caseload voor jeugdbescherming wordt stapsgewijs verlaagd. Dit houdt in dat elke jeugdbeschermer minder casuïstiek in zijn caseload heeft. Dit heeft financiële consequenties: om dezelfde omvang aan casuïstiek te kunnen bedienen zijn meer jeugdbeschermers nodig. De omvang van deze consequenties is op dit moment nog niet bekend. -Meerkosten (specialistische) jeugdhulp: we zien de afgelopen jaren lokaal en regionaal dat het beroep op de jeugdhulp blijft toenemen. Regionaal worden bezuinigingsmaatregelen voorbereid, maar het risico bestaat dat deze niet direct effect sorteren. Indien er geen ombuiging van instroom, doorstroom en uitstroom plaatsvindt, bestaat dan ook het risico dat het bedrag in de begroting onvoldoende is. Ook financiële consequenties van de nieuwe inrichting van de jeugdhulp 2024 in Kaag en Braassem en de aansluiting bij de regio zijn nog onvoldoende bekend waardoor het risico bestaat dat extra budget nodig is om tijdig goede jeugdhulp te bieden. -Subregionale teams: Binnen GO! voor jeugd zijn meerdere teams aanwezig die een vorm van specialistische jeugdhulp bieden. We onderzoeken of we deze teams kunnen behouden en of we deze teams via de regionale inkoop kunnen financieren. Vanwege de onzekerheid van regionale financiering is dit onderdeel in de risicoparagraaf opgenomen.	75%	€ 750.000	19,6%
Discontinuïteit bedrijfsvoering gemeente als gevolg van informatiebeveiligingsproblemen (hacking, gijzeling, ransomware etc.)	Hoewel de uitvoering van de ICT verzorgd wordt door de BVO Rijn en Braassem kan het risico van cyberaanvallen en het stil vallen van het netwerk (met de nodige herstelkosten) niet worden weggenomen. Rekening wordt gehouden met een kleine kans, maar aanzienlijk gevolg dat is gebaseerd op ervaringen bij andere overheden (gemeente, onderwijs en woningcorporaties).	1%	€ 500.000	0,2%

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 6,7 miljoen) niet nodig is. De kans is zeer klein dat alle risico's tegelijk en in hun maximale omvang optreden. Onderstaande grafiek en tabel tonen de resultaten van de risicosimulatie.

Resultaten risico simulatie:

Zekerheidspercentage	Bedrag	Statistieken	Waarde
10%	€ 458.325	Minimum	€ 0
25%	€ 819.872	Gemiddeld	€ 1.436.708
50%	€ 1.295.361	Standaarddeviatie	€ 863.267
75%	€ 1.873.193	Absolute maximum	€ 6.710.000
80%	€ 2.049.641	Trekkingen	100.000
90%	€ 2.607.646		
95%	€ 3.157.848		
99%	€ 4.085.790		

Uit de grafiek en tabel volgt dat het 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt met een bedrag van € 2.607.000 (benodigde weerstandscapaciteit). De norm van 90% wordt toegepast bij Nederlandse gemeenten. Extra zekerheid gaat vanaf dit punt een naar verhouding groter beslag leggen op de weerstandscapaciteit.

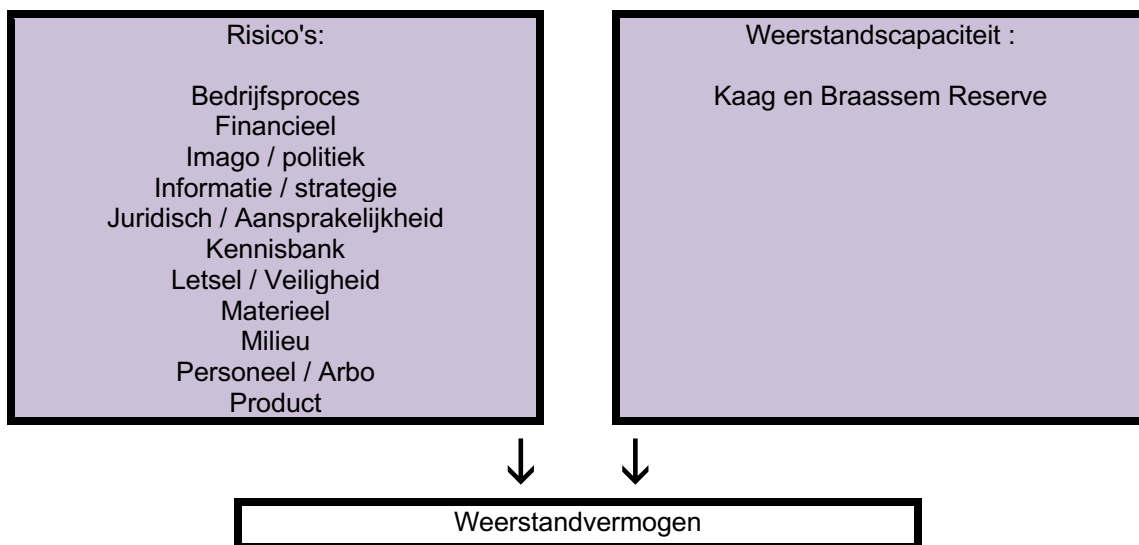
Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van Gemeente Kaag en Braassem bestaat uit de algemene reserve. Dit bestaat in het geheel uit middelen die de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit	
Weerstand	Startcapaciteit
Kaag en Braassem	€ 22.645.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 22.645.000

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{\text{€ 22.645.000}}{\text{€ 2.607.000}} = 8,7$$

De normtabel is ontwikkeld in samenwerking met de Universiteit Twente. Het biedt een waardering van de berekende ratio.

Weerstandsnorm		
Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	>2.0	Uitstekend
B	1.4-2.0	Ruim voldoende
C	1.0-1.4	Voldoende
D	0.8-1.0	Matig
E	0.6-0.8	Onvoldoende
F	<0.6	Ruim onvoldoende

Het ratio van onze gemeente valt in klasse A. Dit duidt op een uitstekend weerstandsvermogen.

Structurele risico's en nieuwe ontwikkelingen

Bovenstaand is aangegeven welk beslag incidentele risico's kunnen hebben op de beschikbare weerstandscapaciteit. Hierbij is strikt aangegeven dat het om risico's gaat die de gemeente direct geld kosten. Aangenomen is dat structurele risico's niet worden verrekend. Met andere woorden de gemeente reserveert niet voor risico's met effecten die zich op middellange en lange termijn kunnen voordoen. Hiervoor worden besluiten genomen in het kader van beheersing daarvan, en de (financiële) gevolgen worden opgenomen in de begroting.

De structurele risico's waarop (extra) beheerst moet gaan worden:

- Aflopende energiecontracten ná 2023 bij een gelijkblijvend of stijgend energieniveau;
- De ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en gevolgen voor de gemeentelijke organisatie en dienstverlening op middellange termijn;
- Tijdige keuzes in beheer en onderhoud ten aanzien van stijgende prijzen, areaaluitbreiding, beheerniveau 's en klimaatimpact;
- Bijsturing of tijdige signalering stijgende bijdragen aan verbonden partijen;
- Tijdige sturing op grondexploitaties in het kader van renteontwikkelingen (stijging);
- Renterisico en prijsrisico in het kader van de komende investeringen en projecten zoals de kindclusters en het Sportpad.
- Herziening inrichting jeugdhulp en te realiseren besparingen.

Werken aan een sluitende meerjaren begroting

Als gevolg van de opschalingskorting van het Rijk, vertoont de begroting vanaf 2026 een tekort. Wij hebben er namelijk voor gekozen bij de inrichting van deze begroting aan te sluiten bij de adviezen van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), zoals ook de meeste gemeenten ook hebben ingezet naar aanleiding van de ledenvergadering van de VNG. Na vaststelling van deze begroting start meteen het traject om in voorbereiding op de Richtnota 2025, te bezien welke bezuinigingen/ ombuigingen mogelijk zijn. Aansluitend worden in de aanloop naar de Richtnota 2025, scenario's ontwikkeld vanuit deze brede inventarisatie. Deze worden gecombineerd met de alternatieven die wij al hebben gepresenteerd in de huidige Nota van Actualisatie 2024.

Conclusie

Ondanks de grote onzekerheden en verslechterde financiële omstandigheden kwalificeert ons weerstandsvermogen als uitstekend voor de korte termijn risico's. Wij hebben ruim voldoende buffer om incidentele tegenvallers op te vangen. Om ook op de langere termijn financieel gezond te blijven, starten we meteen na vaststelling van deze begroting het traject om te bezien welke bezuinigingen/ ombuigingen mogelijk zijn voor de komende jaren.

Financiële kengetallen

De financiële kengetallen maken een vast onderdeel uit van de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van gemeentelijke begrotingen en jaarrekeningen. Er is vanuit het BBV geen normering aangegeven waaraan deze kengetallen kunnen worden getoetst. De provincies hebben in 2016 gezamenlijk met het ministerie van Binnenlandse Zaken signaleringswaarden benoemd. Deze signaleringswaarden passen wij hieronder toe bij de beoordeling van de kengetallen op zich en geven een indicatie over de financiële situatie van onze gemeente.

Het totaaloverzicht aan financiële kengetallen geeft het volgende meerjarenbeeld:

Begroting jaar 2024						
Kengetallen:	2022	2023	2024	2025	2026	2027
netto schuldquote	49%	86%	103%	89%	103%	108%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	37%	74%	92%	80%	95%	99%
solvabiliteitsratio	42%	32%	28%	30%	29%	29%
structurele exploitatieruimte	10%	2%	1%	-1%	-4%	-6%
grondexploitatie	7%	6%	6%	4%	4%	5%
belastingcapaciteit	114%	97%	103%	103%	103%	103%

1. Netto Schuldquote

In dit kengetal wordt het bedrag van de financieringsmiddelen (schulden) minus de financiële activa (vorderingen) uitgedrukt in % van de totale baten in het jaar.

Kengetal:	2022	2023	2024	2025	2026	2027
netto schuldquote	49%	86%	103%	89%	103%	108%

Inzicht

Dit kengetal geeft inzicht in het niveau van de netto schuldenlast uitgedrukt in een percentage van de totale baten exclusief reservemutaties.

Signaalwaarde

waarde	oordeel
< 90%	minst risicovol
90% > 130%	neutraal
> 130%	meest risicovol

Oordeel: neutraal

In meerjarenperspectief blijft de netto schuldquote binnen de neutrale signaalwaarde.

De schuldquote wordt tevens beïnvloed door leningen die zijn doorgeleend aan derden (bijv. aan sportverenigingen, personeelshypotheek). Om inzicht te krijgen in de effecten hiervan wordt als kengetal eveneens voorgeschreven de netto schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen. Deze is in het onderstaande overzicht weergegeven.

2. Netto Schuldquote, gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

In dit kengetal wordt het vorige kengetal gecorrigeerd met de aan derden doorgeleende gelden.

Kengetal:	2022	2023	2024	2025	2026	2027
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	37%	74%	92%	80%	95%	99%

Inzicht

De effectieve schuldquote is in feite een nadere analyse van de netto schuldquote waarbij de invloed van afgesloten leningen die door zijn betaald aan derden en het geld dat is geïnvesteerd in nog te leveren bouwgrond is geëlimineerd. De voor alle verstrekte leningen gecorrigeerde netto schuldquote geeft hierdoor een gunstiger beeld dan de netto schuldquote.

Oordeel: neutraal

De gecorrigeerde netto schuldquote heeft dezelfde beweging als de netto schuldquote: neutraal

3. Solvabiliteitsratio

In dit kengetal wordt het eigen vermogen uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal. Hoe hoger het percentage hoe beter de gemeente in staat is om aan haar financiële verplichtingen te kunnen voldoen.

Kengetal:	2022	2023	2024	2025	2026	2027
solvabiliteitsratio	42%	32%	28%	30%	29%	29%

Inzicht

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Signaalwaarde

waarde	oordeel
> 50%	minst risicovol
20% > 50%	neutraal
< 20%	meest risicovol

Oordeel: neutraal

De solvabiliteitsratio en ook het toekomstige beeld daarvan blijft neutraal. Daar hoort een kanttekening bij. In de begroting zijn diverse stelposten opgenomen voor grote investeringen. Deze stelposten leggen een budgettaire claim op de begroting, maar zijn nog niet vertaald naar concrete investeringskredieten door uw raad. Wanneer er in toekomst invulling wordt gegeven aan een stelpost, door het voteren van een uitvoeringskrediet, kan dat leiden tot een afname van de solvabiliteit. Als wij zéér voortvarend de komende jaren alle investeringsambities zouden realiseren, daalt de solvabiliteit richting de 20%.

4. Structurele exploitatieruimte

In dit kengetal worden de structurele baten verminderd met de structurele lasten en dit saldo wordt weergegeven in een percentage van de totale baten.

Kengetal:	2022	2023	2024	2025	2026	2027
structurele exploitatieruimte	10%	2%	1%	-1%	-4%	-6%

Inzicht

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de begroting is. Hiermee kan worden beoordeeld of de gemeente in staat is structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

Signaalwaarde

waarde	oordeel
Begrotingsruimte > 0	minst risicovol
Begrotingsruimte = 0	neutraal
Begrotingsruimte < 0	meest risicovol

Oordeel: meest risicovol

De verslechtering van de structurele vrije ruimte hangt samen met het tekort in de meerjarenraming. Na vaststelling van deze begroting start dan ook meteen het traject om in voorbereiding op de Richtnota 2025, te bezien welke bezuinigingen/ ombuigingen mogelijk zijn. Aansluitend worden in de aanloop naar de Richtnota 2025, scenario's ontwikkeld vanuit deze brede inventarisatie. Bij deze verslechtering van de structurele ruimte hoort ook een nuancering. In de laatste tabel van deze begroting is een overzicht van het nieuwe beleid in deze begroting opgenomen (zie ook tabel hieronder). We beschouwen dit nieuwe beleid nu reeds als structurele last, maar uw raad moet op veel dossiers nog een besluit nemen. Daardoor is het structurele tekort in deze begroting vooral een weergave van uw ambities, maar nog géén voldongen feit.

Overzicht nieuw beleid						Overzicht III			
Bedragen * € 1.000									
Beschikbare stelposten begroting waarvoor nog separate kredieten moeten worden toegekend									
Nr. Omschrijving		2024		2025		2026		2027	
Programma 1 Bestuur, regio en middelen									
CUP 2.0		923	N	993	N	900	N	900	N
Totaal programma 1		923	N	993	N	900	N	900	N
Programma 2 Sociaal domein									
Geactualiseerde uitbreiding locatie Kaskade		49	N	82	N	251	N	251	N
Infra & parkeren Kaskade		1	N	34	N	34	N	34	N
1e inrichting uitbreiding Kaskade		230	N						
Stelpost herinrichting Sportpad, incl. nieuwbouw de Tweesprong		783	N	972	N	1.024	N	2.005	N
Extra 1e inrichting uitbreiding KC Noord (onderdeel sportpad)				114	N				
Totaal programma 2		1.063	N	1.201	N	1.309	N	2.290	N
Programma 3 Ruimte en leefomgeving									
Stelpost Vriezenweg en Vriezekoop noord				382	N	382	N	382	N
Stelpost brug Noorderhemweg								210	N
Totaal programma 3		-	N	382	N	382	N	592	N
Totaal financieel effect op meerjarenbeeld		1.985	N	2.576	N	2.591	N	3.783	N

5. Kengetal grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de boekwaarde van de grondposities) is ten opzichte van de jaarlijkse baten.

Kengetal:	2022	2023	2024	2025	2026	2027
grondexploitatie	7%	6%	6%	4%	4%	5%

Inzicht

Dit kengetal geeft aan of een gemeente verhoudingsgewijs veel middelen heeft geïnvesteerd in haar grondexploitatie. Dit is geld dat nog terugverdiend moet worden uit de grondverkopen. Het risico of dit wel of niet lukt, is afhankelijk van de vraag en het aanbod.

Signaalwaarde

waarde	oordeel
< 20%	minst risicovol
20% > 35%	neutraal
> 35%	meest risicovol

Oordeel: minst risicovol

Uit de berekende kengetallen kan worden geconcludeerd dat de gemeente in het meerjarenperspectief een gezonde grondpositie heeft. De grondexploitaties worden jaarlijks bij het opstellen van de jaarrekening geactualiseerd. Bij deze actualisatie worden ook steeds de risico's bij deze grondexploitaties geactualiseerd. Zie hiervoor paragraaf 7.

6. Kengetal belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit drukt de gemiddelde belastingdruk uit in een percentage ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Kengetal:	2022	2023	2024	2025	2026	2027
belastingcapaciteit	114%	97%	103%	103%	103%	103%

Inzicht

Dit kengetal is voorgeschreven om inzicht te krijgen in de belastingcapaciteit. Hierbij wordt gekeken hoe de lokale belastingdruk zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde.

Signaalwaarde

waarde	oordeel
< 95%	minst risicovol
95% > 105%	neutraal
> 105%	meest risicovol

Oordeel: neutraal

Bij deze indicator worden de woonlasten voor een huiseigenaar (OZB, riool- en afvalheffing) vergeleken met het landelijk gemiddelde. Een laag percentage suggereert weinig risico omdat er nog ruimte is om de belastingen te verhogen. Wij zitten met 103% net boven gemiddeld. Daar hoort wel een nuancering bij. Het landelijk gemiddelde waarmee wordt vergeleken, is dat van vorig jaar. Dit kengetal vergelijkt dus onze woonlasten van 2024 met het landelijk gemiddelde van 2023. We weten niet wat het landelijk gemiddelde 2024 wordt, maar als het procentueel evenveel stijgt als dat van Kaag en Braassem, wordt de signaalwaarde 97%, iets onder het landelijk gemiddelde, maar het oordeel 'neutraal' wijzigt niet.

Algemeen oordeel

We staan voor een stevige uitdaging met een structureel tekort op de meerjarenbegroting. Dat wordt ook bevestigd met een verslechtert beeld van de structurele exploitatieruimte. Maar onze balansposities staan er nu wel beter voor dan enige jaren geleden. Dat komt tot uitdrukking bij de schuldquotes en de solvabiliteit. Die scoren neutraal.

Terugkijken

De begroting gaat over de toekomst, maar het is soms goed om terug te kijken. Hoe zagen we de toekomst drie jaar geleden, en hoe is die uitgekomen? In onderstaande tabel is te zien hoe we in de programmabegroting 2021, aankeken tegen het jaar 2024 (bij de meerjarenraming 2021-2024). De kengetallen voor 2024 staan er nu bijna allemaal beter voor dan destijds werd voorzien. Onze startpositie voor de komende vier jaar is flink verbeterd.

jaarschijf 2024 van programmabegroting:	2021	2024
Kengetallen:	2024	2024
netto schuldquote	138%	103%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	129%	92%
solvabiliteitsratio	17%	28%
structurele exploitatieruimte	-2%	1%
grondexploitatie	3%	6%
belastingcapaciteit	113%	103%

3. Kapitaalgoederen

De gemeente beheert de openbare ruimte en gebouwen waarin wordt gewerkt en gerecreëerd. In beleidsvisies en beheerplannen geven we richting aan het meerjarig beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Voor een effectieve en efficiënte uitvoering pakken we het beheer en onderhoud zoveel mogelijk integraal op. Onderstaande tabel geeft inzicht in het te onderhouden areaal van de gemeente.

Het beheerareaal

Integraal Beheer Openbare Ruimte (IBOR:*)		Riolering:	
Groen		Kolken	8893 stuks
- Hagen (omtrek in m1)	19576		
- Gras/Gazon (in km2)	0,224		
- Gras/Berm (in km2)	0,533		
- Gras/Bloemrijk (in km2)	0,088		
- Cultuur beplanting (in km2)	0,139		
- Natuurlijke beplanting (in km2)	0,176		
Bomen	9.876 stuks	Vrij verval riool	153 km
Water	0,172	Drukriool (incl. persleiding)	138 km
		Gemalen	96 stuks
Beschoeiing of natuurvriendelijke oever		Pompputten (in beheer)	772 stuks
- Beschoeiing (in m1) (beschoeid, palenrij en damwand.	44.350		
- Natuurvriendelijke oever (in m1) (NVO, onderwaterbeschoeiing)	4.480		
Straatmeubilair	1114 stuks (totaal)	Verharding:	
- Prullenbakken (Afvalbakken, containers, blikvanger en hondenpoepbak)	555 stuks	Elementen	748.159 m2
- Banken	349 stuks	Asfalt	676.635 m2
- Overig	210 stuks	Beton	4925 m2
		Halfverharding	17.983 m2
Speeltoestellen	422 stuks	Verkeersborden	5851 stuks
Lichtmasten	5.136 stuks		
Kunstwerken:	21 stuks		
Aanleginrichting steiger			
Steiger	5 stuks		
Bruggen (beweegbaar)	12 stuks		
Bruggen (vast)	201 stuks		
Dammen	1 stuks		
Damconstructies	7 stuks		
Grondkeringen	27		
Onderdoorgang	4		
Schutsluis	1		
Trappen	4		
Voetgangerstunnel RV	1		
Viaduct RV	1		
Waterreguleringswerken	5		
Duikers <1 m1	354		
Duikers >2 m2	32		

* Eenheden zijn afgeleid van het IBOR en geactualiseerd op basis van de areaalvlakken in het beheerprogramma Geovisia.

Gebouwen:	Stuks
Gebouwen waarvan:	34
- Groep 1 (vaste voorraad)	15
- Groep 2 (beheer door sportbedrijf)	3
- Groep 3 (losse voorraad)	7
- Groep 4 (reeds uitgefaseerde voorraad)	8

Begin 2020 is het IBOR (Integraal Beheerplan Openbare Ruimte) door de gemeenteraad vastgesteld voor de periode 2020-2024. Doel van het IBOR is om de openbare ruimte schoon, heel en veilig te beheren, afgestemd op de behoefte van de (deelgebieden binnen de) gemeente binnen daarbij passend budget. Beheeronderdelen die niet in het IBOR zijn meegenomen, zoals civiele kunstwerken, riolering en gebouwen, zijn vastgelegd in aparte beheerplannen. Onderstaande tabel geeft de actuele stand van zaken van de diverse beheerplannen weer.

Beheerplan	Datum raadsbesluit	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Achterstallig onderhoud
IBOR	2020	2024	Ja	Nee
GRP (Riolering)	Q4 2018	2023	Ja	Nee
Gebouwen	Q4 2019	2024	Ja	Nee
Civiele kunstwerken	2021	2024	Ja	nmb

Kwaliteit

Beheercategorie - Beheergroep	Doorgaande wegen	Bedrijventerrein	Woongebieden	Fietspaden	Buitengebied	Centra
• GROEN	< C >	< C >	< B >	< B >	< C >	< B >
• VERHARDING	< C >	< C >	< B >	< B >	< C >	< B >
• WATER	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >	< C >
• MEUBILAIR	< C >	< C >	< C >	< B >	< C >	< B >
• REINIGING	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >	< B >

In bovenstaande figuur zijn de door de gemeenteraad vastgestelde beeld kwaliteitsniveaus weergegeven waarmee de openbare ruimte in de verschillende deelgebieden wordt onderhouden. Aan de kwaliteitsniveaus zijn normbedragen en te onderhouden arealen gekoppeld, op basis waarvan het totaal benodigde beheerbudget is vastgesteld en toegekend. Hierbij is A een hoge beeldkwaliteit aflopend naar D met een lage of onvoldoende beeldkwaliteit.

Het is belangrijk om op te merken dat beeldkwaliteit en technische kwaliteit twee verschillende dingen zijn. Beeldkwaliteit C houdt bijvoorbeeld in dat de technische kwaliteit van de weg al fors verminderd is. In het nieuwe IBOR dat eind 2024 zal moeten worden vastgesteld. Zal de nadruk meer komen te liggen op de technische kwaliteit van onze wegen.

Riolering

Het huidige GRP (gemeentelijk rioleringsprogramma) kent een looptijd tot en met 2023. Eind 2023 is het WTP (water takenplan) opgeleverd en vastgesteld. Het WTP vervangt het GRP. In dit plan is naast riolering meer ruimte gemaakt voor het onderwerp water. Dit vooral met het oog op de klimaatsverandering. De indexatie van de riool- en waterzorgheffing is in een eerder stadium vastgesteld en zal 5,2% bedragen ten opzichte van het GRP 2019-2024

Civiele kunstwerken

Civiele kunstwerkobjecten zijn uniek gemaakte bouwwerken in de openbare ruimte, zoals bruggen, viaducten, duikers, kademuren, sluizen en veerstoepen. Kaag en Braassem ligt in een waterrijke omgeving, waardoor er binnen de grenzen van de gemeente veel civiele kunstwerkobjecten aanwezig zijn.

Het huidige beheerplan loopt tot en met 2024. Aan dit beheerplan is een uitvoeringsprogramma gekoppeld voor groot onderhoud en vervanging.

Met het ingaan van dit beheerplan is een overgang gemaakt van incident gestuurd beheer (reactief onderhoud naar aanleiding van een gebrek) naar risico-gestuurd beheer. Binnen het risico gestuurd beheer staat vooral het plannen en uitvoeren van het juiste onderhoud op het beste moment centraal. Hiermee worden risico's op schadeaansprakelijkheid, kapitaalvernietiging en functieverlies verder beperkt.

In Q4 2023 is de evaluatie van het lopende beheerplan behandeld in het college en de gemeenteraad. Hierbij is ingegaan op de technische en beeldkwaliteiten van de kunstwerken, de aandachtspunten uit het rekenkamer rapport en wordt er vooruitgeblikt naar het nieuwe beheerplan. Als basis van deze evaluatie is de toestandsinspectie gebruikt van de kunstwerken welke in Q4 2023 is opgeleverd.

In de eerste helft van 2024 wordt het opvolgende beheerplan kunstwerken 2025-2029 opgeleverd voor behandeling in het college en de gemeenteraad.

Een aantal bruggen is niet opgenomen in het onderhoudsprogramma 2020-2024 van het beheerplan, maar naderen wel het punt dat ze in de nabije toekomst onderhouden of vervangen moeten worden. Deze hebben een raakvlak met de mogelijke ontsluitingsroutes van de ontwikkeling van Braassemerland. Het is daarom zaak dat de onderhoudsmaatregelen worden afgestemd met het toekomstig gebruik. Door de ontwikkeling zal de belasting op deze bruggen toenemen. Echter is nog niet exact duidelijk welke effecten dit heeft op de bestaande kunstwerken.

Hierover vindt afstemming plaats tussen de beheerafdeling en de VOF.

Tot dat hier duidelijkheid over is houden we deze bruggen in gezonde conditie. De toestandsinspectie wordt gebruikt om de staat van onderhoud te monitoren en eventuele technische risico's te beperken

Met de kapitaallasten van de toekomstige vervanging van deze bruggen is rekening gehouden, en deze zijn doorgerekend in de reserve.

Onderstaand is een overzicht weergegeven van de bruggen die buiten het onderhoudsprogramma van het beheerplan 2021-2024 vallen en raakvlak hebben met de ontwikkeling Braassemerland:

nummer	brug	ID	
1	Floraweg	1009	
2	Floraweg	1011	
3	Noordehemweg	1021-1028	
4	Geestweg	1013	
5	Geestweg	1018	

Openbaar groen en water

Er is veel werk uitgevoerd aan het in kaart brengen van al het in beheer zijnde openbaar groen. Inmiddels is dit goed in beeld en kan er efficiënter worden beheerd.

Wegen (asfalt, elementen, beton en half verharding)

Er is hard gewerkt aan het compleet maken van de gegevens in het beheersysteem. Door dit totaaloverzicht te verkrijgen hebben we meer grip op de staat van het onderhoud en beheer-risico's. In 2023 is de weginspectie opnieuw uitgevoerd. Deze dient als basis voor het inplannen

en uitvoeren van het onderhoud in 2024 en 2025. Hiermee wordt het behouden van de kwaliteit van de verharding geborgd en het risico op kapitaalvernietiging en schadeaansprakelijkheid verkleint.

Gebouwen

De gemeente bezit gebouwen en bouwwerken. Deze zijn opgenomen in een meerjaren onderhoudsplan (MJOP). De gebouwen zijn verdeeld in meerdere groepen, met verschillende onderhoudsniveaus. De vaste voorraad (groep één) bestaat uit gebouwen die we in principe willen behouden, zoals de gemeentelijke huisvesting. De gebouwen worden redelijk tot goed onderhouden. De (sport)gebouwen die worden geëxploiteerd het Sportbedrijf, betreffen groep twee. Het Sportbedrijf verzorgt ook het (groot)onderhoud van deze gebouwen. De losse voorraad (groep drie) bestaat uit gebouwen die de gemeente wenst af te stoten. Het onderhoudsniveau van groep drie is sober en doelmatig. De financiële consequenties van het MJOP 2020-2024 zijn verwerkt in deze begroting. Omdat het huidig MJOP in 2024 afloopt, wordt er in 2024 een nieuw MJOP voorbereid voor de periode 2025-2029.

Financieel

In onderstaande tabellen wordt inzichtelijk gemaakt hoe de financiële consequenties zijn verwerkt in de begroting. Dit betreft de budgetten voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte, de kunstwerken, riolering en voor gebouwen (exclusief personeel, kapitaallasten en energielasten).

Vertaling financiële consequenties onderhoud in de begroting	2024	2025	2026	2027
Onderhoud				
Groen	727	727	727	727
Verharding	2.219	2.601	2.601	2.601
Water	523	523	523	523
Openbare verlichting	408	408	408	408
Kunstwerken	373	566	732	617
Riolering	1.015	1.015	1.000	1.000
Totaal budgetten onderhoud	5.265	5.840	5.991	5.876
Gebouwen (dotatie aan de voorziening onderhoud gebouwen)	367	367	367	367

Hierna zijn de vast te stellen reguliere kredieten opgenomen. De beoogde kredieten uit het CUP 2.0 zijn hierin nog niet meegenomen. Dit geldt ook voor reconstructies van de Vriezekoop Noord, Vriezenweg en de brug bij de Noorderhemweg. Voor deze investeringen zijn wel stelposten opgenomen in de begroting voor de budgettaire consequenties. Maar voor elke ontwikkeling zal uw raad nog een separaat kredietvoorstel worden voorgelegd.

Vertaling financiële kredieten IBOR in de begroting	2024	2025	2026	2027
Kredieten				
Kunstwerken	17			
Riolering	3.550	3.550	3.550	3.550
Verharding	1751	1751	1751	1751
Totaal kredieten IBOR in de begroting	5.318	5.301	5.301	5.301

Om tot een zo efficiënt mogelijke inzet van de beschikbare middelen te komen vindt continue afstemming tussen alle beheeronderdelen plaats. Deze afstemmingen worden vertaald in uitvoeringsplannen.

4. Financiering

In de financiële verordening van de gemeente Kaag en Braassem is in artikel 20 opgenomen dat de gemeente jaarlijks bij de begroting en de jaarstukken in de paragraaf financiering verslag doet van de wijze waarop de gemeente de treasuryactiviteiten uitvoert.

Hierbij komen in ieder geval de volgende punten aan de orde:

- ☐ de kasgeldlimiet;
- ☐ de renterisiconorm;
- ☐ de rentevisie;
- ☐ het kredietrisicobeheer;
- ☐ de liquiditeitsplanning en de financieringsbehoefte voor de komende vier jaar;
- ☐ de schulden met een looptijd korter dan een jaar en het gemiddelde verschuldigde rentepercentage;
- ☐ de schulden met een looptijd langer dan een jaar en het gemiddelde verschuldigde rentepercentage;
- ☐ de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente aan grondexploitaties, investeringen en taakvelden wordt toegerekend.

☐ Hiermee is deze paragraaf het instrument voor het transparant maken van de treasuryfunctie. De uitgangspunten en richtlijnen voor het treasurybeleid zijn vastgelegd in de financiële verordening (artikel 16). De regels voor de uitvoering van de treasuryfunctie zijn opgenomen in het treasurystatuut.

RENTERISICOBEEHEER

Wet Fido en financiering

De wet Fido beoogt decentrale overheden een kader te geven om renterisico's op leningen zo beperkt mogelijk te houden. Renterisico ontstaat door wijzigingen in rentepercentages van opgenomen langlopende leningen en kasgeldleningen. Er zijn twee verplichte richtlijnen in de wet Fido om de renterisico's te bewaken en beheersen; de kasgeldlimiet voor korte financiering en de renterisiconorm voor lange financiering.

Kasgeldlimiet

De door het rijk opgelegde kasgeldlimiet beperkt het risico van stijgende rentelasten voor de kortlopende financiering. De limiet beperkt de maximale omvang van de korte schuld (looptijd < 1 jaar) tot 8,5% van de totale lasten van de primaire programmabegroting. Voor 2024 bedraagt de limiet voor de gemeente Kaag en Braassem € 6,7 miljoen. Bij het aantrekken van kortlopende financiering wordt bewaakt dat de gemiddelde netto-vlottende schuld van drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet niet overschrijdt.

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt het renterisico op de langlopende financiering. De norm bevordert de spreiding van de looptijden van de kapitaalmarktleningen (looptijd > 1 jaar) door de omvang te beperken van de leningen waarvoor de rente in een bepaald jaar moet worden aangepast. Het rijk heeft de maximale omvang van leningen met een renteaanpassing vastgesteld op 20% van de totale lasten van de primaire programmabegroting. Het maximale bedrag aan aflossingen en renteherziening op vaste schuld bedraagt daardoor in 2024 € 15,7 miljoen. In 2024 zal voor € 10,9 miljoen worden afgelost en er zijn geen leningen waarvan de rente wordt herzien; waardoor de renterisiconorm niet zal worden overschreden.

Op basis van deze meerjarenbegroting is de verwachting dat we de renterisiconorm de komende jaren niet zullen gaan overschrijden; op één jaar na in 2025.

bedrag x € 1.000					
Renterisico(norm) op vaste schuld	2023	2024	2025	2026	2027
renterisico op vaste schuld					
(1a) renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0	0
(1b) renteherziening op vaste schuld u/g	0	0	0	0	0
(1) netto renteherziening op vaste schuld (1a-1b)	0	0	0	0	0
(2) betaalde aflossingen	10.623	10.883	19.894	1.405	1.293
(3) renterisico op vaste schuld (1+2)	10.623	10.883	19.894	1.405	1.293
renterisiconorm					
(4a) begrotingsomvang	70.173	78.361	78.805	76.644	77.573
(4b) het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%	20%
(4) renterisiconorm (4ax4b)	14.035	15.672	15.761	15.329	15.515
(5a) ruimte onder renterisiconorm (4>3)	3.412	4.789		13.924	14.221
(5b) overschrijding renterisiconorm (3>4)			-4.133		

Rentevisie

De rente voor langlopende leningen is flink gestegen en bedraagt bij het opstellen van deze begroting, (najaar 2023) circa 3,5%. Voor de begroting volgen we de rentevisie van de BNG (Bank Nederlandse gemeenten). De BNG verwacht dat de rente van langlopende leningen (10 jaar fixe) oploopt naar 4%. Deze verwachting hanteren we als uitgangspunt voor nieuwe leningen in deze meerjarenbegroting.

Regeling Schatkistbankieren voor decentrale overheden en uitgezette gelden

De regeling Schatkistbankieren heeft tot gevolg dat de decentrale overheden verplicht zijn om financiële overschotten, als ze die hebben, bij het rijk onder te brengen. De maatregel is bedoeld om de EMU-positie van Nederland te verbeteren. Overtollige middelen mogen alleen in rekening-courant en via deposito's bij de schatkist worden aangehouden of onderling worden uitgeleend aan andere decentrale overheden (niet zijnde verticaal toezicht). Wel is er sprake van een bepaald drempelbedrag dat de gemeente maximaal buiten de schatkist van het rijk mag houden. De ondergrens van het drempelbedrag is verhoogd van 0,75% naar 2% van het begrotingstotaal; wat voor de gemeente Kaag en Braassem neerkomt op € 1,6 miljoen in 2024. Over de middelen die een decentrale overheid in de schatkist aanhoudt, vergoedt de schatkist rente (ESTER/ daggeldrente (r/c) of inleenrente (deposito)). Bij de berekening van de financieringsbaten is met deze verwachtingen rekening gehouden.

Verstreckte leningen en uitgezette leningen

De gemeente Kaag en Braassem heeft uit hoofde van haar publieke taak leningen (door)verstreckt aan woningcorporaties, verenigingen/stichtingen, SVn (Stimuleringsfonds Volkshuisvesting) en personeel (hypothecaire leningen; er worden geen nieuwe hypothecaire leningen verstreckt). Eind 2024 is de verwachting dat er aan (door)verstreckte leningen een boekwaarde is van € 5,1 miljoen. Daarnaast is een converteerbare obligatielening aan Alliander beschikbaar gesteld van € 2,7 miljoen.

Verstreckte gemeentegaranties

De gemeente Kaag en Braassem staat begin 2023 voor een aantal geldgevers ten bedrage van € 0,5 miljoen borg voor de betaling van rente en aflossing op langlopende geldleningen die zijn aangetrokken door verenigingen of stichtingen die activiteiten verzorgen die in het verlengde liggen van de gemeentelijke publieke taak. Tevens staat de gemeente garant voor hypotheekleningen op woningen van inwoners ad € 1,4 miljoen. Dit betreft afloop van in het verleden verstreckte garantstellingen, waarvoor de gemeente nog steeds garant staat. Al geruime tijd valt dit onder de Nationale Hypotheekgarantie (NHG) en de gemeente gaat sindsdien geen nieuwe garanties meer aan (voor hypotheekleningen op woningen voor andere garantstellingen stellen we ons terughoudend op). Daarnaast staat het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) borg voor leningen aan woningbouwcorporaties ten bedrage van € 42,3 miljoen, waarbij de gemeente samen met het rijk in de achtervang staat. Het verlies dat achtervangers kunnen lijden, is beperkt tot de rentederving over leningen die ze bij een calamiteit aan het WSW moeten verstrecken.

In het treasurystatuut is vastgelegd dat voor het verstrecken van leningen aan derden en het garanderen van middelen uit hoofde van de publieke taak goedkeuring nodig is van het college (tot € 50.000) dan wel de gemeenteraad (hoger dan € 50.000). De treasurycommissie is bevoegd tot het aantrekken en uitzetten van gelden.

Tot en met juli 2021 had het WSW met de gemeente een ongelimiteerde achtervangovereenkomst voor de twee in de gemeente werkzame corporaties 'Stichting Woondiensten Aarwoude' en 'Stichting MeerWonen', tot een maximum van het door het WSW bepaald borgingsplafond (=wat een corporatie maximaal kan lenen gelet op de prognosegegevens van de corporatie (dPi)). WSW staat borg voor deze leningen, waarbij de gemeente samen met het rijk in de achtervang staat. Het verlies dat achtervangers kunnen lijden, is beperkt tot de rentederving over leningen die ze bij een calamiteit aan het WSW moeten verstrecken. In verband met de veranderde werkwijze van de achtervang heeft de WSW vanaf 1 augustus 2021 een nieuwe achtervangovereenkomst gesloten met alle gemeenten; waarbij alle contracten per die datum gelijk zijn getrokken. Hierbij worden de nieuwe leningen via een verdeelsleutel toegewezen aan de gemeenten waar de corporatie werkzaam is. Voorheen werd een lening één op één gekoppeld aan een gemeente.

Wet Hof en EMU-saldo

De wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet Hof) zorgt ervoor dat de schulden van de totale Nederlandse overheid niet te hoog worden. Het EMU-saldo van de decentrale overheden telt mee voor het EMU-saldo van de totale Nederlandse overheid. Om het EMU-saldo van de decentrale overheden gezamenlijk te bepalen, moeten de decentrale overheden gegevens aanleveren zoals het opnemen van de meerjarige EMU-begrotingsgegevens in de begroting. Daarnaast wordt de ontwikkeling van het EMU-saldo gevolgd door middel van verplichte rapportages (Iv3) aan het Centraal Bureau van de Statistiek. Voor decentrale overheden is een gezamenlijk plafond voor de tekortnorm vastgesteld (macronorm). Bij een (dreigende) structurele overschrijding van de vastgestelde tekortnorm voor de decentrale overheden samen, kunnen maatregelen volgen via een correctiemechanisme (bestuurlijke afspraken over verbeterplannen EMU-saldo) en in het uiterste geval kan het sanctiemechanisme in werking treden (zoals het faseren van investeringen of in uiterste instantie het opleggen van kortingen). Voor de gemeente Kaag en Braassem is het geprognosticeerde EMU-saldo over boekjaar 2024 € 4 miljoen (negatief). Het EMU-saldo is gebaseerd op het kasstelsel en doordat vanaf 2024 grote investeringen zijn gepland (met name op het gebied inleg eigen vermogen Vof Braassemerland, GRP, IMNOR, IKC Woubrugge), is de verwachting dat de gemeente vanaf dan een tekort zal hebben (meer zal uitgeven dan ontvangen). Op dit moment zijn er geen consequenties.

Liquiditeitsplanning en financieringsbehoefte

Voor het uitoefenen van de treasuryfunctie is inzicht nodig in de huidige en toekomstige kasstromen. Deze kasstromen bestaan uit:

1. de kasstroom uit operationele activiteiten (de exploitatie);
2. de kasstroom uit investeringen;
3. de kasstroom uit financieringsactiviteiten (aflossingen en stortingen van aangetrokken en uitgezette geldleningen).

Het inzicht hierin wordt verkregen door het permanent actualiseren van onze liquiditeitsplanning. Hierbij zijn de ontvangsten en uitgaven volgens de programmabegroting en investeringsplannen het uitgangspunt. Op basis van ervaringscijfers, inschatting van de (periodieke) uitgaven en ontvangsten en de mutaties in de leningenportefeuille voorzien wij per ultimo 2024 een financieringoverschot van € 1 miljoen (exclusief resultaat). Dit zal ingezet worden voor een deel van de financiering van de bouwgrondcomplexen ad € 4,5 miljoen.

Het onderstaande overzicht geeft de mutaties weer in de leningenportefeuille:

bedrag x € 1.000

Mutaties in de leningenportefeuille	2023	2024	2025	2026	2027
Stand per 1 januari	44.058	60.436	77.052	66.659	73.254
(her)financiering	27.000	27.500	9.500	8.000	3.000
Reguliere aflossingen	10.623	10.883	19.894	1.405	1.293
Vervroegde aflossingen	-	-	-	-	-
Stand per 31 december	60.436	77.052	66.659	73.254	74.961
Gemiddeld rentepercentage	2,29%	2,99%	3,45%	3,40%	3,45%

Gemeente Kaag en Braassem past het principe van totaalfinanciering toe. Dat wil zeggen dat de aangetrokken leningen niet één op één gekoppeld zijn aan de investeringsprojecten of verstrekte leningen; maar dat bij het bepalen van de financieringsbehoefte alle inkomsten en uitgaven betrokken worden, zowel reguliere activiteiten als projecten.

Om een financieringstekort op te kunnen vangen is de verwachting dat in verband met herfinanciering van de in het verleden aangegane leningen voor onroerendgoedtransacties en financiering geplande investeringen/kapitaalverstrekking (met name op het gebied inleg eigen vermogen Vof Braassemerland, GRP, IMNOR, IKC Woubrugge) langlopende leningen zullen worden aangetrokken van respectievelijk € 27 miljoen, € 27,5 miljoen, € 9,5 miljoen, € 8 miljoen en € 3 miljoen. Daarnaast is de verwachting dat in de periode 2023-2026 kortlopende leningen zullen worden aangetrokken of tijdelijk gebruik zal worden gemaakt van de kredietfaciliteit bij de BNG voor bedragen van maximaal € 5 miljoen (binnen de kaders van de kasgeldlimiet) om een tijdelijk financieringstekort op te kunnen vangen.

In tegenstelling tot de groei van de schuld (die aan een maximum gebonden is door de Wet Hof) is de hoogte van de schuld een politieke keuze zolang de schuld beheersbaar blijft. Dat wil zeggen dat de gemeente bij een scenario met economisch slecht weer genoeg geld moet overhouden om aan de schuldverplichtingen (aflossingen en interest) te kunnen blijven voldoen zonder dat de noodzakelijke publieke voorzieningen in de knel komen. Daarnaast is het de samenhang tussen meerdere factoren – in dit geval de schuldpositie, de structurele weerstandscapaciteit en de rek in de belastingopbrengsten – die bepaalt of de gemeente financieel gezond is (zie voor nadere toelichting paragraaf weerstandsvermogen).

Financieringswijze

Zolang de kortlopende rente lager is dan de rente op de kapitaalmarkt, wordt de ruimte die de kasgeldlimiet biedt zoveel mogelijk benut. Indien nodig worden langlopende leningen aangetrokken om een overschrijding van de limiet tegen te gaan. Bij de keuze van de looptijden van financieringsmiddelen is het uitgangspunt dat deze zoveel mogelijk aansluiten bij de financieringsbehoefte uit de liquiditeitsplanning.

RENTETOEREKENING EN RENTERESULTAAT

Het saldo van de externe rentelasten en -baten moet in eerste aanleg worden toegerekend aan de grondexploitatie en taakvelden die op projectbasis zijn gefinancierd. Het resterende saldo wordt samen met de rente die wordt berekend over voorzieningen die tegen contante waarde zijn gewaardeerd, omgeslagen naar de taakvelden die integraal zijn gefinancierd.

Het renteomslagpercentage wordt vervolgens berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd (= 1,72%); waarbij het bij de begroting voorgerecalculeerde renteomslagpercentage binnen een marge van 0,5% mag worden afgerond.

De rekenrente in 2024 zal naar verwachting 2% zijn en is hiermee lager dan de huidige rente op de kapitaalmarkt. Reden is dat de we de afgelopen jaren de in het verleden aangegane leningen voor onroerendgoedtransacties grotendeels hebben geherfinancierd tegen een gunstiger rentetarief; en de rente op de kapitaalmarkt het afgelopen jaar flink is gestegen.

In onderstaand renteschema wordt inzicht gegeven in de rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop rente aan grondexploitaties, investeringen en taakvelden wordt toegerekend.

Renteschema 2024				
De externe rentelasten over de korte en lange financiering			€ 1.812.457	
De externe rentebaten (idem)	-/-		€ 606.937	
Saldo rentelasten en rentebaten			€ 1.205.520	
De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend		€ 216.939		
De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/-	-€ 455.724		
			-/-	-€ 238.785
Aan taakvelden toe te rekenen externe rente				€ 1.444.305
Rente over eigen vermogen				€ 0
Rente over voorzieningen				€ 240.022
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente				€ 1.684.327
				1,72%
De aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)	-/-		€ 1.963.310	2,00%
Verwacht renteresultaat op het taakveld treasury			-€ 278.983	-0,28%

5. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering van de gemeente heeft een belangrijke rol in de realisatie van de doelen van de gemeente. Bedrijfsvoering is een onderdeel van zowel de primaire processen, dienstverlening aan inwoners en van beleids- en bestuurlijke processen, als ook de ondersteunende processen, het geheel van functies gericht op sturing en ondersteuning.

Hieronder lichten we de belangrijkste bedrijfsvoeringsonderdelen toe die in 2024, naast de reguliere werkzaamheden, extra inspanningen leveren om de doelstellingen van de bedrijfsvoering te realiseren.

Organisatie en overhead

Onze ambtelijke organisatie is de afgelopen jaren steeds meer toegegroeid (en zal dat de komende jaren blijven doen) naar een organisatie die bestaat uit een vaste ambtelijke kern, met daaromheen een flexibele schil. Deze flexibele schil wordt afhankelijk van de vraag geactiveerd. Op dit moment beschikt de gemeentelijke organisatie van Kaag en Braassem over 149,21 fte incl. 2,89 fte griffie. Dit is omgerekend 5,13 fte per 1000 inwoners. Van deze 149,21 fte is momenteel 9,67 fte vacant. Dit houdt in dat de bezetting 139,54 fte bedraagt en dat is 4,89 fte per 1000 inwoners.

Er wordt extern ingehuurd om de vacatures (deels) in te vullen. In een enkel geval wordt een functie bewust extern ingevuld, zoals de functie van planeconoom. In veel gevallen blijkt het echter moeilijk om goed gekwalificeerde medewerkers te vinden voor het invullen van de vacatures. Als een vacature te lang open blijft staan, is externe inhuur nodig. Ook wordt er extern ingehuurd als gevolg van (tijdelijke) projecten of ontwikkelingen die niet binnen de bestaande formatie kunnen worden opgevangen. Momenteel is nog 9,67 fte vacant. Indien deze vacatures voor 2024 niet kunnen worden ingevuld, zullen die vacaturebudgetten ingezet moeten worden voor inhuur derden.

In de afdeling Dienstverlening zijn alle taken met betrekking tot de bedrijfsvoering ondergebracht. Het merendeel wordt tot de overhead gerekend. Overhead is het geheel van functies gericht op sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Hierbij zijn BBV-regels en de uitgangspunten van de Notitie Overhead van de BBV toegepast. Onze overhead is voor 2024 geraamd op € 10.937.725. Uitgedrukt in een percentage van de totale geraamde lasten, zijnde € 77.695.000 bedraagt dit percentage 14,0%. Uitgedrukt per inwoner bedragen de apparaatskosten € 383,22 per inwoner.

ICT en informatiebeheer

De kwaliteit van gemeentelijke beleidsvorming en dienstverlening raakt meer en meer afhankelijk van betrouwbare en moderne ICT. Een groot deel van deze ontwikkelingen is vastgelegd in beleid dat door de rijksoverheid is vastgesteld. Ook worden de eisen omtrent informatieveiligheid steeds strenger.

Andere ontwikkelingen zijn:

in de samenleving

De gemeente opereert steeds meer in een netwerksamenleving, in directe communicatie met bijvoorbeeld scholen, handhavers, zorgverleners en bedrijven. Ook inwoners willen zaken met de gemeente direct via hun mobiele apparaten af kunnen handelen, net zoals dat in de zakelijke dienstverlening gebeurt. Men wil daarnaast inzage in wat de gemeente met persoonlijke gegevens doet en verwacht dat deze gegevens bij gemeenten in veilige handen zijn.

Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv)

De Wmebv regelt dat inwoners en ondernemers hun zaken die ze met de gemeente moeten doen, digitaal kunnen afhandelen. De Wmebv treedt naar verwachting op 1 juli 2024 in werking. Inwoners en ondernemers krijgen hiermee het recht om officiële berichten, zoals aanvragen voor vergunningen en bezwaarschriften, elektronisch aan de gemeente te zenden. Daarnaast verbetert hun rechtspositie in het digitale contact met de gemeente. De mogelijkheid om per post met de gemeente te communiceren blijft. Om minder digitaal vaardige inwoners en ondernemers passend te kunnen ondersteunen in hun contact met de gemeente, is een zorgplicht een belangrijk onderdeel van de Wmebv.

Tot het einde van 2023 staat het project Wmebv in het teken van een inventarisatie van onze diensten die betrekking hebben op de eisen van deze wet. Zowel deze inventarisatie als de implementatie die daarop volgt, pakken we samen met Gemeente Alphen aan den Rijn op. Hierbij gaan wij na welke digitale kanalen op dit moment in gebruik zijn en of deze voldoen aan de wettelijke eisen. Na deze inventarisatie gaan wij aan de slag met het maken van keuzes rondom de inzet van digitale kanalen. Op basis van deze keuzes implementeren wij de wettelijke eisen die worden gesteld vanuit de Wmebv.

Wet open overheid (Woo)

Met ingang van 1 mei 2022 is de Woo ingegaan. De wet vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (Wob), waarin de regels voor passieve openbaarmaking waren vastgelegd, of met andere woorden het voldoen aan informatieverzoeken van burgers of organisaties. Nieuw is dat de Woo ook actieve openbaarmaking verplicht stelt. In de komende jaren wordt de actieve openbaarmaking gefaseerd vormgegeven. In totaal voor 11 informatiecategorieën.

De implementatie van de Woo is samen met gemeente Alphen aan den Rijn opgepakt. De wijzigingen van de passieve openbaarmaking zijn afgelopen jaar doorgevoerd en ook zijn we begonnen met de actieve openbaarmaking. Met actieteams worden de informatiecategorieën behandeld. Inmiddels zijn enkele informatiecategorieën afgerond. In 2024 zullen wij deze actieve openbaarmaking voortzetten en daarbij een start maken aan nieuwe informatiecategorieën. Hiermee volgen wij de landelijke ontwikkelingen voor de Woo.

in gemeenteland

Gemeenten veranderen van lokale uitvoeringsorganisaties naar regieorganisaties. Dit houdt in dat we niet meer alles zelf doen, maar publieke taken ook laten uitvoeren door combinaties van overheden en bedrijven. Dit vereist dat we de raad goed informeren over de kwaliteit en financiën van ICT en dat de gemeentelijke organisatie die samenwerkingsvormen en uitbestedingen goed kan aansturen en monitoren.

in ICT-innovaties

Sinds begin 2018 is de gemeenschappelijke regeling 'Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) Rijn en Braassem' opgericht. Dit is het samenwerkingsverband tussen de gemeente Kaag en Braassem en de gemeente Alphen aan den Rijn, dat zorg draagt voor de ICT-dienstverlening.

De basisdienstverlening staat, er is weinig tot geen downtime, er is up-to-date beveiliging en continuïteit bij primaire processen.

Sinds de coronacrisis is ingezet op het thuiswerken en digitaal vergaderen. Inmiddels is de aandacht verlegd van een crisissituatie naar bestendig hybride werken en de daarbij horende ICT-inrichting. Denk hierbij aan de inrichting van hybride-vergaderruimtes en de transformatie van vaste werkplekken naar hybride-werkplekken (met laptops). Daarnaast lopen er diverse aanbestedingen en vinden de nodige (door)ontwikkelingen plaats, zoals: de digitalisering bij de invoering van de Omgevingswet, de aanbesteding van een nieuwe (digitale) telefooncentrale en de invoering van robotisch werken.

Toch zijn er ook de nodige aandachtspunten die om verdere verbetering en afstemming vragen, of die daar het afgelopen jaar om hebben gevraagd.

Een belangrijk aandachtspunt is de aansluiting op de diensten die Alphen aan den Rijn levert ten behoeve van de ICT-inrichting. Dit zijn diensten naast de BVO. Samen met de gemeente Alphen aan den Rijn wordt onderzocht of en hoe hier op kan worden aangesloten.

Permanent punt van aandacht blijft hoe de kosten en baten zich tot elkaar verhouden. In de wetenschap dat de wereld om ons heen continu verandert en dat veel veranderingen direct of indirect gevolgen kunnen hebben voor diverse ICT-gerelateerde zaken, zoals digitale infrastructuur, thuiswerkfaciliteiten, informatieveiligheid en zo meer, zal dit gevolgen hebben voor de ICT kosten. De meeste taken van een gemeente kunnen niet uitgevoerd worden zonder goede digitale ondersteuning en goede data. Investerings op dit vlak zullen in de toekomst zeker nodig blijven, waarbij ook aandacht zal moeten blijven voor de personele component (bezetting en belasting) en waarbij steeds de balans gezocht moet worden tussen 'need to have' en 'nice to have'.

Rechtsmatigheidsfouten/onduidelijkheden

Op 27 september 2022 is het wetsvoorstel over de rechtsmatigheidsverantwoording definitief aangenomen in de Eerste Kamer. Dit leidt tot een wijziging in het afleggen van (rechtsmatigheids)verantwoording door het college vanaf de jaarrekening 2023.

Er zijn met betrekking tot het lopend boekjaar 2023 geen ontdekte financiële rechtsmatigheidsfouten en onduidelijkheden geweest die de met de raad in juli 2023 overeengekomen rechtsmatigheidsrapporteringsgrens overschrijden.

6. Verbonden partijen

Als zelfstandige gemeente zoekt Kaag en Braassem naar samenwerking als dit voordeel oplevert bij vraagstukken die erg complex of kostbaar zijn. In deze paragraaf worden de rechtspersonen beschreven waar de gemeente een bestuurlijk en financieel belang in heeft. Er is sprake van een bestuurlijk belang in het geval van zeggenschap (stemrecht of het hebben van een zetel in het bestuur). Van een financieel belang is sprake als aan een verbonden partij een bedrag ter beschikking wordt gesteld dat niet verhaalbaar is wanneer de verbonden partij in financiële problemen raakt of failliet gaat.

Verbonden partijen voeren beleid uit van de gemeente. Als een taak uitgevoerd wordt door een verbonden partij, dan blijft de gemeente verantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen. Kaag en Braassem rapporteert over de verbonden partijen op diverse momenten in de P&C cyclus, zoals de jaarrekening, de begroting en de voortgangsmontor. Beleidsvoornemen is dat Kaag en Braassem vooral een regiegemeente is. Om regie te voeren is het van belang de grip op verbonden partijen te hebben en is een scherpe inhoudelijke focus binnen prioritaire thema's nodig. Deze inhoudelijke focus is terug te vinden in de Regionale agenda Kaag en Braassem. In het raadsakkoord 2022 – 2026 is afgesproken dat we de Regionale agenda weer actualiseren. In het hoofdstuk Regionale Samenwerking in het Raadsakkoord staat hoe Kaag en Braassem regionale samenwerking wil benutten bij het behalen van onze doelstellingen. Ook stellen we daarbij een analyse op van onze verbonden partijen. Over beide stukken vindt in Q4 van 2023 besluitvorming plaats.

Met ingang van 1 juli 2022 is de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen in werking getreden. De wijziging van de Wgr heeft als doel de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen en de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraden, provinciale staten en algemene besturen van waterschappen in relatie tot gemeenschappelijke regelingen te versterken. Om de kaderstellende en controlerende rol van de volksvertegenwoordiging beter in te kunnen vullen en de democratische legitimatie te verbeteren, wordt met deze wetwijziging een aantal aanpassingen en aanvullingen geïntroduceerd op de al bestaande wettelijke bevoegdheden en instrumenten. De gemeenteraden krijgen door deze wijziging meer mogelijkheden om invloed uit te oefenen op samenwerkingsverbanden. De regelingen hebben vanaf 1 juli 2022 twee jaar de tijd om hun wijzigingen via een zienswijzeprocedure voor te leggen aan de deelnemende gemeenteraden.

Verbonden partijen Kaag en Braassem

Gemeenschappelijke regelingen	Overig
Holland Rijnland	BNG NV
Omgevingsdienst West-Holland	Oasen NV
Veiligheidsregio Hollands Midden	Cyclus NV
Hecht Hollands Midden	Alliander NV
BVO Rijn en Braassem	De Tweesprong BV
Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland	GEM Braassemerland VOF

Op www.kaagenbraassem.nl is alle informatie over de verbonden partijen te vinden

Inzicht in de financiën van de verbonden partijen

De raad beoordeelt alle begrotingen, tussentijdse rapportages en jaarrekeningen van de verbonden partijen. De raad stemt in met deze producten van de verbonden partijen of doet voorstellen voor aanpassingen hierin.

Er zijn ook risico's. Hierbij wordt gedacht aan consequenties van nieuw overheidsbeleid, wijzigingen in wet- en regelgeving en ontbreken van commitment. Risico's kunnen beperkt

worden door het functioneren van de verbonden partij goed te volgen qua budget en beleid. De risico's zijn opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risico's.

De verbonden partijen zijn helder in kaart gebracht in de Monitor Verbonden Partijen en DVO's. De bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn vastgelegd. De (advies)processen binnen de gemeentelijke organisatie zijn gestroomlijnd door het aanwijzen van een driehoek van accounthouder, financieel consultant en manager waarbij de accounthouder primair verantwoordelijk is voor alle zaken die met de verbonden partij samenhangen.

Ontwikkelingen verbonden partijen 2024

Holland Rijnland

Binnen Holland Rijnland werken we samen om de kwaliteit van wonen, werken, leren en leven van inwoners, ondernemers en instellingen te verbeteren. Holland Rijnland profileert zich vooral als netwerkpartij van de 13 aangesloten gemeenten die zich sterk maakt voor beleidsmatige- en lobbywerkzaamheden. Daarnaast vervult Holland Rijnland ook diverse faciliterende (soms wettelijke) taken. Denk aan de Regiotaxi, het Regionaal Bureau Leerrecht en op het gebied van wonen worden een aantal diensten in Holland Rijnland verband ingevuld, zoals de contingenten- en urgentieregelingen. Hierdoor kunnen woningzoekenden met een urgentie of spoedzoekers voorrang krijgen op het woningaanbod, deze situaties worden door commissies (van Holland Rijnland) beoordeeld.

Binnen Holland Rijnland werken we met het Werkprogramma Holland Rijnland 2022-2026. In de vorige bestuursperiode zijn diverse strategische documenten (Regionale Energie Strategie, Regionale Omgevingsagenda en de Regionale Strategie Mobiliteit) vastgesteld. Deze vormen de basis voor het werkprogramma 2022 -2026. In het werkprogramma is uiteengezet welke activiteiten we als regio de komende jaren willen oppakken. Denk hierbij aan grote opgaven zoals: grote tekorten op de woningmarkt, de ontwikkelingen rondom het stikstofdossier, de steeds grotere impact van klimaatverandering en de noodzaak tot economische vernieuwing in een veranderende wereld. Samenwerking in het aanpakken van de opgaven is daarom noodzakelijk. 'Holland Rijnland 2022-2026' is ons antwoord op hoe wij een bijdrage willen leveren aan die uitdagingen. Hiervoor werken we in 2023 en 2024 aan een gezamenlijke investeringsagenda, de Regionale Investeringsagenda (RIA). Deze zal in het eerste kwartaal van 2024 ter zienswijze worden voorgelegd aan de gemeenteraden van Holland Rijnland.

BVO Rijn en Braassem

In paragraaf bedrijfsvoering zijn de ontwikkelingen ten aanzien van de BVO Rijn en Braassem beschreven. Ook voor de ontwikkelingen met betrekking tot ICT verwijzen wij u naar de paragraaf bedrijfsvoering.

VRHM

Veiligheidsregio Hollands Midden staat voor de (fysieke) veiligheid van burgers, bedrijven en instellingen. In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken brandweer, politie, GHOR en de gemeenten samen aan de rampenbestrijding en crisisbeheersing. De veiligheidsregio werkt nauw samen met partners, zoals waterschappen, milieudiensten en defensie. Aansluitend op maatschappelijke ontwikkelingen en veranderende risico's in de samenleving heeft de veiligheidsregio het Regionaal Risicoprofiel 2023-2026 opgesteld. Thema's zoals klimaatverandering, energietransitie en verdichting zullen hier nader worden geïnventariseerd en toegelicht. Het Regionaal Risicoprofiel is een belangrijke pijler van het Regionaal Beleidsplan en zal hierin verder worden opgenomen. De afgelopen periode is er door het Rijk daarnaast regelmatig een beroep op de Veiligheidsregio's gedaan. Denk aan het coördineren van langdurige opvang voor vluchtelingen, crisisnoodopvang voor asielzoekers, het versneld huisvesten van statushouders en Covid. De veiligheidsregio trekt hierin samen op met de gemeente. Dit vergt echter veel van personeel en regulier werk blijft liggen. Dit vraagt om

beleidsmatige aandacht en wordt op landelijk niveau reeds aangekaart.

Hecht Hollands Midden (voormalig RDOG)

De Regionale Dienst Openbare Gezondheid (Hecht) Hollands Midden beschermt, bewaakt en bevordert de gezondheid van alle inwoners in Hollands Midden, in het bijzonder die van de meest kwetsbaren. Hierbij wordt actief samengewerkt met 18 gemeenten en andere partijen in het sociaal domein, veiligheidsdomein, gezondheidszorg en openbaar bestuur. Het takenpakket van Hecht is divers en bestaat uit wettelijke GGD-taken en andere wettelijke en niet-wettelijke taken. Alle taken die gemeenten aan Hecht HM hebben opgedragen, zijn taken waarvoor de colleges van B&W in hun gemeente verantwoordelijk zijn, bijvoorbeeld op het gebied van de jeugdgezondheidszorg, de ambulancezorg, de reizigersadviesing, het Meldpunt Zorg en Overlast, Veilig Thuis, het team Milieuhygiëne en Gezondheid en de spreekuren voor seksuele gezondheid. Vanaf 2022 wordt er ingezet op Programma Hecht 2024. Dit programma moet ervoor gaan zorgen dat Hecht in 2024 een wendbare, moderne en klantgerichte organisatie is. Het Zorg en Veiligheidshuis is onderdeel van Hecht. Voorheen waren zorg en veiligheid geschoot georganiseerd. Nu staat een integrale, sluitende aanpak centraal voor (complexe) casuïstiek.

Omgevingsdienst West-Holland

De Omgevingsdienst West-Holland werkt met deskundigheid en gedrevenheid aan de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving (milieu en duurzaamheid, veiligheid, gezondheid) in haar werkgebied. Zij levert een optimale bijdrage aan de ontwikkeling en uitvoering van het beleid voor haar deelnemers. De werkzaamheden van de Omgevingsdienst richten zich op vijf inhoudelijke programma's: Milieu, Bodem, Omgevingsadvies, Duurzaamheid en Bouwen.

Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland

In 2022 hebben de gemeenten in Holland Rijnland de Gemeenschappelijke Regeling Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland ingericht ten behoeve van het uitvoeren van inkoop van en contractmanagement op jeugdzorg. De taken van deze serviceorganisatie zijn met name contracteren en contractmanagement, verwerking berichtenverkeer, betalingen, data-analyse en monitoring. Vanaf 1 januari 2024 neemt onze gemeente een breder takenpakket af van de SOZ omdat we vanaf dat moment aansluiten bij de regionale contracten.

Cyclus

Cyclus is een overheids-NV en verzorgt in opdracht van de gemeente de inzameling en verwerking van het huishoudelijk afval. Hiervoor is een dienstverleningsovereenkomst afgesloten. Cyclus werkt voor twaalf gemeenten en in de Cyclus-regio vindt afstemming plaats, niet alleen voor de inzameling en verwerking van het afval, maar ook voor beleidsmatige aspecten, zoals het bereiken van de landelijke scheidingsdoelstellingen. Cyclus is een belangrijke partner van de gemeente voor het uitvoeren van het project Afval Anders, waarbij de afvalstoffenheffing variabel wordt opgelegd.

Braassemerland

De gemeente Kaag en Braassem participeert in de vennootschap Braassemerland VOF. De gemeentelijke gronden worden fasegewijs aan de vennootschap overgedragen. Deelplannen 1 en 2 "De Akkers" zijn volledig bewoond en de openbare ruimte zal in Q4 2023 aan de gemeente overgedragen worden. Deelplan 3 "De Poelen" is inmiddels ook volledig bewoond. Naar verwachting zal de openbare ruimte in de loop van 2024 aan de gemeente overgedragen worden. Deelplan 11 – circa 140 woningen - is vanuit 2030 naar voor getrokken en zal quasi simultaan met deelplannen 4 en 5 - circa 300 woningen - worden uitgewerkt zodat deze drie deelplannen medio of eind 2024 in de markt kunnen worden gezet. De realisatie van deelplannen 11, 4 en 5 is gepland in de helft 2024. Daarnaast is er begonnen worden aan de realisatie van de tweede sluis, waarvoor een subsidie van Leidse Ommelanden is toegekend. Voorwaarde voor het definitief verwerven van deze subsidie is dat de realisatie van de sluis

aanvangt vóór 31 december 2024. In december 2021 is op een aantal percelen in het plangebied de Wet voorkeursrecht Gemeenten gevestigd. In november 2021 werd het exploitatieplan Braassemerland vernietigd door de Afdeling (Raad van State). Na een inventarisatie van de mogelijke gevolgen en met het oog op de inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet is besloten om geen nieuw ontwerpexploitatieplan ter visie te leggen, maar om een herstelbesluit te nemen waartegen belanghebbenden beroep kunnen instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. In het gewijzigde exploitatieplan zijn de ontbrekende transacties alsnog verwerkt en zijn de inbrengwaarden van de gronden aangepast. Daarmee wordt het risico vermeden dat het project Braassemerland voor een langere periode (> 2 jaar) procedureel helemaal op slot gaat. Dit herstelbesluit is op maandag 26 september in de Visie en adviesavond door de raad besproken en op 10 oktober besliste de raad over het herstelbesluit. De Afdeling Bestuursrechtpraak van de Raad van State doet naar verwachting eind 2024 een definitieve uitspraak.

Sportbedrijf Kaag en Braassem

Sportbedrijf Kaag en Braassem (en in het bijzonder Sport- en recreatiecentrum De Tweesprong) heeft in Focus met ambitie, samen met het KC Noord, en gebiedsontwikkeling Sportpad prioriteit gekregen. In april 2021 heeft de gemeenteraad het 'Masterplan Sportpad' vastgesteld. In dit masterplan is de door alle stakeholders opgestelde 'no regret'-indeling voor het gebied vastgelegd. Deze 'no-regret'-indeling geeft ruimte om de verschillende elementen in het gebied fasegewijs door te ontwikkelen. Op basis van de kaders zoals opgenomen in het Masterplan Sportpad is een gezamenlijk PVE (samen met het KC) opgesteld wordt op dit moment gewerkt aan het ontwerp voor deze twee voorzieningen (kindcentrum en Sportbedrijf). Dit ontwerp is de basis voor een kredietaanvraag welke naar verwachting in Q4 2023 naar de raad komt. Richting het Sportbedrijf is een opdracht uitgegeven tot het uitvoeren van het groot onderhoud. Hierin is het benodigde onderhoud tot de nieuwbouw opgenomen en voortkomend uit de nog lopende meerjarenplannen. Deze opdracht is vergeven tot en met 2024, om vanaf 2025 weer aan te sluiten bij de nieuwe meerjarenonderhoudsplannen. De verwachte onderhoudskosten passen in de gereserveerde middelen voor het onderhoud van De Tweesprong en Het Spant. Het doel is om het Sport- en recreatiecentrum De Tweesprong veilig en doelmatig open te houden en dus de onderhoudsuitgaven daar waar mogelijk te beperken. In 2021 is de manier van samenwerken voor de komende jaren opnieuw onder de loep genomen en zijn de Governancecode en overeenkomsten aangepast. In 2022 en 2023 hebben we natuurlijk te maken met de oplopende energiekosten. Het Sportbedrijf heeft op dit moment nog een vast energiecontract. Richting de komende jaren zal er rekening gehouden moeten worden met hogere (structurele) energiekosten. Er is wel een aanvraag gedaan tot de subsidieregeling vanuit het Rijk voor de meerkosten van energie in 2022 en 2023. De uiteindelijke toekenning zal in Q1 van 2024 plaatsvinden.

DOELSTELLING, TAKEN, BESTUURLIJK BELANG PER VERBONDEN PARTIJ

 Holland Rijnland													
Doel/algeme en belang/ activiteit	Holland Rijnland is het samenwerkingsverband van en voor dertien gemeenten in het hart van de Randstad met gezamenlijk een uitstekende woonregio en een aantal sterke topsectoren (Greenports, Biobased, Space en Life Science & Health). Binnen Holland Rijnland wordt samengewerkt om de kwaliteit van wonen, werken, leren en leven van burgers, bedrijven en instellingen te verbeteren. Samen optrekken geeft meerwaarde voor de uitdagingen die te complex zijn voor de individuele gemeente, die gemeentegrensoverschrijdend zijn of waarbij samenwerking tot meer efficiëntie leidt. In de domeinen maatschappij, economie en leefomgeving faciliteert Holland Rijnland regionale samenwerking zoals omschreven in het werkprogramma ‘Holland Rijnland 2022-2026’. Hierin bepalen we welke activiteiten we de komende vier jaar samen als Holland Rijnland oppakken waarmee de regio wordt geconfronteerd. Verder voert Holland Rijnland enkele taken uit die aan het samenwerkingsorgaan zijn overgedragen: de Regiotaxi, de Urgentiecommissie Woonruimte en het Regionaal Bureau Leerrecht. Kaag en Braassem profiteert van het schaalvoordeel en slagkracht van deze strategische samenwerking.												
Belangen	Financieel: Geraamde exploitatiebijdrage 2024, totaal € 365.202 Bijdrage RIF 2024: € 284.345 Bestuurlijk: Het Algemeen Bestuur bestaat uit twee leden per deelnemende gemeente, 28 in totaal, met gezamenlijk 186 stemmen (waarvan Kaag en Braassem er 9 heeft). In het Algemeen Bestuur hebben vanaf juni 2022 zitting: burgemeester Astrid Heijstee-Bolt en Nick van Egmond.												
Financiële gegevens	Financiële gegevens zijn gebaseerd op het jaarverslag 2022 <table><tr><td></td><td><u>1-1-2022</u></td><td><u>31-12-2022</u></td></tr><tr><td>Omvang eigen vermogen</td><td>€ 1.666.519</td><td>€ 1.609.435</td></tr><tr><td>Omvang vreemd vermogen</td><td>€ 58.808.554</td><td>€ 43.820.038</td></tr><tr><td>Financieel resultaat 2022: € 212.239 nadelig</td><td></td><td></td></tr></table>		<u>1-1-2022</u>	<u>31-12-2022</u>	Omvang eigen vermogen	€ 1.666.519	€ 1.609.435	Omvang vreemd vermogen	€ 58.808.554	€ 43.820.038	Financieel resultaat 2022: € 212.239 nadelig		
	<u>1-1-2022</u>	<u>31-12-2022</u>											
Omvang eigen vermogen	€ 1.666.519	€ 1.609.435											
Omvang vreemd vermogen	€ 58.808.554	€ 43.820.038											
Financieel resultaat 2022: € 212.239 nadelig													

Veiligheidsregio Hollands Midden			
Doel/algemeen belang/ activiteit	Veiligheidsregio Hollands Midden staat voor de (fysieke) veiligheid van burgers, bedrijven en instellingen. In de Veiligheidsregio Hollands Midden werken brandweer, politie, GHOR en de gemeenten samen aan de rampenbestrijding en crisisbeheersing. De veiligheidsregio werkt daarnaast nauw samen met diverse partners, zoals waterschappen, milieudiensten en defensie. Iedere organisatie is hierin verantwoordelijk voor zijn eigen taken. Samenwerking vindt plaats op basis van de Wet veiligheidsregio's. In deze wet zijn de taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio omschreven. Kaag en Braassem maakt, samen met 17 andere gemeenten, deel uit van de Veiligheidsregio Hollands-Midden.		
Belangen	De geraamde gemeentelijke bijdrage in 2024 is € 2.120.229 (Brandweer en crisisbeheersing) Bestuurlijk: De 18 burgemeesters uit de regio Hollands Midden vormen samen het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio Hollands Midden. Daarnaast is er een Dagelijks Bestuur. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit een vertegenwoordiging van het Algemeen Bestuur, aangevuld met de voorzitter van de veiligheidsregio. Onze burgemeester Astrid Heijstee-Bolt neemt sinds september 2022 zitting in het Dagelijks Bestuur van de VRHM en heeft als portefeuille multidisciplinaire crisisbeheersing. Het Dagelijks Bestuur is verantwoordelijk voor de uitvoering en verdere uitwerking van strategische beslissingen die worden genomen door het Algemeen Bestuur.		
Financiële gegevens		<u>1-1-2022</u>	<u>31-12-2022</u>
	Omvang eigen vermogen	€ 6.823.000	€ 5.724.000
	Omvang vreemd vermogen	€ 41.693.000	€ 68.300.000
	Financieel resultaat 2022: € 341.000 nadelig.		

Doel/algemeen belang/ activiteit	Hecht Hollands Midden bestaat uit de vier sectoren: openbare gezondheidszorg (GGD), geneeskundige hulpverlening (GHOR) en ambulancezorg (RAV) en het Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH). Hecht bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de inwoners in de regio Hollands Midden in zowel reguliere als crisissomstandigheden. Daarnaast probeert de Hecht de effecten van gezondheidsbedreigingen te beperken. De GGD voert voor onze gemeente taken uit op het gebied van o.a. de Wet publieke gezondheid, de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet. Het gaat hierbij om wettelijk verplichte taken die door de gemeente belegd zijn bij de GGD (zoals infectieziektebestrijding), wettelijke taken waarbij gemeenten gezamenlijk kiezen om deze onder te brengen bij de GGD (zoals, jeugdgezondheidszorg, Veilig Thuis en Toezicht WMO) en vrijwillige taken die één of meer gemeenten laten uitvoeren door de GGD (zoals: logopedie en voorlichting).		
Belangen	De geraamde gemeentelijke bijdrage in 2024 is € 1.219.000		
	Bestuurlijk: Het Algemeen Bestuur van Hecht bestaat uit de portefeuillehouders Volksgezondheid van de 19 gemeenten in de regio Hollands Midden. Voor onze gemeente is dat wethouder Gerben van Duin. Daarnaast neemt Gerben van Duin zitting in BAC PG (bestuursadviescommissie publieke gezondheid) bij Hecht. Het Dagelijks Bestuur bestaat uit zeven leden. Kaag en Braassem heeft 2 van 50 stemmen.		
Financiële gegevens		<u>01-01-2022</u>	<u>31-12-2022</u>
	Omvang eigen vermogen	€ 10.012.000	€ 5.889.000
	Omvang vreemd vermogen	€ 55.304.000	€ 39.669.000
	Financieel resultaat 2022: € 747.000 nadelig		

Doel/algemeen belang/ activiteit	De Omgevingsdienst staat voor duurzaamheid, veiligheid en een verbetering van de leefomgeving. Ze stelt milieubeschikkingen (vergunningen) op voor de gemeente en ziet toe op naleving van milieuwetgeving (toezicht en handhaving). Ook geeft de ODWH milieuadvies aan de deelnemende gemeenten in de regio Holland Rijnland en zorgt ervoor dat in ruimtelijke plannen van gemeenten aandacht wordt besteed aan milieuaspecten, zoals bodem, lucht, geluid, energie, natuur (stikstof) en veiligheid. Tenslotte behandelt de dienst klachten over bedrijven van overlast als gevolg van geluid en geur. Om een goede en efficiënte uitvoering te geven aan de milieutaken heeft Kaag en Braassem deze taken bij de Omgevingsdienst ondergebracht.		
Belangen	De geraamde gemeentelijke bijdrage in 2024 is € 1.242.315		
	Bestuurlijk: Het Algemeen Bestuur bestaat uit 24 leden (inclusief de voorzitter). Wethouder Dolf Kistemaker en wethouder Yvonne Peters-Adrian hebben zitting in het Algemeen. Kaag en Braassem heeft 22 van 312 stemmen.		
Financiële gegevens	Financiële gegevens:		
		<u>01-01-2022</u>	<u>31-12-2022</u>
	Omvang eigen vermogen	€ 1.757.764	€ 1.453.543
	Omvang vreemd vermogen	€ 11.269.061	€ 13.521.948
	Financieel resultaat 2022: € 372.757		

Bedrijfsvoeringsorganisatie Rijn en Braassem

Doel/algemeen belang/ activiteit	Het doel van Bedrijfsvoeringsorganisatie Rijn en Braassem is het bewerkstelligen van een kwalitatief hoogwaardige en doelmatige uitvoering van de taken van de gemeenten op het gebied van informatievoorziening en automatisering. Uitgangspunt voor de samenwerking is standaardisatie van de I&A-dienstverlening, inclusief de bijbehorende standaardinrichting van de gemeentelijke werkprocessen en het daarbij passende applicatielandschap. De bedrijfsvoeringsorganisatie kan worden ingezet voor bedrijfsvoering en uitvoerende taken en bestaat uit gemeente Alphen aan den Rijn en Kaag en Braassem. Een logische samenwerking omdat beide gemeenten ook al intensief samenwerken in het Sociale Domein en op het gebied van Belastingen en de daaraan gerelateerde ICT-onderwerpen.														
Belangen	Financieel: Geraamde gemeentelijke bijdrage 2024 aan Rijn en Braassem: € 3.264.314 Bestuurlijk: De gemeenten Alphen aan den Rijn en Kaag en Braassem dragen geen bevoegdheden over aan de bedrijfsvoeringsorganisatie, maar kunnen ter verwezenlijking van informatisering, automatisering en andere taken bevoegdheden mandateren en machtigingen verlenen aan de bedrijfsvoeringsorganisatie. Het bestuur bestaat uit vier leden. De bestuursleden namens de gemeente Kaag en Braassem zijn wethouder Nick van Egmond en burgemeester Astrid Heijstee-Bolt. De directie van de bedrijfsvoeringsorganisatie bestaat uit een Algemeen Directeur en een Operationeel Directeur.														
Financiële gegevens	Financiële gegevens: <table><tr><td></td><td><u>01-01-2022</u></td><td><u>31-12-2022</u></td></tr><tr><td>Omvang eigen vermogen</td><td>€ 15.118</td><td>€ 9.959</td></tr><tr><td>Omvang vreemd vermogen</td><td>€ 6.423.766</td><td>€ 8.229.791</td></tr><tr><td>Financieel resultaat 2022 na verrekening:</td><td colspan="2">€ 0</td></tr></table>				<u>01-01-2022</u>	<u>31-12-2022</u>	Omvang eigen vermogen	€ 15.118	€ 9.959	Omvang vreemd vermogen	€ 6.423.766	€ 8.229.791	Financieel resultaat 2022 na verrekening:	€ 0	
	<u>01-01-2022</u>	<u>31-12-2022</u>													
Omvang eigen vermogen	€ 15.118	€ 9.959													
Omvang vreemd vermogen	€ 6.423.766	€ 8.229.791													
Financieel resultaat 2022 na verrekening:	€ 0														

Doel/algemeen belang/activiteit	Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland is ingericht ten behoeve van het uitvoeren van inkoop van en contractmanagement op jeugdzorg. De taken van deze serviceorganisatie zijn met name contracteren en contractmanagement, verwerking berichtenverkeer, betalingen, data-analyse en monitoring. Kaag en Braassem neemt vanaf 1 januari 2024 een breder takenpakket af van de SOZ omdat we vanaf dat moment aansluiten bij de regionale contracten.
Belangen	Financieel: Geraamde gemeentelijke bijdrage 2024 Kaag en Braassem € 147.794,- Bestuurlijk: Het bestuur van de Serviceorganisatie Zorg Holland Rijnland bestaat uit de portefeuillehouders Jeugd in de regio Holland Rijnland. Voor onze gemeente is dat wethouder Gerben van Duin.
Financiële gegevens	Financiële gegevens: (nog) geen zelfstandige jaarrekening. Onderdeel van Holland Rijnland.

Doel/algemeen belang/activiteit	De Bank Nederlandse Gemeenten is de bank van en voor overheden en instellingen ten behoeve van het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.		
Belangen	Financieel: Het maatschappelijk aandelenkapitaal bestaat uit 121.719 aandelen (€ 2,50 nominaal). De Staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap. Dividend 2021, uitgekeerd in 2022: € 277.519 Dividend 2022, uitgekeerd in 2023: € 304.298 Bestuurlijk: De burgemeester is vertegenwoordiger van gemeente Kaag en Braassem in de aandeelhoudersvergaderingen.		
Financiële gegevens		<u>1-1-2022</u>	<u>31-12-2022</u>
	Omvang eigen vermogen	€ 5.062 mln	€ 4.615 mln
	Omvang vreemd vermogen	€ 143.995 mln	€ 107.459 mln
	Financieel resultaat 2022: € 300 miljoen voordelig.		

Doel/algemeen belang/ Activiteit	Oasen is als maatschappelijk bedrijf in publieke handen. De aandeelhouders van Oasen zijn 21 gemeenten in het oosten van Zuid-Holland waar drinkwater aan de inwoners geleverd wordt. Oasen levert jaarlijks bijna 48 miljard liter drinkwater aan 800.000 inwoners. Hiervoor worden zeven zuiveringsstations, acht pompstations en een watertoren gebruikt. Het hoofdkantoor staat in Gouda. De zuiveringsstations, pompstations en winvelden liggen verspreid door het voorzieningsgebied. Het voorzieningsgebied heeft een oppervlakte van 1.115 km².		
Belangen	Financieel: Er zijn 748 aandelen geplaatst (gemeente Kaag en Braassem is houder van 26 aandelen). Oasen keert geen dividend uit		
Financiële gegevens	Bestuurlijk: De burgemeester is vertegenwoordiger van gemeente Kaag en Braassem in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.		
	Cijfers zijn gebaseerd op jaarverslag 2022		
		<u>1-1-2022</u>	<u>31-12-2022</u>
	Omvang eigen vermogen	€ 122.426 mln	€ 125.600 mln
	Omvang vreemd vermogen	€ 188.121 mln	€ 221.955 mln
	Financieel resultaat 2022: € 3,174 miljoen voordelig.		

																			
Cyclus																			
Doel/algemeen belang/ activiteit	Cyclus stelt zich als doel het doelmatig inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval voor twaalf deelnemende gemeenten, waarvan negen aandeelhouders. Kaag en Braassem heeft een wettelijke taak om zorg te dragen voor de (gescheiden) inzameling van huishoudelijke afvalstoffen binnen het grondgebied van de gemeente.																		
Belangen	Financieel: Kaag en Braassem is houder van 10.651 aandelen Als gevolg van het winstniveau keert Cyclus geen dividend uit voor 2022. Bestuurlijk: De burgemeester Astrid Heijstee-Bolt is vertegenwoordiger van gemeente Kaag en Braassem in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Lid van het Grondstoffenplatform is wethouder Dolf Kistemaker.																		
Financiële gegevens	Cijfers zijn gebaseerd op het jaarverslag 2021: <table><tr><td></td><td></td><td><u>1-1-2022</u></td><td><u>31-12-2022</u></td></tr><tr><td>Omvang eigen vermogen</td><td>€</td><td>10.342.000</td><td>€ 10.568.000</td></tr><tr><td>Omvang vreemd vermogen</td><td>€</td><td>22.406.000</td><td>€ 22.916.000</td></tr><tr><td colspan="4">Financieel resultaat 2022: € 225.000 voordelig.</td></tr></table>					<u>1-1-2022</u>	<u>31-12-2022</u>	Omvang eigen vermogen	€	10.342.000	€ 10.568.000	Omvang vreemd vermogen	€	22.406.000	€ 22.916.000	Financieel resultaat 2022: € 225.000 voordelig.			
		<u>1-1-2022</u>	<u>31-12-2022</u>																
Omvang eigen vermogen	€	10.342.000	€ 10.568.000																
Omvang vreemd vermogen	€	22.406.000	€ 22.916.000																
Financieel resultaat 2022: € 225.000 voordelig.																			

 alliander		Alliander										
Doel/algemeen belang/ activiteit	Alliander N.V. is een nutsbedrijf dat voortgekomen is uit Nuon. Alliander is een netwerkbedrijf dat bestaat uit Liander, Kenter en Qirion. Het bedrijf verzorgt de distributie van energie in een derde deel van Nederland. Alliander had in 2022 zo'n 6.200 werknemers (in FTE) en 5,9 miljoen klantenaansluitingen. Het beheert ongeveer 95.000 kilometer elektriciteitskabel en 42.000 km gasleiding.											
Belangen	Financieel: Alle aandelen van Alliander zijn direct of indirect in handen van Nederlandse provincies en gemeenten. De grootste aandeelhouders van Alliander zijn de provincies Gelderland (45%), Friesland (13%), Noord-Holland (9%) en de gemeente Amsterdam (9%). Verder zijn er bijna 50 gemeenten (minder dan 3%) aandeelhouder, waaronder gemeente Kaag en Braassem. In totaal zijn er 56 publieke aandeelhouders. Het dividendbeleid van Alliander voorziet in een uitkering van maximaal 45% van de winst na belastingen, gecorrigeerd voor bijzondere posten. Het dividend 2022 is vastgesteld op € 81,9 miljoen. Dit betekent voor de gemeente Kaag en Braassem in 2021 een dividend van : € 462.519 In 2021 is er door meerdere aandeelhouders een reverse converteerbare hybride obligatielening verstrekt aan Alliander. De gemeente Kaag en Braassem heeft naar haar aandeel een lening ter grootte van € 2.744.921 verstrekt. Bestuurlijk: De burgemeester is vertegenwoordiger van gemeente Kaag en Braassem in de jaarlijkse Algemene Vergadering van Aandeelhouders.											
Financiële gegevens	<table><tr><td></td><td><u>1-1-2022</u></td><td><u>31-12-2022</u></td></tr><tr><td>Omvang eigen vermogen</td><td>€ 4.470 miljoen</td><td>€ 4.570 miljoen</td></tr><tr><td>Omvang vreemd vermogen</td><td>€ 5.730 miljoen</td><td>€ 6.106 miljoen</td></tr></table> Financieel resultaat 2022: € 198 miljoen voordelig.				<u>1-1-2022</u>	<u>31-12-2022</u>	Omvang eigen vermogen	€ 4.470 miljoen	€ 4.570 miljoen	Omvang vreemd vermogen	€ 5.730 miljoen	€ 6.106 miljoen
	<u>1-1-2022</u>	<u>31-12-2022</u>										
Omvang eigen vermogen	€ 4.470 miljoen	€ 4.570 miljoen										
Omvang vreemd vermogen	€ 5.730 miljoen	€ 6.106 miljoen										

Sportbedrijf Kaag en Braassem

Doel/algemeen belang/ activiteit	Sportbedrijf Kaag en Braassem draagt duurzaam bij aan een gezonde en actieve levensstijl voor de inwoners van de gemeente Kaag en Braassem, door zo veel mogelijk mensen in de gemeente te laten sporten en bewegen. Om zijn missie te bereiken biedt het Sportbedrijf goed toegankelijke, uitnodigende sportaccommodaties (Sport en recreatiecentrum De Tweesprong, Sportzaal Kaskade, Sportzaal De Meerkant en Gemeenschapscentrum Het Spant) en activiteiten aan. Verder werkt het Sportbedrijf samen met andere (verbonden partijen) die aan diezelfde doelen werken. Naast het faciliteren van sport en bewegen verzorgt sportbedrijf Kaag en Braassem ook sport- en bewegingsstimulering en welzijnsactiviteiten zoals zwemmen voor mensen met dementie. Hiermee levert het Sportbedrijf Kaag en Braassem een bijdrage aan de doelstellingen uit de Omgevingsvisie.		
Belangen	Financieel: 40 aandelen die zijn geplaatst en volgestort ad € 18.152		
Financiële gegevens	De gemeente is 100% aandeelhouder van De Tweesprong B.V. (hoe het Sportbedrijf staat geregistreerd bij de KVK) en eigenaar van alle - op Kaskade na (eigendom woningbouwvereniging) - panden. Binnen de gemeente is de verantwoording met betrekking tot het bestuur van De Tweesprong B.V. verdeeld in opdrachtgeverschap en aandeelhouderschap. Deze twee taken zijn verdeeld over verschillende bestuursleden. Het aandeelhouderschap ligt bij burgemeester Astrid Heijstee-Bolt en het opdrachtgeverschap bij wethouder Gerben van Duin.		
		1-1-2021	31-12-2021
	Omvang eigen vermogen	€ 18.152	€ 18.152
	Omvang vreemd vermogen	€ 809.809	€ 1.115.114
	Financieel resultaat 2021: € 36.537,- (positief)		

GEM Braassemerland VOF

Doel/algemeen belang/activiteit	De VOF (GEM) heeft ten doel het voor haar rekening en risico (doen) uitvoeren van de grondexploitatie met betrekking tot het exploitatiegebied zoals aangeduid in de Samenwerkingsovereenkomst (inclusief bijlagen), gelegen binnen het Plangebied Braassemerland en overigens al wat daarmee verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin.		
Belangen	Financieel: In 2021 heeft de gemeente in totaal € 4,175 miljoen eigen vermogen gestort in de VOF en in december is hiervan € 1,750 miljoen teruggestort. In 2022 is er in totaal € 3,65 miljoen teruggestort. Daarmee was er per 31-12-2022 in totaal € 2,5 miljoen aan eigen vermogen ingebracht. In 2023 is in totaal € 1,5 miljoen ingebracht, waarmee het totaal ingebracht EV per heden € 4 miljoen bedraagt. Bestuurlijk: De vennoten van de VOF zijn de gemeente Kaag en Braassem en Aan de Braassem BV (project BV van de ontwikkelaars. De vakwethouder, mevrouw Yvonne Peters en de heer Wouter van de Wildenberg, partner bij Fakton B.V. te Rotterdam, hebben mandaat van het college om rechtshandelingen namens de gemeente te verrichten. Zij vormen samen met de afvaardiging van de ontwikkelaar het bestuur van de VOF Braassemerland. Het gemeentelijke bestuur heeft twee procuratiehouders aangewezen: de heer Démoed, manager Ontwikkeling van de gemeente Kaag en Braassem en mevrouw mr Diana Winkelhuijzen eigenaar en adviseur bij Diana Winkelhuijzen – advies, projectmanagement en bemiddeling.		
Financiële gegevens	<u>Financieel</u>	<u>1-1-2022</u>	<u>31-12-2022</u>
	Omvang eigen vermogen	€ 12.145.834	€ 4.784.494
	Omvang vreemd vermogen	€ 22.382.784	€ 15.613.160
	Financieel resultaat 2022: € 61.340 nadelig		

7. Grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is ondersteunend aan de door het bestuur geformuleerde beleidsdoelstellingen. Grondverwerving, -productie, uitgifte en tijdelijk beheer zijn de ingrediënten van elke gebiedsontwikkeling, of het nu gaat om het bouwen van woningen, aanleggen van infrastructuur, het aanbieden van maatschappelijke voorzieningen of het bevorderen van de economische ontwikkeling.

Onderdeel van de gemeentelijke programmabegroting is een paragraaf grondbeleid. Hierin wordt de raad jaarlijks inzicht geboden in de vorderingen van de in ontwikkeling genomen en nog te ontwikkelen grondcomplexen in het komende begrotingsjaar.

In deze paragraaf grondbeleid komen aan de orde:

- ☐ ontwikkelingen grondexploitatieprojecten in 2023
- ☐ ontwikkeling grondposities in 2023
- ☐ af te sluiten grondcomplexen per 31 december 2023
- ☐ nieuwe grondcomplexen vanaf 1 januari 2024

Deze paragraaf bevat geen kwantitatieve analyse van de projectresultaten. In deze begroting zijn de bij de programmarekening 2023 vastgestelde grondexploitaties (per 1/1/2023) verwerkt. Het grondbeleid is verwoord in de actuele Nota Grondbeleid. De belangrijkste beleidsuitgangspunten zijn:

- ☐ Bij het realiseren van de ruimtelijke doelstellingen zal het accent meer op inbreiding, herstructurering en revitalisering komen te liggen
- ☐ Het grondbeleid is in principe faciliterend (door het aannemen van een motie bij de vaststelling van de Nota Grondbeleid in september 2020 kan in sommige gevallen sprake zijn van meer actief grondbeleid)
- ☐ In specifieke gevallen kan onder voorwaarden worden afgeweken van het faciliterend beleid
- ☐ De gemeente bepaalt vooraf op basis van een ontwikkelstrategie op welke wijze een gebiedsontwikkeling tot stand zal komen

Jaarlijks worden de te hanteren grondprijzen door ons college geactualiseerd in de Grondprijzenbrief. Deze brief wordt ter kennisneming aan de raad gezonden.

Naast deze paragraaf is het programma Ruimte en leefomgeving van deze begroting van belang, waarin de gemeente haar ruimtelijke doelstellingen voor 2024 presenteert en waaraan het grondbeleid ondersteuning zal bieden om deze te realiseren.

Projectontwikkelingen

De actuele ruimtelijke projecten worden jaarlijks mede gepresenteerd in een integrale monitor. De actualisatie van de bij de projecten behorende grondexploitaties vindt plaats bij het opstellen van de jaarrekening. Zo sluit het actueel inzicht in projecten aan op het noodzakelijk inzicht in de resultaten van de grondexploitaties en daarmee de stand van de benodigde voorziening en reserve bouwgrondexploitatie. De begroting voor 2024 is gebaseerd op de actualisatie van de grondexploitaties per 1 januari 2023. Daarnaast zijn actuele ontwikkelingen verwerkt. Bij deze actualisatie is een planning opgenomen van de inkomsten en uitgaven voor onder andere het komende jaar.

Centrumplan (Leimuiden)

Het project Centrumplan Leimuiden is vrijwel volledig afgerond. Op dit moment vinden er nog werkzaamheden plaats aan het riool in de Stapenseastraat.

Tussen gemeente en ontwikkelaar is er nog een geschil over de werkzaamheden aan het dijklichaam van de Grietpolderweg, deze zal mogelijk dit jaar nog worden voorgelegd aan de

Raad van Arbitrage. De afwikkeling van dit geschil zal van invloed zijn op de volledige financiële afwikkeling en het moment dat de grondexploitatie kan worden afgesloten. De behandeling van het geschil zal naar verwachting in 2024 plaatsvinden. Bij de actualisatie van de grondexploitaties in 2024 zal worden bezien of het mogelijk is om desondanks de grondexploitatie af te sluiten of dit pas bij de actualisatie van 2025 te doen.

Nieuwe Wetering Noord

Dit project heeft een lange looptijd waarbij inmiddels enkele deelgebieden zijn gerealiseerd en afgerond. Op dit moment wordt gewerkt aan de voorbereiding van de uitgifte van kavel 2 en kavel 5. Voor deze twee resterende kavels wordt enerzijds ingezet op een invulling met grondgebonden woningen op basis van Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (kavel 2) en sociale huurwoningen (kavel 5). Met betrekking tot kavel 2 heeft vanwege de ligging van het dijklichaam een herontwerp moeten plaatsvinden van de openbare ruimte en de verkaveling. Dit heeft er toe geleid dat de verkoop en verdere ontwikkeling enigszins is vertraagd maar staat nog wel gepland voor 2023. Voor kavel 5 is wordt een ontwerp gemaakt voor de ontwikkeling van 12 sociale huurwoningen die door Meerwonen worden afgenomen. Deze gronduitgifte zal naar verwachting in 2024 plaatsvinden. Het project kan naar verwachting bij de actualisatie van 2025 worden afgesloten.

Braassemerland (Roelofarendsveen)

- Deelgebied GEM

In 2008 is bij het Masterplan een grondexploitatie voor Braassemerland vastgesteld. In 2013 is voor een groot deel van het gebied een gezamenlijke grondexploitatiemaatschappij (GEM) opgericht. Voor dit deelgebied is een gemeentelijke deelgrondexploitatie geopend. Daarnaast is de GEM als deelneming opgenomen in de gemeentelijke administratie. Een toelichting op deze deelneming is in paragraaf zes van deze begroting opgenomen.

Het deelgebied GEM binnen de gemeentelijke grondexploitatie omvat de gemeentelijke plankosten, de boekwaarde van de verworven gronden door de gemeente, enkele civieltechnische werken ten behoeve van het plangebied en de inbreng van de gemeentelijke gronden in de GEM. De gronden binnen dit gebied zullen fasegewijs vanuit de grondexploitatie Braassemerland, deelgebied GEM, overgedragen worden aan de GEM. Door verschillende oorzaken loopt de planning achter op de prognose. Hierdoor loopt de looptijd van de grondexploitatie langer door en verschuiven ook de geprognosticeerde kosten- en opbrengsten van de gemeente door naar volgende jaren.

- Deelgebied West End

Dit gebied was deels in eigendom van de gemeente en deels in eigendom van Heembouw en Kennemerland Beheer B.V. In 2016 is met deze partijen een overeenkomst gesloten over de grondverkoop (grondruil met Wijsmanterrein) van het gemeentelijk perceel en de ontwikkeling van dit deelgebied. Uitgangspunt is dat de volledige ontwikkeling en realisatie voor rekening en risico van de marktpartijen plaatsvindt en dat door deze partijen een exploitatiebijdrage wordt gedaan. De laatste werkzaamheden en financiële afwikkeling kan dit jaar plaatsvinden. Deze grondexploitatie kan eind 2023 worden afgesloten.

Voormalig gemeentehuis Rijnsaterswoude

Eind 2018 is de grondexploitatie 'Voormalig gemeentehuis Rijnsaterwoude' vastgesteld. In het voormalig gemeentehuis zijn naast een integraal kindcentrum (IKC) ook 15 appartementen voorzien. De herontwikkeling van het voormalige gemeentehuis inclusief de oplevering van de voorgenoemde 15 appartementen en het IKC heeft plaatsgevonden.

Naast de herontwikkeling van het voormalige gemeentehuis omvat dit project de realisatie van 8 twee onder één kap woningen aan de achterzijde van het perceel. De verkoop van de woningen in het project (Hof van Wouwe genaamd) is deze zomer gestart en loopt tot dusver voorspoedig. Dit betekent dat de verdere voorbereidingen van de bouw kunnen plaatsvinden zodat naar verwachting begin 2024 met de realisatie kan worden gestart.

Gemeente zal het perceel bouwrijp maken waarna de kavels direct aan de particulieren worden verkocht. Een via een aanbesteding geselecteerde aannemer zal de woningen realiseren. De verwachting is dat de gronduitgiften pas in 2024 en 2025 gaan plaatsvinden. Daarmee schuiven wel enkele kosten door naar volgende jaren.

Risicoanalyse grondexploitaties

De financiële effecten van deze situatie bij de gemeentelijke ruimtelijke projecten worden voortdurend in beeld gebracht door een inventarisatie van risico's en kansen. Een risicoanalyse per project levert een goede en betrouwbare basis voor de bepaling van het totale risicoprofiel van het grondbedrijf. Een risicoprofiel van een grondexploitatie houdt in, dat rondom het geraamde resultaat op een prijspeildatum een bandbreedte wordt bepaald. Deze bandbreedte volgt uit de geïnventariseerde kansen en risico's. Dit resultaat zal in het geval van een verliesgevend project gereserveerd worden in de reserve bouwgrondexploitatie. Indien een project qua geraamd resultaat positief is, maar door het bijbehorende risicoprofiel negatief dreigt te worden dan zal ook dat deel in de reserve bouwgrondexploitatie worden gereserveerd. Van de uitkomsten wordt het berekende grondexploitatieresultaat genomen voor het bepalen van de minimaal benodigde stand voor de reserve bouwgrondexploitatie. Het geactualiseerde resultaat is wel een momentopname, namelijk per 1 januari 2023.

De inschatting van de risico's bij de projectontwikkelingen en grondposities hoeft vooralsnog niet aangepast te worden ten opzichte van de stand per 1 januari 2023. Voor de voorziene verliezen op grondexploitaties zijn voorzieningen getroffen.

Reservering voor onvoorziene risico's

	Ingeschat risico per 1-1-2023 en gelabeld in reserve grondexploitatie	
Centrumplan Leimuiden	€	37.500
Braassemerland	€	1.820.000
Regenboogweg Nieuwe Wetering Noord	€	-
Voormalig gemeentehuis Rijnsaterswoude	€	-
Totaal onvoorziene risico's	€	1.857.500

Verliesgevende grondexploitaties

	Verliesvoorziening per 1-1-2023		Gelabeld in verliesvoorziening per 31-12-2023	
	Jaarrekening 2023	Toevoeging rente (2%)		
Centrumplan Leimuiden	€ -2.653.988	€ -53.080	€	-2.707.068
Braassemerland (grondexploitatie)	€ -5.836.409	€ -116.728	€	-5.953.137
Totaal verliesgevende grondexploitaties	€ -8.490.397	€ -169.808	€	-8.660.205

Winstgevende grondexploitaties

	Verwacht resultaat per 1-1-2023		Ingeschat risico per 1-1-2023	
Regenboogweg Nieuwe Wetering Noord	€	41.037	€	50.000
Voormalig gemeentehuis	€	501.499	€	85.000
Totaal winstgevende grondexploitaties	€	542.535	€	135.000

Af te sluiten grondcomplexen

bij de actualisatie van de grondexploitaties in 2024 zal de grondexploitatie Westend worden afgesloten. Mogelijk kan ook de grondexploitatie Centrumplan Leimuiden worden afgesloten maar dat is op dit moment nog onzeker.

Nieuwe ontwikkelingen

Dit jaar (2023) wordt mogelijk de grondexploitatie Grietpolder ter vaststelling aan de raad aangeboden. In dat geval zal deze nieuwe grondexploitatie onderdeel zijn van de volgende actualisatie.

Naast de grondexploitatie Grietpolder worden op dit moment geen andere te openen grondexploitaties voorzien.

Verkoop gronden voorraad

De verkoop van gronden en gebouwen die tot deze voorraad behoren, gaat ook in 2024 door. Deze zijn gewaardeerd en er kan bij verkoop een resultaat ten opzichte van de waardering ontstaan.

FINANCIËLE BEGROTING

De financiële begroting bestaat uit de hierna genoemde onderdelen:

- ☐ Een overzicht van baten en lasten van de programmabegroting 2024
- ☐ Toelichting op het overzicht van baten en lasten met:
 - gehanteerde kaders bij de begroting
 - hoofdlijnen analyse verschillen begroting 2024 vs begroting 2023 en begroting 2024 vs de jaarrekening 2022
 - overzicht van geraamde incidentele baten en lasten per programma
 - overzicht van het structurele begrotingsresultaat
 - overzicht van beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves
 - overzicht van reservepositie en gespecificeerd verloop van reserves
 - overzicht van stand van voorzieningen en gespecificeerd verloop van de voorzieningen
- ☐ Uiteenzetting van de financiële positie met:
 - financieel overzicht van het bestaande beleid en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen: zie hiervoor het onderdeel begroting en het meerjarenperspectief
 - geprognosticeerde begin- en eindbalans van 2024, en 2025 t/m 2027
 - EMU-saldo 2023 en geraamd EMU-saldo 2024 t/m 2027
- ☐ Voorgeschreven overzichten:
 - jaarlijks terugkerende arbeidgerelateerde verplichtingen
 - overzicht van de geraamde lasten en baten per taakveld
 - verplichte/ noodzakelijke (vervangings)investeringen/ uitgaven, onderscheiden in investeringen met maatschappelijk nut en investeringen met economisch nut: zie overzicht II bij het onderdeel begroting en het meerjarenperspectief. Alle genoemde investeringen zijn investeringen met economisch nut
 - financiering: zie paragraaf 4
- ☐ Begroting en het meerjarenperspectief

Overzicht van baten en lasten

Onderstaand overzicht geeft de totale raming van baten en lasten, het saldo van baten en lasten en het geraamde resultaat van de programmabegroting, dat ontstaat inclusief de reservemutaties.

Bedragen * € 1.000										
Programma	Rekening 2022		Begroting 2023		Begroting 2024		Verschillen			
							Beg. 2024 vs beg. 2023		Beg. 2024 vs rek. 2022	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1 - Bestuur, regio en middelen	4.402	-484	4.425	-52	5.721	-54	1.297	-2	1.320	430
2 - Sociaal domein	31.018	-9.522	28.801	-6.058	32.549	-6.647	3.748	-589	1.531	2.875
3 - Ruimte en leefomgeving	21.609	-14.554	22.125	-12.774	25.242	-14.626	3.117	-1.852	3.633	-72
	57.029	-24.560	55.350	-18.885	63.512	-21.328	8.162	-2.443	6.483	3.232
Algemene dekkingsmiddelen										
lokale heffingen	389	-6.505	329	-6.538	331	-7.231	3	-693	-58	-726
algemene uitkering	0	-41.474		-40.554		-45.488	0	-4.935	0	-4.015
dividend		-740		-695		-695	0	0	0	45
financieringsfunctie	1.183	-1.355	2.642	-2.702	2.614	-3.183	-28	-481	1.431	-1.828
	1.572	-50.074	2.971	-50.489	2.945	-56.597	-25	-6.108	1.373	-6.523
programma overhead	7.960	-77	9.305	-64	11.002	-64	1.697	0	3.042	13
vennootschapsbelasting	0	0	1		1		0	0	1	0
Saldo van baten en lasten	66.561	-74.712	67.627	-69.438	77.461	-77.989	9.834	-8.551	10.900	-3.277
mutaties reserves:										
1. Bestuur, regio en middelen	0	-369	0	-284	0	-284	0	0	0	85
2. Sociaal domein	12	-119	0	-50	0	-50	0	0	-12	69
3. Ruimte en leefomgeving	1.923	-1.885	335	-101	198	-38	-137	63	-1.725	1.847
4. Algemene dekkingsmiddelen	159	-533	0	-300	0	0	0	300	-159	533
totaal mutaties reserves	2.094	-2.906	335	-735	198	-372	-137	363	-1.895	2.534
Resultaat / budgettaire ruimte	8.963		2.211		702		-1.509		-8.261	

Onderstaand overzicht geeft het meerjarig begrotingsbeeld:

Bedragen * € 1.000						
Programma	Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
1 - Bestuur, regio en middelen	5.494	-54	5.405	-54	5.403	-54
2 - Sociaal domein	32.606	-6.699	32.012	-6.675	32.774	-6.310
3 - Ruimte en leefomgeving	25.017	-13.226	24.870	-12.927	24.469	-12.739
	63.117	-19.979	62.286	-19.657	62.646	-19.102
Algemene dekkingsmiddelen						
lokale heffingen	331	-7.231	331	-7.231	331	-7.231
algemene uitkering		-46.415		-42.969		-42.644
dividend		-695		-695		-695
financieringsfunctie	4.280	-4.121	3.047	-2.982	3.453	-3.245
	4.611	-58.462	3.378	-53.877	3.784	-53.814
programma overhead	10.918	-64	10.978	-64	10.978	-64
vennootschapsbelasting	1		1		1	
Saldo van baten en lasten	78.647	-78.505	76.644	-73.598	77.409	-72.981
mutaties reserves:						
1. Bestuur, regio en middelen	0	0	0	0	0	0
2. Sociaal domein	0	0	0	0	0	0
3. Ruimte en leefomgeving	5	-300	0	-161	164	0
4. Algemene dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0
totaal mutaties reserves	5	-300	0	-161	164	0
Resultaat / budgettaire ruimte	154		-2.885		-4.592	

Gehanteerde kaders voor de begroting 2024

- Om de “koopkracht” van de eigen inkomsten op peil te houden, worden de gemeentelijke belastingen, leges en waar contractueel mogelijk de huren en pachten jaarlijks geïndexeerd met een inflatiecorrectie voor 2024. In deze begroting is een inflatiecorrectie toegepast van 5,2% voor de belastingen. Dit is gebaseerd op de loonvoet sector overheid voor 2024 uit de kerngegevens tabel van het CEP per maart 2023. Voor privaatrechtelijke contracten zoals verhuringen is meestal de CPI overeengekomen.
- In verband met de maximale kostendekkendheid van 100% zijn in de begroting de tarieven voor afval verhoogd. Bij het vaststellen van de belastingverordeningen worden de tarieven voor 2024 definitief vastgesteld.
- Indien uit de jaarrekening, tussenrapportages of uit te verwachten ontwikkelingen volgt dat het budget structureel te laag is voor de taakuitoefening in 2024, kan een extra bijstelling plaatsvinden. Dit kan alleen in het geval dat de extra uitgaven onontkoombaar zijn. Bij substantiële aanpassingen zijn deze toegelicht in de begroting.
- Voor het berekenen van de salarislasten 2024 is ten opzichte van de begroting 2023 een toename van 10 % aangehouden, waarbij de salarislasten zijn geraamd op het maximum van een schaal.
- In de begroting worden de kapitaallasten van vervangingsinvesteringen opgenomen. Als basis voor de berekening van de kapitaallasten van deze investeringen geldt dat vervanging plaatsvindt in het jaar dat de investering volledig is afgeschreven. Per individuele vervanging wordt gekeken of en wanneer vervanging noodzakelijk is voor de handhaving van het bestaande voorzieningenniveau.
- De rentecomponent in de kapitaallasten, de rentetoerekening aan grondexploitatie, reserves en voorzieningen wordt bepaald door de samenstelling van de leningenportefeuille. Deze staat onder invloed van de ontwikkelingen van de rente op de kapitaalmarkt en de aflossingsmomenten. Voor de begroting 2024 en verder is deze renteomslag bepaald op 2%.
- Voor de afvalstoffenheffing, rioolrechten, de marktgelden, de grafrechten en de leges geldt een kostendekking (inclusief btw) van maximaal 100%.
- De meerjarenbegroting is in constante prijzen. Dat wil zeggen dat voor de jaren na 2024 het prijspeil van 2024 is aangehouden.
- De algemene uitkering uit het gemeentefonds wordt berekend aan de hand van de gegevens uit de Meicirculaire uit het jaar voorafgaande aan het begrotingsjaar, eveneens op basis van constante prijzen.
- Voor de volumestijging ten aanzien van inwoner- en woningaantallen wordt de reeks bij de berekening van de meerjarenontwikkeling van de algemene uitkering aangehouden (rekenmodules bij de Meicirculaire 2023). Voor de periode 2024 tot en met 2027 bedragen deze:

	2024	2025	2026	2027
Inwoneraantallen	28.542	28.750	28.926	29.068
Woningaantallen	12.921	13.196	13.290	13.384

Verschillenanalyse

Op grond van artikel 19 BBV dient een toelichting te worden gegeven op aanmerkelijke verschillen tussen de primaire begroting 2024 en de realisatie 2022 en tussen de primaire begroting 2024 en de begroting van het daaraan voorafgaande jaar. Onderstaand is deze toelichting op hoofdlijnen gegeven (N = nadelig effect; V = voordelig effect). Hierbij is van het totaaloverzicht per programma dat op de volgende bladzijde volgt eerst nog een samenvattende tabel opgenomen:

Samenvatting in totalen uit de hierna gegeven specificatie per programma

Programma	Verschillen				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Beg 2024 vs beg 2023	Beg 2024 vs rek 2022
Totaal lasten	66.561 N	67.627 N	77.461 N	9.834 N	10.900 N
Totaal baten	-74.712 V	-69.438 V	-77.989 V	-8.551 V	-3.277 V
Totaal saldo baten en lasten	-8.151 V	-1.811 V	-529 V	1.283 N	7.622 N
Stortingen in reserves	2.094 N	335 N	198 N	-137 V	-1.895 V
Onttrekkingen aan reserves	-2.906 V	-735 V	-372 V	363 N	2.534 N
Resultaat na bestemming / budgettaire ruimte	-8.963 V	-2.211 V	-702 V	1.509 N	8.261 N

Verschil tussen begroting 2024 en begroting 2023

	Bedragen * € 1.000
Loonkostenstijging (CAO en mutatie personeel)	1.062 N
Stelposten KC Noord en Tweesprong	1.040 N
CUP 2.0	923 N
Organisatieontwikkeling incl. CAO	720 N
Mutatie treasury	661 N
Jeugd	548 N
Nutsvoorzieningen	492 N
Indexatie Holland Rijnland, Hecht, Regionale Brandweer en Omgevingsdienst	486 N
ICT kosten en verdere digitalisering en dienstverlening	366 N
Werk en Inkomen, inburgering	325 N
Indexatie wegen en openbaar groen	298 N
Bouwleges	273 N
Opdracht ondersteuning, inloop 2023 en index 2024	230 N
Huur Kaskade, inloop 2023 en index 2024	155 N
Afschrijving	129 N
Overige indexatie sociaal domein	127 N
Rechtmatigheid	122 N
Welzijn & Preventie, indexatie	112 N
Indexatie vervoersdiensten sociaal domein	88 N
Overig	-43 V
Verhuuropbrengsten	-61 V
Indexatie Cyclus en afvalstoffenheffing kostendekkend maken	-280 V
Vrijval dotatie reserve riolering	-296 V
Mutatie riolering	-359 V
Hogere opbrengsten uit OZB en andere belastingen	-674 V
Hogere inkomsten uit algemene uitkering en uitkering sociaal domein	-4.935 V
	1.509 N

Programma	Verschillen				
	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Beg 2024 vs beg 2023	Beg 2024 vs rek 2022
1 - Bestuur, regio en middelen					
Lasten van het programma	4.402 N	4.425 N	5.721 N	1.297 N	1.320 N
Baten van het programma	-484 V	-52 V	-54 V	-2 V	430 N
Programmasaldo baten en lasten	3.918 N	4.372 N	5.667 N	1.295 N	1.750 N
Stortingen in reserves	0 N	0 N	0 N	0 N	0 N
Onttrekkingen aan reserves	-369 V	-284 V	-284 V	0 N	85 N
Programmaresultaat	3.549 N	4.088 N	5.383 N	1.295 N	1.834 N
2 - Sociaal Domein					
Lasten van het programma	31.018 N	28.801 N	32.549 N	3.748 N	1.531 N
Baten van het programma	-9.522 V	-6.058 V	-6.647 V	-589 V	2.875 N
Programmasaldo baten en lasten	21.496 N	22.743 N	25.902 N	3.159 N	4.405 N
Stortingen in reserves	12 N	0 N	0 N	0 N	-12 V
Onttrekkingen aan reserves	-119 V	-50 V	-50 V	0 N	69 N
Programmaresultaat	21.389 N	22.693 N	25.852 N	3.159 N	4.463 N
3 - Ruimte en leefomgeving					
Lasten van het programma	21.609 N	22.125 N	25.242 N	3.117 N	3.633 N
Baten van het programma	-14.554 V	-12.774 V	-14.626 V	-1.852 V	-72 V
Programmasaldo baten en lasten	7.055 N	9.351 N	10.616 N	1.265 N	3.561 N
Stortingen in reserves	1.923 N	335 N	198 N	-137 V	-1.725 V
Onttrekkingen aan reserves	-1.885 V	-101 V	-38 V	63 N	1.847 N
Programmaresultaat	7.093 N	9.585 N	10.776 N	1.191 N	3.683 N
Algemene dekkingsmiddelen					
Lasten van het programma	9.532 N	12.277 N	13.948 N	1.672 N	4.416 N
Baten van het programma	-50.151 V	-50.553 V	-56.661 V	-6.108 V	-6.510 V
Programmasaldo baten en lasten	-40.619 V	-38.277 V	-42.713 V	-4.436 V	-2.094 V
Stortingen in reserves	159 N	0 N	0 N	0 N	-159 V
Onttrekkingen aan reserves	-533 V	-300 V	0 N	300 N	533 N
Programmaresultaat	-40.993 V	-38.577 V	-42.713 V	-4.136 V	-1.720 V
Resultaat na bestemming / budgettaire ruimte	-8.963 V	-2.211 V	-702 V	1.509 N	8.261 N

Verschil tussen begroting 2024 en rekening 2022

Mutaties opgenomen in de begroting 2024 niet begrepen in de rekening	1.509 N
Jaarresultaat 2022 incidenteel dus niet doorwerkend in de begroting 2023	8.963 N
Bij de begroting 2023 ontstane bufferruimte doorwerkend in de begroting 2024	-2.211 V
	<u>8.261 N</u>

Overzicht van incidentele baten en lasten

Bij dit onderdeel is een overzicht gegeven van de baten en lasten die in de begroting zijn verwerkt met een incidenteel karakter. Met deze posten is al rekening gehouden in het meerjarenperspectief, waardoor deze niet meer van invloed zijn op de begrotingsresultaten.

Overzicht incidentele lasten en baten 2024-2027						
						bedrag * € 1.000
Programma 1 - Bestuur, regio en middelen						
Product	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	
Lasten						
6001003	Bijdrage Holland Rijnland Investeringsstrategie	284 N				
		284 N	0	0	0	
<i>storting in reserves:</i>						
nvt						
incidentele lasten na mutatie reserves		284 N	0	0	0	
Baten						
nvt						
		0	0	0	0	
<i>onttrekking aan reserves:</i>						
6001010	Dekking bijdrage Holland Rijnland Investeringsstrategie	-284 V				
incidentele baten na mutatie reserves		-284 V	0	0	0	

Programma 2 - Sociaal domein						
Product	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	
Lasten						
6042000	1e inrichting uitbreiding Kaskade	230 N				
6067103	Hospice Amandi	50 N				
6081002	Extra 1e inrichting uitbreiding KC Noord (onderdeel sportpad)		114 N			
<i>storting in reserves:</i>						
nvt						
incidentele lasten na mutatie reserves		280 N	114 N	0	0	
Baten						
nvt						
		0	0	0	0	
<i>onttrekking aan reserves:</i>						
6001020	Dekking hospice Amandi	-50 V				
incidentele baten na mutatie reserves		-50 V	0	0	0	

Programma 3 - Ruimte en leefomgeving									
Product\Omschrijving		2024		2025		2026		2027	
Lasten									
6082000 Afsluiten Centrumplan Leimuiden in 2024		38	N						
		38	N	0		0		0	
storting in reserves:									
6001030 Storting beheerplan civiele kunstwerken (wegen infra)		198	N	5	N			164	N
incidentele lasten na mutatie reserves		236	N	5	N	0		164	N
Baten									
nvt									
		0		0		0		0	
onttrekking aan reserves:									
6001030 Afsluiten Centrumplan Leimuiden in 2024		-38	V						
6001030 Dekking beheerplan civiele kunstwerken (wegen infra)						-161	V		
incidentele baten na mutatie reserves		-38	V	0		-161	V	0	
Algemene dekkingsmiddelen									
Product\Omschrijving		2024		2025		2026		2027	
Lasten									
nvt									
		0		0		0		0	
storting in reserves:									
nvt									
incidentele lasten na mutatie reserves		0		0		0		0	
Baten									
6005004 Vergoeding inbreng eigen vermogen VOF Braassemerland		-456	V	-525	V	-153	V	-153	V
		-456	V	-525	V	-153	V	-153	V
onttrekking aan reserves:									
incidentele baten na mutatie reserves		-456	V	-525	V	-153	V	-153	V
totaal incidentele lasten na mutatie reserves		800	N	118	N	0		164	N
totaal incidentele baten na mutatie reserves		-828	V	-525	V	-314	V	-153	V

Overzicht van structureel begrotingsresultaat

Bedragen * € 1.000

	Vaststelling kengetal structurele exploitatieruimte in %	$[(B-A)+(D-C))/(E) \times 100\%$						
	Voor de begroting:	Voor het jaarverslag:	Verslag. T	Begr. T-1	Begr. t	mjr t+1	mjr t+2	mjr t+3
			2022	2023	2024	2025	2026	2027
A	Structurele lasten = (geraamde totaal van de lasten, bedoeld in artikel 17, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten minus het geraamde totaal van de incidentele lasten per programma, bedoeld in artikel 19, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten)	Structurele lasten = (het gerealiseerde totaal van de lasten, bedoeld in artikel 27, eerste lid, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten minus het gerealiseerde totaal van de incidentele lasten per programma, bedoeld in artikel 28, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten)	61.722	65.796	76.859	78.533	76.644	77.409
B	Structurele baten = (geraamde totaal van de baten, bedoeld in artikel 17, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten minus het geraamde totaal van de incidentele baten per programma, bedoeld in artikel 19, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten)	Structurele baten = (gerealiseerde totaal van de baten, bedoeld in artikel 27, eerste lid, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten minus het gerealiseerde totaal van de incidentele baten per programma, bedoeld in artikel 28, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten)	68.888	67.048	77.534	77.980	73.445	72.829
C	Het beoogde totaal van de structurele toevoegingen aan de reserves voor het overzicht, bedoeld in artikel 19, onderdeel d, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	Het totaal van de structurele toevoegingen aan de reserves voor het overzicht, bedoeld in artikel 28, onderdeel d, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	0	0	0	0	0	0
D	Het beoogde totaal van de structurele onttrekkingen aan de reserves voor het overzicht, bedoeld in artikel 19, onderdeel d, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	Het totaal van de structurele onttrekkingen aan de reserves voor het overzicht, bedoeld in artikel 28, onderdeel d, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten.	0	0	0	0	0	0
E	Het geraamde totaal saldo van de baten, bedoeld in artikel 17, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, exclusief de mutaties reserves.	Het gerealiseerde totaal saldo van de baten, bedoeld in artikel 27, eerste lid, onderdeel c, van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten, exclusief de mutaties reserves.	74.712	73.926	77.989	78.505	73.598	72.981
	$[(B-A)+(D-C))/(E) \times 100\%$		10%	2%	1%	-1%	-4%	-6%

Overzicht structurele mutaties reserves

Overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves 2024-2027						
bedrag * € 1.000						
Product	Omschrijving	2024	2025	2026	2027	
<u>storting in reserves:</u>						
nvt						
		0	0	0	0	
<u>onttrekking aan reserves:</u>						
nvt						
		0	0	0	0	

Meerjarig overzicht van de vermogenspositie

Overzicht van de reservepositie en de getroffen voorzieningen

Bij dit onderdeel wordt een meerjarig beeld gegeven van het verwachte verloop van de gevormde reserves en de getroffen voorzieningen.

Stand en het verloop van de reserves		Bedragen * € 1.000						
Omschrijving		Algemene reserve	Reserve grond exploitatie	Reserve wegen infra	Reserve Holland Rijnland	Reserve Riolerig	Reserve Sportpad	Saldo / mutaties
Saldo 1-1-2024		21.860	3.459	46	453	3.456	6.343	35.619
Toevoegingen 2024	Rente 0%	-	-	-	-	-	-	-
	Exploitatiesaldo	-	-	198	-	-	-	198
Beschikkingen	Bijdrage aan exploitatie	-50	-	-	-284	-	-	-334
	Afsluiten Centrumplan Leimuiden	-	-38	-	-	-	-	-38
Saldo 1-1-2025		21.810	3.421	245	169	3.456	6.343	35.445
Toevoegingen 2025	Rente 0%	-	-	-	-	-	-	-
	Exploitatiesaldo	-	-	5	-	-	-	5
Beschikkingen	Bijdrage aan exploitatie	-	-300	-	-	-	-	-300
Saldo 1-1-2026		21.810	3.121	249	169	3.456	6.343	35.149
Toevoegingen 2026	Rente 0%	-	-	-	-	-	-	-
	Exploitatiesaldo	-	-	-	-	-	-	-
Beschikkingen	Bijdrage aan exploitatie	-	-	-161	-	-	-	-161
Saldo 1-1-2027		21.810	3.121	88	169	3.456	6.343	34.988
Toevoegingen 2027	Rente 0%	-	-	-	-	-	-	-
	Exploitatiesaldo	-	-	164	-	-	-	164
Beschikkingen	Bijdrage aan exploitatie	-	-	-	-	-	-	-
Saldo 1-1-2028		21.810	3.121	252	169	3.456	6.343	35.153

Stand en het verloop van de voorzieningen		Bedragen * € 1.000					
Omschrijving		Voorziening onderhoud gebouwen	Voorziening wethouders pensioenen	Voorziening nadelige grexten	Voorziening Ghoybos	Voorziening riolering	Saldo / mutaties
Saldo 1-1-2024		1.061	3.593	7.355	413	4.346	16.769
Toevoegingen 2024	Rente	-	90	147	3	-	240
	Bijdrage van exploitatie	378	-	-	-	-	378
Beschikkingen	Verminderingen	-415	-105	-	-59	-655	-1.234
	Bijdrage aan Tweesprong	-90	-	-	-	-	-90
	Bijdrage aan 't Spant	-65	-	-	-	-	-65
	Afsluiten Centrumplan Leimuiden	-	-	-2.761	-	-	-2.761
Saldo 1-1-2025		870	3.577	4.741	357	3.691	13.237
Toevoegingen 2025	Rente	-	89	95	3	-	187
	Bijdrage van exploitatie	378	-	-	-	-	378
Beschikkingen	Verminderingen	-216	-107	-	-59	-473	-855
	Bijdrage aan Tweesprong	-90	-	-	-	-	-90
	Bijdrage aan 't Spant	-63	-	-	-	-	-63
Saldo 1-1-2026		879	3.560	4.835	301	3.218	12.794
Toevoegingen 2026	Rente	-	89	97	2	-	188
	Bijdrage van exploitatie	378	-	-	-	-	378
Beschikkingen	Verminderingen	-346	-109	-	-59	-369	-884
	Bijdrage aan Tweesprong	-90	-	-	-	-	-90
	Bijdrage aan 't Spant	-82	-	-	-	-	-82
Saldo 1-1-2027		739	3.539	4.932	244	2.850	12.304
Toevoegingen 2027	Rente	-	88	99	2	-	189
	Bijdrage van exploitatie	378	-	-	-	-	378
Beschikkingen	Verminderingen	-186	-111	-	-59	-331	-687
	Bijdrage aan Tweesprong	-90	-	-	-	-	-90
	Bijdrage aan 't Spant	-36	-	-	-	-	-36
Saldo 1-1-2028		805	3.516	5.031	187	2.519	12.058

Voorgeschreven (BBV) verplicht op te nemen informatie/verklaringen

Geprognosticeerde balans per begin en eind 2022 en 2023-2027

EMU-saldo

In het Bestuurlijk overleg financiële verhoudingen (kabinet, VNG en IPO) is afgesproken dat het EMU-saldo over het begrotingsjaar, het daaraan voorafgaande jaar en het daaropvolgende jaar in de begroting zichtbaar wordt gemaakt. In onderstaande tabel is deze verplichting vertaald.

EMU-saldo						Bedragen * € 1.000				
Omschrijving	Begroting									
	2023	2024	2025	2026	2027					
1 Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	1.161	529	-142	-3.046	-4.428					
2 Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.592	2.720	2.884	3.069	3.299					
3 Dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie?	-2.012	-2.962	-74	29	66					
4 Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	13.997	6.578	8.622	8.588	5.514					
5 Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	-	-	-	-	-					
6 Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa:	-	-	-	-	-					
Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voorzover niet op exploitatie verantwoord										
7 Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw -, woonrijp maken e.d.	1.567	1.465	312	160	136					
8 Baten bouw grondexploitatie:	4.529	4.276	1.952	-	-					
Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord										
9 Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	212	569	369	519	312					
10 Lasten i.v.m. transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	-	-	-	-	-					
11 Verkoop van effecten:										
a Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee	nee	nee					
b Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	-	-	-	-	-					
Berekend EMU-saldo	-9.506	-4.051	-4.684	-9.215	-7.025					

Jaarlijks terugkerende arbeidgerelateerde verplichtingen

Als gevolg van het BBV dient in dit onderdeel tevens afzonderlijk aandacht te worden besteed aan jaarlijks terugkerende arbeidgerelateerde verplichtingen. Hierbij moet worden gedacht aan arbeidskosten van niet meer actieve werknemers, zoals wachtgelden, wethouderspensioenen en afdracht ziektekostenpremie. In de regelgeving is bepaald dat voor deze verplichtingen geen balansvoorzieningen mogen worden opgenomen, indien het jaarlijks gelijkblijvende bedragen betreft (van vergelijkbaar volume). Wel mag er een reserve gevormd worden voor arbeidgerelateerde verplichtingen waarvan de omvang niet jaarlijks gelijk is. Bij Kaag en Braassem is een voorziening gevormd voor de verplichtingen voortvloeiende uit wethouderspensioenen. Bij de gemeente zijn geen functionarissen in dienst met een bezoldiging boven de Balkenendenorm.

Overzicht geraamde lasten en baten per taakveld

		Bedragen * € 1.000		
Taakveld		Begroting 2024		Saldo
		Lasten	Baten	
0 - Bestuur en ondersteuning				
0.1	0.1 Bestuur	3.421	-	3.421
0.2	0.2 Burgerzaken	804	-330	474
0.3	0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	178	-307	-129
0.4	0.4 Overhead	11.002	-64	10.938
0.5	0.5 Treasury	2.892	-3.848	-956
0.61	0.61 OZB woningen	331	-5.348	-5.017
0.62	0.62 OZB niet-woningen	-	-1.535	-1.535
0.64	0.64 Belastingen overig	-	-24	-24
0.7	0.7 Algemene uitkering	-	-45.488	-45.488
0.8	0.8 Overige baten en lasten	-277	-	-277
0.9	0.9 Vennootschapsbelasting	1	-	1
0.10	0.10 Mutaties reserves	198	-372	-174
0.11	0.11 Resultaat rekening van baten en lasten			-
	Subtotaal	18.550	-57.316	-38.766
1 - Veiligheid				
1.1	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.298	-54	2.244
1.2	1.2 Openbare orde en veiligheid	649	-	649
	Subtotaal	2.947	-54	2.893
2 - Verkeer, vervoer en waterstaat				
2.1	2.1 Verkeer en vervoer	5.447	-355	5.092
2.5	2.5 Openbaar vervoer	322	-60	262
	Subtotaal	5.769	-415	5.354
3 - Economie				
3.1	3.1 Economische ontwikkeling	939	-518	421
3.2	3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur			-
3.3	3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	42	-11	31
3.4	3.4 Economische promotie	127	-354	-227
	Subtotaal	1.108	-884	224
4 - Onderwijs				
4.2	4.2 Onderwijshuisvesting	2.045	-46	1.999
4.3	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	1.906	-590	1.317
	Subtotaal	3.951	-635	3.316
5 - Sport, cultuur en recreatie				
5.1	5.1 Sportbeleid en activering	366	-206	160
5.2	5.2 Sportaccommodaties	1.907	-653	1.254
5.3	5.3 Cultuur	56	-	56
5.5	5.5 Cultureel erfgoed	68	-	68
5.6	5.6 Media	257	-	257
5.7	5.7 Openbaar groen en recreatie	3.159	-62	3.098
	Subtotaal	5.814	-921	4.893
6 - Sociaal domein				
6.1	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3.225	-173	3.052
6.2	6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	3.270	-	3.270
6.3	6.3 Inkomensregelingen	6.967	-4.473	2.494
6.4	6.4 WSW en beschut werk	255	-	255
6.5	6.5 Arbeidsparticipatie	915	-	915
6.6	6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.531	-214	1.317
6.71a	6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	1.345	-	1.345
6.71b	6.71b Begeleiding (WMO)	583	-	583
6.71c	6.71c Dagbesteding (WMO)	115	-89	26
6.71d	6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	-	-	-
6.72a	6.72a Jeugdzorg begeleiding	905	-	
6.72b	6.72b Jeugdzorg behandeling	75	-	
6.72c	6.72c Jeugdhulp dagbesteding	617	-	
6.72d	6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	497	-22	475
6.73a	6.73a Pleegzorg	126	-	126
6.73b	6.73b Gezinsgericht	95	-	95
6.73c	6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	661	-	661
6.74a	6.74a Jeugdbehandeling GGZ zonder verblijf	16	-	16
6.74b	6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	1.539	-	1.539
6.74c	6.74c Gesloten plaatsing	255	-	255
6.81a	6.81a Bescherm wonen (WMO)	2	-	2
6.81b	6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	385	-	385
6.82a	6.82a Jeugdbescherming	292	-	292
6.82b	6.82b Jeugdreclassering	82	-	82
	Subtotaal	23.751	-4.971	18.781

				Bedragen * € 1.000
Taakveld		Begroting 2024		Saldo
		Lasten	Baten	
7 - Volksgezondheid en milieu				
7.1	7.1 Volksgezondheid	1.486	-182	1.304
7.2	7.2 Riolering	3.791	-4.943	-1.152
7.3	7.3 Afval	3.728	-5.187	-1.459
7.4	7.4 Milieubeheer	1.290	-	1.290
7.5	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	217	-63	154
	Subtotaal	10.512	-10.375	137
8 - Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				
8.1	8.1 Ruimtelijke ordening	2.032	-	2.032
8.2	8.2 Grondexploitatie	1.723	-1.686	38
8.3	8.3 Wonen en bouwen	1.503	-1.105	398
	Subtotaal	5.258	-2.791	2.467
	Totaal baten en lasten	77.659	-78.361	-702

In het hiernavolgende onderdeel wordt inzicht gegeven in het te verwachten meerjarenperspectief voor de jaren 2025 tot en met 2027, waarbij de conceptbegroting voor 2024 als uitgangspunt is genomen. Voor de kaderstellende functie van de gemeenteraad is het van belang tevens de ontwikkelingen op de langere termijn te kennen. Met de meerjarenramingen wordt hierin, met het huidige inzicht in de cijfers voor latere jaren, zo goed als mogelijk voorzien. De meerjarenramingen dienen evenals de begroting voor het komende begrotingsjaar in beginsel structureel sluitend te zijn.

Als gevolg van de opschalingskorting van het Rijk, vertoont deze begroting vanaf 2026 een tekort. Wij hebben er namelijk voor gekozen bij de inrichting van deze begroting aan te sluiten bij de adviezen van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), zoals ook de meeste gemeenten ook hebben ingezet naar aanleiding van de ledenvergadering van de VNG. Dit advies luidt:

“Breng de lasten in de meerjarenramingen voor 2026 en 2027 in beeld, in de vorm van een realistische begroting. Baseer deze op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit de coalitieakkoorden en geschatte mee- en tegenvallers. Naar verwachting zullen de meerjarenramingen 2026 en 2027 dan duidelijk tekorten aangeven.”

In deze begroting is nog geen rekening gehouden met de effecten uit de Septembercirculaire. De effecten van de Septembercirculaire worden met het vaststellen van de begroting als eerste begrotingswijziging op de begroting verwerkt (raadsbesluit). Na vaststelling van deze begroting start meteen het traject om in voorbereiding op de Richtnota 2025, te bezien welke bezuinigingen/ ombuigingen mogelijk zijn. Aansluitend worden in de aanloop naar de Richtnota 2025, scenario's ontwikkeld vanuit deze brede inventarisatie. Deze worden gecombineerd met de alternatieven die wij al hebben gepresenteerd in de huidige Nota van Actualisatie 2024.

In de meerjarenbegroting worden de consequenties van het beleid over een termijn tot drie jaren na het begrotingsjaar doorgerekend. Het gaat hierbij om beleid dat al is vastgesteld (bestaand beleid) en het beleid dat met het vaststellen van de begroting 2024 als nieuw beleid wordt aanvaard. De consequenties van het nieuwe beleid worden afzonderlijk in de (meerjaren-)begroting zichtbaar gemaakt, teneinde de financiële afwegingen bij keuzevraagstukken helder te krijgen.

In het recapitulatieoverzicht wordt een overzicht gegeven van de totale financiële positie voor 2024 tot en met 2027. In dit overzicht zijn de gegevens verzameld uit drie overzichten die op de hiernavolgende bladzijden zijn opgenomen en achtereenvolgens de volgende informatie bevatten;

Overzicht I - Basisbegroting en de mutaties daarop in het meerjarenbeeld voor latere jaren

Hierin wordt een overzicht gegeven van alle baten en lasten van het bestaande beleid, voor 2024 doorgerekend met de in de begroting vermelde kaders voor 2024. Tevens is gekeken naar (wettelijk) onontkoombare ontwikkelingen met financiële consequenties. In het meerjarenbeeld is voor latere jaren voorts rekening gehouden met incidentele ramingen welke zijn opgenomen in de begroting voor 2024, deze zijn er voor latere jaren uitgefilterd of juist in latere jaren opgenomen indien deze niet van toepassing zijn op het begrotingsjaar 2024.

Overzicht II - Verplichte/noodzakelijke (vervangings)investeringen/uitgaven

Hierin worden de lasten van de verplichte (vervangings)investeringen vermeld, welke noodzakelijk zijn ter handhaving van het huidige voorzieningenniveau (bestaand beleid). Alle

investeringen welke in de periode van het huidige meerjarenperspectief volledig zijn afgeschreven, worden beoordeeld op de noodzaak en tijdstip van vervanging en waar relevant voor de geraamde vervangingskosten opgenomen in dit overzicht.

Overzicht III

In overzicht III zijn budgetten voor nieuw en bestaand beleid opgenomen. Indien er al een krediet of budget is toegekend door de raad, dan is het opgenomen als krediet of budget. Als het krediet of het budget nog op een later moment moet worden toegekend door uw raad, dan is het verwerkt in de vorm van een stelpost.

Recapitulatie overzicht meerjarenperspectief						
Bedragen * € 1.000						
	Begroting	Meerjarenbegroting				
Meerjarenbeeld en inspanningen nieuw beleid	2024	2025	2026	2027		
I Saldo basisbegroting 2024 met mutaties voor niet structurele posten	-702 V	-825 V	2.092 N	2.404 N		
II Vervangingsinvesteringen/vrijval (kapitaallasten)	reeds verwerkt in basisbegr. 2024	80 N	186 N	391 N		
Begrotingsbeeld (incl. vervangingsinvesteringen)	-702 V	-745 V	2.278 N	2.795 N		
III Inspanningen vanuit nieuw beleid	1.985 N	2.576 N	2.591 N	3.783 N		
Reeds verwerkt in basisbegroting 2024	-1.985 V	-1.985 V	-1.985 V	-1.985 V		
Begrotingsbeeld (incl. nieuw beleid)	-702 V	-154 V	2.885 N	4.592 N		

Basisbegroting en de mutaties daarop voor niet structurele posten				Overzicht I	
				Bedragen * € 1.000	
Totale baten en lasten bestaand beleid	2024	2025	2026	2027	
Programma 1 Bestuur regio en middelen					
Lasten	5.721 N				
Baten	-338 V				
Saldo basisbegroting 2024	5.383 N	5.383 N	5.383 N	5.383 N	
Mutaties in meerjarenbeeld op de begroting 2024:					
Variatie budget raad door cyclus verkiezingen		-3 V	1 N	1 N	
Wegvallen tijdelijke inhuur		-6 V	-6 V	-6 V	
Meerjarenonderhoudsplan gebouwen		-4 V	-4 V	-4 V	
Meerjarenbeeld programma 1	5.383 N	5.370 N	5.373 N	5.373 N	
Programma 2 Sociaal domein					
Lasten	32.549 N				
Baten	-6.697 V				
Saldo basisbegroting 2024	25.852 N	25.852 N	25.852 N	25.852 N	
Mutaties in meerjarenbeeld op de begroting 2024:					
Opdracht ondersteuning inclusief ondersteuning plus		20 N	30 N	30 N	
DVO Alphen a/d Rijn (inkomensondersteuning en arbeidsinschakeling)		50 N	50 N	50 N	
Inburgering		-57 V	-57 V	-57 V	
Werk en Inkomen tlv risicoparaagraaf			-213 V	-213 V	
BUIG		-135 V	-204 V	-204 V	
Meerjarenonderhoudsplan gebouwen		34 N	34 N	34 N	
Bezuiniging jeugdhulp			-500 V	-500 V	
Doorbelasting ICT kosten		0 N	3 N	3 N	
Wegvallen tijdelijke inhuur		-11 V	-11 V	-11 V	
Meerjarenbeeld programma 2	25.851,588 N	25.753 N	24.985 N	24.985 N	
Programma 3 Ruimte en leefomgeving					
Lasten	25.440 N				
Baten	-14.664 V				
Saldo basisbegroting 2024	10.776 N	10.776 N	10.776 N	10.776 N	
Mutaties in meerjarenbeeld op de begroting 2024:					
Doorbelasting ICT kosten		1 N	8 N	8 N	
Doorbelasting loonkosten vanuit VTH		-32 V	-32 V	-32 V	
Doorbelasting vanuit huisvesting buitendienst		-7 V	-7 V	-7 V	
Handhaving energielabel C kantoren (gedekt uit algemene middelen)		0 N	0 N	0 N	
Doorbelasting inhuur		-17 V	-17 V	-17 V	
Anti discriminatievoorzieningen		0 N	0 N	0 N	
Meerjarenonderhoudsplan gebouwen		-6 V	-6 V	-6 V	
Verhoging vergoeding oud papier			-20 V	-20 V	
Afsluiten Connexxion Leimuiden in 2024		-38 V	-38 V	-38 V	
Afsluiten Connexxion Leimuiden in 2024 tlv res.		38 N	38 N	38 N	
Mutatie saldo riolering		304 N	519 N	299 N	
Meerjarenbeeld programma 3	10.776 N	11.020 N	11.221 N	11.001 N	
Algemene dekkingsmiddelen					
Lasten	13.948 N				
Baten	-56.661 V				
Saldo basisbegroting 2024	-42.713 V	-42.713 V	-42.713 V	-42.713 V	
Mutaties in meerjarenbeeld op de begroting 2024:					
Vergoeding inbreng eigen vermogen VOF Braassemerland		-70 V	303 N	303 N	
Mutatie algemene uitkering (obv meicirculaire)		-927 V	2.519 N	2.844 N	
Bijdrage BVO Rijn en Braassem		9 N	79 N	79 N	
Restsaldo treasury		826 N	427 N	634 N	
Meerjarenonderhoudsplan gebouwen		-25 V	-25 V	-25 V	
Doorbelasting huisvesting buitendienst en ICT		9 N	-1 V	-1 V	
Wijziging loonkosten		32 N	32 N	32 N	
Inhuur gegevensbeheer		-109 V	-109 V	-109 V	
Meerjarenbeeld algemene dekkingsmiddelen	-42.713 V	-42.968 V	-39.487 V	-38.955 V	
Meerjarenbeeld totaal resultaat programma's	-702 V	-825 V	2.092 N	2.404 N	

Verplichte/noodzakelijke (vervangings)investeringen/uitgaven										Overzicht II		
Bedragen * € 1.000												
Onderwerp		totaal invest.	jaar verv.	afschr. term.	kapitaallasten							
					2024		2025		2026		2027	
Programma 1 Bestuur, regio en middelen												
Kapitaallasten programma 1							-	N	-	N	-	N
Programma 2 Sociaal Domein												
Nieuwbouw de Schakel (tbv IKC R.a.veen)		404	2019	40			15	N	15	N	15	N
Nieuwbouw de Wegwijzer (tbv IKC R.a.veen)		409	2019	40			15	N	15	N	15	N
Inr. uitbreiding de Roelevaer (tbv IKC R.a.veen)		12	2019	10			1	N	1	N	1	N
Nieuwbouw de Elckerlyc (tbv IKC R.a.veen)		308	2020	40			11	N	11	N	11	N
Meerj. onderh.pl. de Schakel (tbv IKC R.a.veen)		29	2020	40			1	N	1	N	1	N
Bouw accommodatie 't Spant		154	2021	40			6	N	6	N	6	N
Meerjarenonderhoudsplan div. scholen		112	2022	40			4	N	4	N	4	N
Dakramen De Wegwijzer (tbv IKC R.a.veen)		62	2023	40			2	N	2	N	2	N
Dakrenovatie de Elckerlyc tbv IKC		30	2024	40			1	N	1	N	1	N
Nieuwbouw De Tweesprong		309	2025	40					11	N	11	N
Kapitaallasten programma 2							57	N	68	N	68	N
Programma 3 Ruimte en leefomgeving												
Vervanging kunstwerken		17	2024	40			1	N	1	N	1	N
Uitvoering speelruimtebeleidsplan		66	2024	10			7	N	7	N	7	N
Uitvoering speelruimtebeleidsplan		105	2025	10					12	N	12	N
Uitvoering speelruimtebeleidsplan		66	2026	10							7	N
Uitvoering IBOR 2020-2024				div.			kap. lasten gedekt binnen staat c					
Uitvoering GRP 2019 - 2023				div.			kap. lasten gedekt binnen grp					
Kapitaallasten programma 3							8	N	20	N	27	N
Kostenplaatsen												
Huisvesting	Geluids-/opnameinstallatie	59	2024	10			7	N	7	N	7	N
	Cardreaders raadszaal	31	2025	5				N	6	N	6	N
Voertuigen/gereedschappen												
	Voertuigen/gereedschappen	80	2024	div.			9	N	9	N	9	N
	Voertuigen/gereedschappen	67	2025	div.			14	N	6	N	6	N
	Voertuigen/gereedschappen	263	2026	div.					6	N	29	N
	Voertuigen/gereedschappen	127	2027	div.							21	N
	Kapitaallasten kostenplaatsen						29	N	33	N	77	N
Totaal kapitaallasten vervangingsinvesteringen							94	N	121	N	172	N
Ramingen dekking door vrijval van kapitaallasten							-14	V	65	N	219	N
Op te nemen in de meerjarenbegroting							80	N	186	N	391	N

Overzicht nieuw beleid						Overzicht III			
Bedragen * € 1.000									
Beschikbare stelposten begroting waarvoor nog separate kredieten moeten worden toegekend									
Nr. Omschrijving		2024		2025		2026		2027	
Programma 1 Bestuur, regio en middelen									
CUP 2.0		923	N	993	N	900	N	900	N
Totaal programma 1		923	N	993	N	900	N	900	N
Programma 2 Sociaal domein									
Geactualiseerde uitbreiding locatie Kaskade		49	N	82	N	251	N	251	N
Infra & parkeren Kaskade		1	N	34	N	34	N	34	N
1e inrichting uitbreiding Kaskade		230	N						
Stelpost herinrichting Sportpad, incl. nieuwbouw de Tweesprong		783	N	972	N	1.024	N	2.005	N
Extra 1e inrichting uitbreiding KC Noord (onderdeel sportpad)				114	N				
Totaal programma 2		1.063	N	1.201	N	1.309	N	2.290	
Programma 3 Ruimte en leefomgeving									
Stelpost Vriezenweg en Vriezecoop noord				382	N	382	N	382	N
Stelpost brug Noorderhemweg								210	N
Totaal programma 3		-	N	382	N	382	N	592	N
Totaal financieel effect op meerjarenbeeld		1.985	N	2.576	N	2.591	N	3.783	N